Oslo kommune
Byrådsavdeling for byutvikling

Notat til bystyrets organer

Til:	Byutviklingskomiteen	**Dato:**	29.12.2006
Fra:	Byråden for byutvikling	**Vår ref (saksnr):**	200600545-12
		Arkivkode:	024
Notat nr.:	260/2006		

STORGATA 36 - PRINDS AUGUSTS MINDE, FORSLAG TIL FREDNING ETTER KULTURMINNELOVEN § 15 OG § 19

Jeg viser til bystyrets vedtak av 30.05.2001, sak 218 om delegasjon av myndighet til å avgi høringsuttalelser på kommunens vegne. Jeg viser videre til byutviklingskomiteens brev av 04.10.2001 med avklaring av fremtidige høringssaker, hvor det fremgår at komiteen ønsker å bli orientert om høringssaker på komiteens område og byråden vurdering av hvem som bør avgi høringsuttalelsen.

Jeg har mottatt vedlagte forslag til fredning etter kulturminnelovens § 15 og § 19, av Storgata 36, Prinds Augusts Minde. Jeg vurderer saken dit hen at kommunens uttalelse etter kulturminneloven § 22 nr. 3 bør avgis av bystyret.

OSLO KOMMUNE
BYSTYRETS SEKRETARIAT
02 JAN. 2 KL.
1998 000 53-11
BYS ACE 144
KOPI

Merete Agerbak-Jensen
byråd for byutvikling

Godkjent og ekspedert elektronisk

Vedlegg: Byantikvarens brev av 29.11.2006 med vedlegg

Kopi til: Byantikvaren (ref:1998/931)

Byrådsavdeling for
Byutvikling

Postadresse:
Rådhuset, 0037 Oslo

E-post: postmottak@byr.oslo.kommune.no

200600545 - 10

Oslo kommune
Byantikvaren

Oslo kommune
Byrådsavdeling for byutvikling
Rådhuset
0037 OSLO

Dato 29.11.2006

Deres ref	Vår ref (saksnr)	Saksbeh	Arkivkode
	1998/931	Siri Hoem 23 46 02 74	A 208/653

GNR. 208 BNR. 653 STORGATA 36, PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE

OVERSENDELSE AV FORSLAG OM FREDNING ETTER KULTURMINNELOVEN §§ 15 OG 19 TIL POLITISK BEHANDLING I OSLO KOMMUNE

Byantikvaren oversender herved forslag om fredning av Storgata 36 med etatens tilrådning til byrådssak.

Høringsuttalelsene som følger fredningsforslaget, er i det følgende referert og kommentert. Flere innspill fra ulike aktører dreier seg om samme problemstilling. Vi har derfor samlet våre merknader tematisk.

Sammendrag av høringsuttalelsene

1. Oslo kommune, Omsorgsbygg Oslo KF, 19.09.06
Som eier bemerker OBY betydningen av at bygningene tillates oppgradert med nødvendige tekniske installasjoner, våtrom etc., slik at de dermed blir brukbare og kan gi leieinntekter, som normalt er eneste kilde til å dekke vedlikeholdskostnader. De er kritisk til en så omfattende museal fredning av utvalgte interiører, og foreslår at for eksempel skomakerverkstedet og andre historiske gjenstander lagres i et annet bygg på eiendommen. Det samme gjelder snekkerverkstedet, dersom tilsvarende bruk ikke lar seg gjennomføre i Fabrikkbygningen. De sterkeste innvendingene mot interiørfredningen er kjøkkenet under kirketrappen: med dagens forskrifter vil det ikke kunne benyttes som kjøkken. OBY foreslår derfor at det flyttes til et museum. OBY er for øvrig positiv til bevaring og tilbakeføring av de historiske fasadene og interiørene. De ber om at nødvendig skilting tillates på bygg og i atkomstområdet.

OBY ønsker at det åpnes for nybygg med tilsvarende størrelse som tidligere pakkhus og reperbane i § 19-området. Et nybygg vil eventuelt kunne huse et spesialbygd museum, kombinert med kontor- eller produksjonslokaler. Videre ønsker de at det åpnes for økt bruk av porten fra Chr. Krohgs gate for store kjøretøy.

Byantikvaren Postadresse Postboks 2084 - Vaterland, 0505 Oslo | Besøksadresse Maridalsveien 3, 0178 Oslo | Sentralbord 02 180, Publikumsservice 23 46 02 95, Telefaks 23 46 02 51, E-post postmottak@bya.oslo.kommune.no

2. Oslo kommune, Rusmiddeletaten, 04.09.06
Etaten er kritisk til en så omfattende fredning av interiør og inventar, da de frykter at dette vil hindre utvikling av bygningene for framtidig bruk, bl.a. nevnes behov for våtrom, heis, isolasjon, ventilasjon etc. Videre påpekes at fredningen av hagearealet bør begrenses, og at innkjøringen via port fra Chr. Krohgs gate gjøres til hovedinnfart for eiendommen; utkjørselen i Storgata vurderes som trafikkfarlig. Til sist påpekes at nybygg med tilnærmet samme størrelse som fabrikkbygningen bør tillates i § 19-området.

3. Oslo kommune, Eiendoms- og byfornyelsesetaten, 22.09.06
EBY uttaler seg som kommunens grunneierrepresentant. De synes ikke fredningsforslaget balanserer hensynet til bevaring med utbyggingsinteressene på en hensiktsmessig måte. EBY har vært positive til reguleringsforslaget fra Stormgård AS. De stiller spørsmål ved hvorfor Byantikvaren velger fredning framfor regulering til spesialområde bevaring, og de viser spesielt til vår formulering om at fredningen bør "kombineres med regulering til bevaring bl.a. for å regulere bruken, sikre bevaring av salgsboden og gi rammer for eventuelle nybygg". De finner dette uklart, og mener at en reguleringsplan vil være et mer hensiktsmessig verktøy.

De viser til at bygningene til dels er så ombygget at grunnlaget for fredning er svekket. Videre bemerkes at anlegget har stort vedlikeholdsetterslep, og at det savnes en redegjørelse for bevaringsstrategi, økonomiske konsekvenser, hvem bærer kostnadene etc.

4. Oslo kommune, Plan- og bygningsetaten, 28.08.06
PBE er opptatt av at fredningen ikke skal legge begrensninger for framtidig bruk. De påpeker at anlegget bør gjøres tilgjengelig for alle og ikke bare noen begrensete brukere. De viser til at reguleringsforslaget fra 2005 har positive kvaliteter som etablering av park, gjennomgangsmulighet og kombinasjon av kulturformål og boliger. De ønsker at dette ivaretas i fredningen. I den sammenheng mener PBE deler av salgsboden mot Storgata bør rives.

5. Oslo kommune, bydel Grünerløkka, 19.09.06
Bydelsutvalgets flertall støtter fredningsforslaget, men bemerker at fredningen ikke bør medføre så sterke begrensninger at det kommer i konflikt med videre tiltak på det sosialpolitiske feltet.

Bydelsutvalgets mindretall har enkelte merknader, særlig framheves:
- Bygging av sprøyterom er i strid med fredningens formål og frarådes sterkt, de viser særlig til konflikten med dagens brukere av akuttmottak og omsorgsboliger.
- I fredningsbestemmelsene punkt 8 bør siste setning, som åpner for nybygg, strykes.
- Innkjørselen mot Chr. Krohgs gate må ikke aksepteres, grenseskillet mot naboeiendommen bør tilbakeføres.
- Ytterligere løsøre bør fredes.
- Prindsekjøkkenet bør gjenåpnes, gjerne som kafé med uteservering
- Omkringliggende bygninger og murer må ivareta den ønskete lukketheten.
- De ubebygde områdene må undersøkes med hensyn til forskningsinteresser.

6. Olav Thon Gruppen v/Stormgård AS, 14.09.06
Selskapet eier alle tilstøtende eiendommer i sør og vest og viser til reguleringsforslaget fra 2005 og pågående dialog med Riksantikvaren. De mener det er uheldig at den ønskete parken i § 19-området skal forbli lukket og lite tilgjengelig, og argumenterer for en gangvei fra Storgata via salgsboden til Chr. Krohgs gate. De er uforstående til at salgsboden inngår i fredningsplanen (misforståelse?). De mener den historiske lukketheten er uheldig, dels fordi

den gjør stedet "uhyggelig", og dels fordi den fratar de omkringliggende bygningene muligheten til å transformere seg – de argumenterer for bolig og hotell henvendt mot parken, jf. reguleringsforslaget. For øvrig er de positive til fredningsforslaget. De ber om at revidert planforslag, som foreløpig ikke er presentert, blir hensyntatt i forslaget til fredning.

7. Grünerløkka historielag (udatert)
Historielaget støtter fredningsforslaget. De bemerker at tilknyttet skomakerverkstedet er det lagre av produkter etc. som bør registreres og bevares. Videre bemerkes at området bør utvikles som en av byens grønne lunger kombinert med funksjon som kulturhistorisk opplevelsessenter. De vil på det kraftigste fraråde at det etableres sprøyterom her.

8. Fortidsminneforeningen, 06.09.06
De støtter fredningsforslaget, men bemerker at alt løsøre i Fabrikkbygningen bør bevares i sin sammenheng. Utemiljøet bør sikres mot gjennomkjøring, og eventuell ny bebyggelse tilpasses situasjonen slik at opplevelsen av det skjermete miljøet ikke ødelegges. De støtter forslaget om bevaringsregulering av salgsboden.

9. Akerselva Kultur- og Teaterlag, 07.09.06
De støtter fredningsforslaget og ønsker drift/museumsfilial i samsvar med anleggets historie. De er sterkt kritiske til sprøyterom her, både av hensyn til dagens brukere og de kulturhistoriske verdiene.

10. Prindsens Venner, 20.09.06
De støtter fredningsforslaget, men har flere innspill til presiseringer. De påpeker dessuten behovet for budsjettmidler og et løpende vedlikehold. De argumenterer sterkt for PCAMs lukkethet – de anbefaler å reversere en del nyere tiltak og beskytte anlegget mot nye uhistoriske brudd på lukketheten. Samtidig taler de for økt tilgjengelighet for allmennheten, blant annet knyttet til kulturell aktivitet. De bemerker at stålporten/nettinggjerdet mot Chr. Krohgs gate bør erstattes med plankegjerde og muren rekonstrueres/sikres, slik at eiendomsgrensas lukkethet her gjenskapes.

De mener salgsboden er uklart håndtert i fredningssaken, og ønsker et sterkere vern. De anbefaler at fredningen legger til rette for makeskifte og reversering av kjøreatkomst til Storgata 36C nordøst for Bryggerhuset. De bemerker at tidligere reguleringsplaner for Storgata må settes formelt ut av kraft. Videre bør tilliggende bygninger (langs Brugata) sikres mot riving/ombygging som i vesentlig grad reduserer lukketheten rundt PCAM. De protesterer mot sprøyterom, og foreslår en innskjerping i fredningsdokumentet på dette punktet.

De påpeker verdien av hageanlegget og utearealet og etterlyser arkeologiske undersøkelser. De er positive til at hageanlegget sikres, men spør hvem som skal lage disse bestemmelsene. Til slutt bemerkes at det haster med å registrere og sikre alt løsøret som ikke inngår i fredningen.

11. Wenche Blomberg, 18.09.06
Hun støtter fredningsforslaget og poengterer anleggets internasjonale verdi. Hun presiserer betydningen av å bevare anleggets historiske lukkethet. Særlig bemerkes at nordgrensa bør reetableres, atkomstveien til Røde Kors fjernes, og gjennomgang via port mot Chr. Krohgs gate avvises. Videre gir hun en rekke historiske opplysninger og presiseringer. Hun ønsker at Fabrikkbygningen reguleres til museum og Prindsekjøkkenet gjenåpnes. Ansvaret for den museale løsøresamlingen bør presiseres.

Hun presiserer at det kun foreligger en administrativ beslutning om sprøyterom, og at dette ikke er politisk behandlet. Hun finner forslaget om sprøyterom uakseptabelt og avviser at det er mulig å etablere et sprøyterom her som er tilpasset miljøet og de historiske strukturene. Hun anbefaler parkmessig opparbeidelse av brakkarealet. Videre bemerkes at anlegget er påført betydelige ødeleggelser og fortjener et offentlig løft. Anbefalt bruk er småskalavirksomheter, kombinert med det museale potensialet.

12. Liv Finstad, 18.09.06
Hun finner det gledelig at fredningsforslaget foreligger. Hun påpeker betydningen av at miljøet forblir urørt, blant annet for å sikre forskningsgrunnlaget, og at yttergrensene forblir intakte. Hun anser at sprøyterom ikke er forenlig med fredningen.

13. 101 underskrifter til et standardbrev (innkommet i 8 eksemplarer), september 2006
Aktørene har sitt arbeid eller bosted i området og støtter fredningen. De bemerker at Prindsen må tas vare på som en av få grønne lunger i området, og de avviser sterkt sprøyterom her.

14. Centrum Tigers idrettsforening, september 2006
Som over, tilleggsmerknad om belastningen et sprøyterom vil være en uheldig sosial belastning bl.a. for barn og unge i området.

15. Beate K. Løseth, 20.09.06
16. Boligbyggelaget USBL, 29.08.06
17. 9 enkeltpersoner, signert 13.-18.09.06
Alle støtter fredningsforslaget og protesterer mot sprøyterom

18. Noomi Katrine Solberg Slaen, Anker Hostel, 25.08.06
19. Ronny F. Sandvik, Anker STI, 25.08.06
20. Best Western Anker Hotell, 01.09.06
Alle støtter fredningsforslaget og intensjonen om å bevare lukketheten. De mener fredningen ikke bør åpne for ny bebyggelse i sørvest, og at det ikke bør etableres sprøyterom.

21. Ellen Rosjo og Johan Petter Andresen, 19.09.06
De støtter fredningsforslaget og protesterer mot sprøyterom. De mener PCAM bør bli et levende sosialhistorisk museum og kultursenter, jf. Prindsens Venners innspill.

Byantikvarens temavise merknader til høringsuttalelsene

Fredning kontra regulering til bevaring etter plan- og bygningsloven (pbl):
Det er flere grunner til at Byantikvaren foreslår fredning etter kulturminneloven framfor kun bevaringsregulering:

- Anlegget har kulturhistorisk verdi av nasjonal betydning, fredning er dermed et adekvat virkemiddel.
- Fredning gir antikvarisk myndighet vedtaksmyndighet, ikke kun rådgivende myndighet, noe som er ønskelig for anlegg med nasjonal kulturminneverdi.
- Fredning gir mulighet for å sikre interiører og større løst inventar.
- Fredning gir en sterkere lovhjemmel for bevaring av opprinnelige bygningselementer og konstruksjoner, som er vesentlige elementer for kulturminnenes opplevelsesverdi og historiske kildeverdi (materiell autentisitet).

EBYs problematisering av forholdet til regulering etter pbl § 25.6 synes å bero på noen misforståelser. Det er vanlig praksis at fredete eiendommer blir regulert til bevaring, slik at kommunal forvaltning skjer i samsvar med fredningens formål, jf. Miljøverndepartementets veileder Reguleringsplan Bebyggelsesplan rev. 01/11/01 s. 47: "Spesialområde bevaring er det anbefalte reguleringsformål for kulturminner eller –miljøer som er fredet etter kulturminneloven."

Salgsboden er ikke vurdert til å ha nasjonal verdi eller direkte tilknytning til den historiske driften av PCAM, den er derfor ikke inkludert i bygningsfredningen etter § 15. Salgsboden har imidlertid høy lokal verdi, et egnet virkemiddel er dermed regulering til spesialområde bevaring.

Bruk av anlegget må fastsettes gjennom reguleringsplan: kulturminneloven gir kun hjemmel for å styre inngrep/endringer, ikke bruk som sådan. Likeså anser vi at eventuelle byggegrenser for nybygg bør fastsettes i reguleringsplan, slik også EBY taler for. Fredningsbestemmelsene er utformet slik at de ikke er til hinder for nybygg, men antikvarisk myndighet gis rom for å vurdere et eventuelt prosjekt i forhold til fredningens formål. Hvorvidt området skal bebygges eller opparbeides som grøntareal vil avhenge av framtidig bruk, kommunens ønsker etc. Fredningen etter kml § 19 åpner for begge alternativer.

Forholdet til pågående reguleringssak:
Stormgård AS tar opp spørsmål som må avklares gjennom reguleringssaken og Riksantikvarens behandling av innsigelsen. Vi går derfor ikke videre inn på disse her, men viser til vår høringsuttalelse datert 12.04.05 til reguleringssaken. De føringer som blir lagt av Riksantikvaren i innsigelsesbehandlingen, eventuelt av Miljøverndepartementet, vil bli hensyntatt i fredningsforslaget/-vedtaket, all den tid Riksantikvaren er overordnet Byantikvaren i fredningssaker.

Sikring av tilliggende bygninger:
Tilliggende bygninger bl.a. tilhørende Brugata inngår ikke i fredningen. Opprettholdelse av deres lukkethet mot PCAM må derfor sikres via reguleringsplan, jf. Riksantikvarens innsigelse mot foreliggende planforslag.

Gjeldende reguleringsplaner, bl.a. for Storgata:
Fredningen fører ikke til at reguleringsplanene oppheves, dette må skje ved nye reguleringsvedtak. Fredningen er imidlertid en særlov som går foran plan- og bygningsloven, *lex specialis*-prinsippet. Gjennomføring av reguleringsplaner som er i strid med fredningen, er derfor utelukket.

Fredning av interiører, inventar og løsøre:
Fredning vil i noen grad legge begrensninger eller være premissgivende for bruken – dette er en nødvendig konsekvens av å bevare kulturhistoriske verdier. Det er imidlertid et mål at alle bygningene skal være i bruk. Gjennom tidligere forvaltning har Byantikvaren vist vilje til å tilpasse bygningene etter nye brukskrav, krav til tekniske installasjoner, våtrom etc., jf. gjennomført ombygging av asylet til omsorgsboliger. Denne forvaltningsstrategien vil bli videreført, men omfanget av endringer må tilpasses den aktuelle bygningens historiske kvaliteter.

Byantikvaren mener det er grunnlag for å frede alle interiørene som vesentlige deler av de historiske bygningenes konstruksjoner og bruk. Fredningen er imidlertid ikke til hinder for

forsiktig tilrettelegging for ny bruk. I henhold til vanlig praksis er fredningsbestemmelsene generelle, mens konkrete tiltak må vurderes spesielt for hver enkelt bygning avhengig av bruk, begrunnelse, historie, tekniske forhold etc. Slike tiltak behandles som dispensasjon fra fredningen, jf. kml § 15a.

I de interiørene som er sterkt endret, vil vi kunne vurdere noe større endringer. Vi deler ikke EBYs syn om at disse interiørene skal tas ut av fredningen. Fredning gir et nødvendig vern av opprinnelige konstruksjoner, rominndeling og skjulte bygningsdeler/overflater, samtidig som det åpnes for tilbakeføring. Mangelsgardens interiører er allerede fredet. Fabrikkbygningens interiører er relativt intakte og har høy antikvarisk verdi, mens Vaskeribygningen og det tidligere asylet er mer ombygget. Men også her er det interiører og konstruksjoner som er vesentlige for bevaringen av PCAM, og som gir grunnlag for fredning. I dette tilfellet er bygningenes innhold av stor betydning for den kulturhistorien vi ønsker å bevare og formidle.

Fredningsforslaget etter § 15 omfatter større inventar i skomakerverkstedet, mens mindre løsøre og produkter ikke kan fredes etter kulturminneloven. Byantikvaren forutsetter at øvrige historisk interessante gjenstander, teknisk litteratur etc. sikres ved kommunale avtaler.

Forslaget om å flytte fredete gjenstander ut til et eget museumsbygg, er problematisk. Fredning av inventar og større løsøre med hjemmel i kml forutsetter at gjenstandene er knyttet til en bygning. Gjenstander som tas ut, kan ikke fredes. Mange av de aktuelle gjenstandene er dessuten ikke unike, men de får betydelig verdi som del av de historiske interiørene hvor de dokumenterer en stedstilknyttet bruk. Vi opprettholder på dette grunnlaget forslaget om å frede de mest interessante objektene på stedet. Fredningen vil ikke være til hinder for at løsøre som ikke inngår i fredningen, lagres i et annet bygg. Hvorvidt dette er ønskelig, må vurderes nærmere uavhengig av fredningssaken.

Prindsekjøkkenet
Enkelte interiører (med inventar), som deler av fabrikkbygningen, er så intakte at en radikal ombygging ikke er forenlig med bevaring av kulturhistorisk viktige kvaliteter. Fredningen skal ikke være til hinder for eventuell gjenåpning av Prindsekjøkkenet, selv om den vil være premissgivende og legge visse begrensninger for ny bruk. Forslaget om fredning av deler av kjøkkeninventaret opprettholdes. Kjøkkenmaskinene har til dels høy historisk egenverdi, og de er dessuten er en forutsetning for synliggjøring av kjøkkenets historiske funksjon og betydning for PCAM og byen. Vi kan ikke umiddelbart se at fredning av de eldste delene av kjøkkenutstyret er til hinder for bruk av kjøkkenet. Her kan man tenke seg tilpasninger, som flytting av maskinene internt i rommet, slik at det blir mulig å supplere med nyere innredning. Videre vil oppgradering av ventilasjons-/avtrekksanlegg kunne gjennomføres. Det er vanskelig å vurdere dette før det er gjort en detaljert prosjektering, samt avklaring av hvilken type servering som ønskes. Byantikvaren ønsker å få til drift i kjøkkenet, kombinert med fredning av deler av inventaret.

Bruk av utearealene, tilgjengelighet:
Byantikvaren er åpen for å vurdere både nybygg og/eller park i området som fredes etter § 19, fredningen utelukker ingen av delene. Hvorvidt tilgjengelighet for alle er et mål, må vurderes nøye i forhold til hvilken bruk anlegget skal ha. Med dagens omsorgsboliger og akuttmottak synes full tilgjengelighet problematisk.

Området har betydelig kvaliteter, og vi kan ikke se at de lukkete veggene mot omgivelsene gjør dette området "uhyggelig", snarere kan det oppleves som en stille oase. En større aktivisering

av området mot Storgata er imidlertid positiv – Byantikvaren har vært i dialog med eier om innredning av kafé i Mangelsgården/gårdsrommet og butikk i sidefløyen. Dette anses som positive tiltak som fredningen ikke er til hinder for.

Fredning av parken:
Parken og de beplantete utearealene foreslås fredet etter § 15. I fredningsbestemmelsenes punkt 7 står det at fjerning av trær og endring av beplantning ikke er tillatt. Det er Byantikvaren som vil ha myndighet til å forvalte denne bestemmelsen og eventuelt gi dispensasjoner etter at fredningen er vedtatt.

Gjennomkjøring til Chr. Krohgs gate:
Spørsmålet om gjennomkjøring vil bli vurdert i forbindelse med reguleringssaken som Riksantikvaren har fremmet innsigelse mot. Fredningsforslaget legger opp til at eiendommen skal bevare sin lukkethet uten gjennomkjøring til Chr. Krohgs gate. Byantikvaren vurderer en slik gjennomkjøring som svært uheldig og kontroversiell i forhold til ønsket om bevaring og synliggjøring av den opprinnelige kommunikasjonsstrukturen i anlegget. Gjennomkjøringen vil svekke opplevelsen av PCAM som lukket mot omgivelsene, noe som er et helt vesentlig poeng for forståelsen av hvordan man på 1800-tallet behandlet avvikerne. Videre vil en innkjøring herfra være skjemmende og skadelig i forhold til ønsket om bevaring av parken med rester av allé, i en rest av den tidligere barokkhagen. Vi slutter oss til forslaget fra Prindsens Venner om å gjenskape tregjerdet/muren, noe fredningsbestemmelsene punkt 9 åpner for.

Vi tar til etterretning at utkjøringen til Storgata vurderes som trafikkfarlig, men savner en eventuell ulykkesstatistikk. Vi bemerker at Brannvesenet har vurdert denne som brukbar for utrykning. Bilkjøring/parkering inne på eiendommen bør generelt begrenses til et minimum. For å bedre sikkerheten for nødvendig kjøring kan det monteres speil mot Storgata. Vi kan ikke se at det foreligger tungtveiende grunner til å åpne for bilkjøring fra Chr. Krohgs gate, noe det ikke har vært tidligere. En slik innkjøring vil være sterkt i strid med de kulturhistoriske verdiene og fredningens intensjon.

Atkomst fra Storgata til Storgata 36C:
Byantikvaren slutter seg til Prindsens Venner i ønsket om å fjerne atkomsten til nr. 36C og gjenskape veien mellom Bryggerhuset og muren inn til asylet. Fredning etter kml gir imidlertid ikke hjemmel for å kreve tilbakeføring eller makeskifte. Dette spørsmålet må i så fall tas opp med de berørte partene, eventuelt avklares politisk.

Nybygg i området som fredes etter § 19:
Fredningen er ikke til hinder for oppføring av nybygg i dette området, jf. forslag til fredningsbestemmelser punkt 8. Størrelse må vurderes nærmere når det foreligger et konkret prosjekt, avhengig av bruk, utforming etc. I utgangspunktet bør dette være en frittliggende bygning som viderefører eksisterende bebyggelsesstruktur og opprettholder eiendommens lukkethet mot omgivelsene (branngavlene mot Brugata). Vi har ingen innvendinger til at det oppføres nybygg med samme størrelse og plassering som tidligere revet bebyggelse. Vi ser imidlertid ikke grunn til å fastsette disse rammene i fredningsvedtaket – foreløpig er det svært mange løse tråder hva gjelder bruk, konsekvenser av pågående reguleringssak etc.

Skilting:
Fredningen vil ikke være til hinder for nødvendig skilting til virksomhetene, men det forutsettes at forslag godkjennes av Byantikvaren. Man bør tilstrebe en helhetlig skiltplan for området, der utforming og plassering tar hensyn til bygningenes arkitektoniske og kulturhistoriske kvaliteter.

Sprøyterom:
Byantikvaren bemerker at vi gjennom fredning/kulturminneloven ikke kan *styre bruken* av anlegget. Fredningen legger imidlertid premisser for hvor/hvordan nybygg kan oppføres, og hvilke inngrep som gjøres i den fredete bygningsmassen. I lys av de føringer vi tidligere har gitt for nybygg på brakkarealet, samt vanlig praksis for tillatte inngrep, finner vi ikke grunn til å motsette oss bygging av sprøyterom. Dette ser ut til å la seg løse med inngang via salgsboden, jf. arkitektene Riseng & Kiehls pågående prosjekteringsarbeid. Vi vil likevel bemerke at et sprøyterom kan være i konflikt med eksisterende bruk av anlegget, og at det kan innebære en sosial belastning som både direkte og indirekte kan true en god bevaring og formidling av det historiske anlegget.

Salgsboden fra 1932 mot Storgata:
Byantikvaren vurderer denne som bevaringsverdig og har anbefalt regulering til bevaring etter pbl § 25.6, jf. Riksantikvarens innsigelse. Vi bemerker imidlertid at dette må avklares i reguleringssaken; fredningen etter § 19 gir ikke hjemmel for å nekte riving av salgsboden.

Vedlikeholdsetterslep, økonomiske konsekvenser:
Vi bemerker at det manglende vedlikeholdet, og istandsetting med uheldig materialbruk/maling, har skjedd over lang tid og før det var fremmet fredningssak for hele anlegget. Vi har ingen grunn til å tro at fredningen vil medføre ytterligere forfall. Fredningen øker snarere bevissthetен om anleggets kvaliteter, og antikvariske myndigheters kompetanse vil bli benyttet for å finne de bygningsteknisk beste løsningene. Antikvarisk istandsetting kan innebære merkostnader. Per i dag gis ikke statlige tilskudd til kommunale eiere. Staten har forutsatt at kommunene tar et selvstendig ansvar for bevaring og skjøtsel av sine kulturminner, også de som er av nasjonal verdi.

Historiske opplysninger og presiseringer:
Byantikvaren vil korrigere og supplere fredningsdokumentasjonen med informasjon som er framkommet i enkelte uttalelser, primært fra Blomberg.

Konklusjon
Byantikvaren innstiller på at fredningsforslaget opprettholdes uten endringer. Et flertall av høringsuttalelsene støtter en restriktiv fredning. Særlig de kommunale instansene har framført momenter for en mindre restriktiv fredning, særlig hva gjelder inventar og uteområder. Vi mener det er tungtveiende faglige grunner for å opprettholde fredningens omfang som foreslått, jf. ovennevnte drøftinger. Vi mener videre at fredningen ikke er til hinder for en positiv bruk av anlegget, kombinert med formidling av viktig sosial-/kulturhistorie. En del spørsmål, blant annet knyttet til bruk og tilliggende eiendommer, må avklares i pågående reguleringssak.

Med hilsen

Marte Boro
byantikvar

Morten Stige
avdelingssjef

Vedlegg: Byantikvarens tilrådning til byrådssak av dags dato med vedlegg
Kopi u/vedlegg: Riksantikvaren

Oslo kommune
Byantikvaren

29.11.2006

TILRÅDNING TIL BYRÅDSSAK

GNR. 208 BNR. 653, STORGATA 36, PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE FORSLAG OM FREDNING ETTER KULTURMINNELOVEN §§ 15 OG 19

Byantikvaren har utarbeidet forslag om fredning av Storgata 36. Forslaget har vært på offentlig høring og oversendes herved til behandling i bystyret.

Fredningsforslaget oversendes uendret. Etter bystyrets behandling vil Byantikvaren foreta en endelig vurdering av høringsuttalelsene og eventuelt justere forslaget før det sendes Riksantikvaren for vedtaksbehandling.

Saksframstilling
Byantikvaren har foreslått fredning av hele eiendommen Storgata 36 med bygninger og utearealer tilknyttet institusjonen Prinds Christian Augusts Minde (PCAM).

Selve Mangelsgården ble fredet med hjemmel i Lov om Bygningsfreding i 1927, men fredningen ble opphevet for uthuset og bryggerhuset i 1951. Siden 1980-ara har Byantikvaren påpekt de betydelige sosialhistoriske verdiene som knytter seg til anlegget som helhet, og vi har i lengre tid arbeidet for at hele anlegget tilhørende institusjonen PCAM med arbeidsanstalt og asyl fra 1800-tallet blir fredet.

Fredningsforslaget innebærer at hele eiendommen fredes; hele Mangelsgården gjenfredes og får fredningsbestemmelser. Fredningen etter kulturminneloven § 15 omfatter alle bygningene med eksterior, interior og utvalgt inventar samt kulturhistorisk viktige utearealer. Øvrige utearealer foreslås fredet etter § 19, med formål å sikre virkningen av kulturminnene i miljøet og beskytte vitenskapelige interesser.

Salgsboden fra 1932 omfattes ikke av bygningsfredningen etter § 15, men den er foreslått regulert til spesialområde bevaring etter plan- og bygningsloven § 25.6 i Byantikvarens høringsuttalelse til reguleringsforslag fremmet av Stormgard AS i 2005, jf. innsigelse datert 26.04.05 fra Riksantikvaren. Reguleringsforslaget omfatter Storgata 36 og eiendommene langs Brugata. Reguleringssaken er ikke avsluttet, forslagsstiller er i dialog med Riksantikvaren.

Byantikvaren varslet oppstart av fredningssak for Storgata 36 03.12.98. Fredningsforslaget ble lagt ut til offentlig høring fra 11.07.06 – 20.09.06. Det innkom 21 uttalelser, enkelte stilet til Plan- og bygningsetaten og videresendt Byantikvaren:

1. Oslo kommune, Omsorgsbygg Oslo KF, 19.09.06
2. Oslo kommune, Rusmiddeletaten, 04.09.06
3. Oslo kommune, Eiendoms- og byfornyelsesetaten, 22.09.06
4. Oslo kommune, Plan- og bygningsetaten, 28.08.06
5. Oslo kommune, bydel Grünerløkka, 19.09.06

6. Olav Thon Gruppen v/Stormgård AS, 14.09.06
7. Grünerløkka historielag (udatert)
8. Fortidsminneforeningen, 06.09.06
9. Akerselva Kultur- og Teaterlag, 07.09.06
10. Prindsens Venner, 20.09.06
11. Wenche Blomberg, 18.09.06
12. Liv Finstad, 18.09.06
13. 101 underskrifter til et standardbrev (innkommet i 8 eksemplarer), september 2006
14. Centrum Tigers idrettsforening, september 2006
15. Beate K. Løseth, 20.09.06
16. Boligbyggelaget USBL, 29.08.06
17. 9 enkeltpersoner, signert 13.-18.09.06
18. Noomi Katrine Solberg Slåen, Anker Hostel, 25.08.06
19. Ronny F. Sandvik, Anker STI, 25.08.06
20. Best Western Anker Hotell, 01.09.06
21. Ellen Rosjo og Johan Petter Andresen, 19.09.06

Alle høringsinstansene støtter fredningsforslaget, men det er i ulik grad fremmet forslag til justeringer. De tyngste innvendingene kommer fra de kommunale etatene: Omsorgsbygg, Rusmiddeletaten, Eiendoms- og byfornyelsesetaten og Plan- og bygningsetaten. Tema for drøfting er særlig fredning av interiør og inventar, bruk av utearealer, muligheter for nybygg, gjennomkjøring mot Chr. Krohgs gate og forholdet til pågående reguleringssak. Stormgård AS, forslagsstiller i reguleringssaken, er særlig kritiske til fredningen av utearealene. De private aktørene og Bydel Grünerløkka er generelt for en streng fredning – flere av disse er svært kritiske til forslag om etablering av gjennomkjøring mot Chr. Krohgs gate, nybygg og sprøyterom.

Høringsuttalelsene gjennomgås og kommenteres i eget brev av dags dato. Byantikvaren mener det er tungtveiende faglige grunner for å opprettholde fredningens omfang som foreslått. Vi mener videre at fredningen ikke er til hinder for en positiv bruk av anlegget, kombinert med formidling av viktig sosial- kulturhistorie. En del spørsmål, blant annet knyttet til bruk og tilliggende eiendommer, må avklares i pågående reguleringssak.

Tilrådning
Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Bystyret slutter seg til Byantikvarens forslag om fredning i medhold av lov om kulturminner §§ 15 og 19 for gnr. 208 bnr. 653, Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde.

Marte Boro
byantikvar

Vedlegg: 1. Byantikvarens fredningsforslag med dokumentasjonsvedlegg datert 11.07.06
2. Byantikvarens brev med merknader til høringsuttalelsene av dags dato
3. 21 høringsuttalelser

Oslo kommune
Byantikvaren

Likelydende brev til:
se adresseliste

Dato: 11.07.2006

Deres ref:	Vår ref (saksnr):	Saksbeh:	Arkivkode:
	98/989-	Siri Hoem, 23 46 02 74	A – 208/653

STORGATA 36, PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE, GNR. 208 BNR. 653 OG DEL AV 934, OSLO KOMMUNE

FORSLAG OM FREDNING MED HJEMMEL I KULTURMINNELOVEN §§ 15 og 19 – HØRING JF. § 22

I medhold av lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 (kml) §§ 15 og 19, jf. § 22, foreslår Byantikvaren i Oslo å frede Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde (PCAM), gnr. 208 bnr. 653, Oslo kommune.

Omfanget av fredningen
Mangelsgården ble fredet med hjemmel i Lov um Bygningsfreding 23.04.1927, men fredningen ble opphevet for uthuset og bryggerhuset i 1951. Anlegget fredes på nytt som helhet og får fredningsbestemmelser. I tillegg fredes den øvrige bebyggelsen og utearealene tilhørende institusjonen PCAM med arbeidsanstalt og asyl fra 1800-tallet.

Bygninger
Fredningsforslaget etter kml § 15 omfatter følgende bygninger. Bygningene er gitt nummer som henviser til kartet nedenfor (s. 4). GAB-numrene er angitt for sammenhengende volumer, som kan bestå av flere bygninger:

Bygningsbetegnelse, jf. opprinnelig bruk:	*Byggeår:*	*GAB-nr.:*
1. Mangelsgården, hovedbygningen	1698/1770	80958420
2. Mangelsgården, sidebygningen	ca. 1790/1834	80958420
3. Mangelsgården, uthuset	1700- tallet	80958420
4. Mangelsgården, bryggerhuset	ca. 1750	81432562
5. Fattigsykehuset	1840	80958420
6. Asylets mannsavdeling	1860-62	80958420
7. Asylets kvinneavdeling	1850 og 1860-62	80958420
8. Fabrikkbygningen, hovedfløyen	1831-33	80473508
9. Fabrikkbygningen, sidefløyen med kirkesal	1866-67	80473508
10. Maskin- og kjelehuset	1899	80473508
11. Vaskeribygningen	1855-56	80955316

Byantikvaren
Postadresse: Postboks 2094 - Grønerløkka, 0505 Oslo
Besøksadresse: Mariadalsveien 3, 0178 Oslo
Sentralbord: 02 180
Publikumsservice: 23 46 02 95
Telefaks: 23 46 02 51
E-post: postmottak@bya.oslo.kommune.no

Fredningen omfatter bygningenes eksterior og interior og inkluderer hovedelementer som planløsning, bærekonstruksjoner, materialbruk, overflatebehandling og detaljer som vinduer, dører, gerikter, listverk og ildsteder mm. Fast inventar, som veggfaste skap, hyller og ovner, inngår i fredningen, se vedlagt dokumentasjon for nærmere beskrivelse.

Inventar
Forslag om fredning omfatter også større løst inventar i enkelte bygninger, listet opp nedenfor. Noen av objektene er vegg- gulvfaste, men siden disse er maskinelle objekter som kan misforstås som ikke-fredet, tas de med i opplistingen. Det fredete inventaret vil bli dokumentert ved fotografier i eget vedlegg. Fotograferingen er foreløpig ikke gjennomført systematisk, noe som vil bli gjort før fredningsvedtak fattes.

Mangelsgarden
Disse objektene er løse og tidligere flyttet. De er ikke direkte knyttet til rommet de står i, og kan derfor flyttes til andre steder i samme bygning.

Hovedbygningen, 1. etasje:	- 2 pengeskap
	- 2 fyllingsdører av tre (ligger løst i midtpartiet)
Hovedbygningen, 2. etasje:	- 2 fyllingsdører av tre (ligger løst i midtpartiet)
Hovedbygningen, loft:	- 3 fyllingsdører av tre, 1 jerndør

Fabrikkbygningen
Objektene i Dampkjøkkenet, Veveriet og Snekkerverkstedet er knyttet til de respektive rommene og skal ikke flyttes derfra. Skomakerverkstedet har opprinnelig ligget i 2. etasje og kan flyttes.

Dampkjøkkenet, underetasjen:	- 5 gulvfaste kokekar med rist
	- 3 gulvfaste stekepanner
	- 1 gulvfast kar for varmeholding, Sveisebedrift
	- 1 gulvfast potetskrellemaskin, Hobart
	- 1 kjøkkenmaskin med to løse eltekroker (på veggen)
	- 2 doble stekeovner, Elektra
	- 1 stålbenk med hylle
	- 1 stål arbeidsbord
	- faste avtrekksvifter med kanaler
Veveriet, 1. etasje:	- 6 industrivevstoler
	- 2 spolemaskiner
	- 1 rennebom med 9 ekstra bommer
	- 3 overlock-maskiner
	- 1 veggskap med peg-band ("datasystem" til vevstolene)
	- teknisk utstyr tilhørende vevmaskinene (skytler, maskindeler, beslag, styringshandtak med mer)
	- 2 treskap med fyllingsdører
	- 21 metallkasser med vevtrådsneller (spoler papp metall)
Snekkerverksted, 2. etasje (nordøst):	- 1 båndsag
	- 1 fresemaskin
	- 1 boremaskin

	- 2 veggskap i tre - diverse maskiner fra etterkrigstida - hovelbenker i tre (i naboverkstedet) - 1 adret skap (i naboverkstedet) - 1 slipemaskin (i "kirkefløyen")
Skomakerverkstedet, loft:	- 1 pusse- slipemaskin
Vaskeribygningen	
Vaskeri 1. etasje:	- industrielle vaskemaskiner, trolig fra 1930-åra
Loft:	- fyllingsdør, listverk og treplank, fra Mangelsgarden, muligens fra "tapisserirommet"

Utearealer

Forslag om fredning etter § 15 omfatter også utearealer som har hatt en vesentlig historisk funksjon som luftegarder, arbeidsarealer, hageanlegg etc. I disse arealene inngår historiske elementer som er bevart, det kan også antas at det finnes skjulte elementer under bakken. Synlige elementer er:

- rester av muren langs eiendomsgrensa mot Storgata 36c
- rester av to murer mellom luftegardene tilknyttet asylet
- eldre brolegning, steinsetting og drensrenner
- eldre trær og vegetasjon

Et lite areal øst for kvinneavdelingens bakre fløy er tatt med i fredningsforslaget, jf. varsel om oppstart av fredningssaken. Dette arealet inngår imidlertid ikke i det lukkete området som historisk sett var i bruk av PCAM, selv om det tilhører eiendommen. I dette området går det i dag et nettinggjerde med port som avgrenser PCAM, vest for gjerdet er hageareal, øst for gjerdet kjøreareal. Framtidig situasjon er noe uavklart når det gjelder gjerdets utforming og nøyaktige plassering. Vi opprettholder derfor avgrensningen, men vil vurdere å justere denne etter offentlig ettersyn.

Forslag om fredning etter § 19 omfatter det resterende uteområdet, avmerket på kartet nedenfor. Avgrensningen av fredningsområdet tilsvarer eiendommens utstrekning.

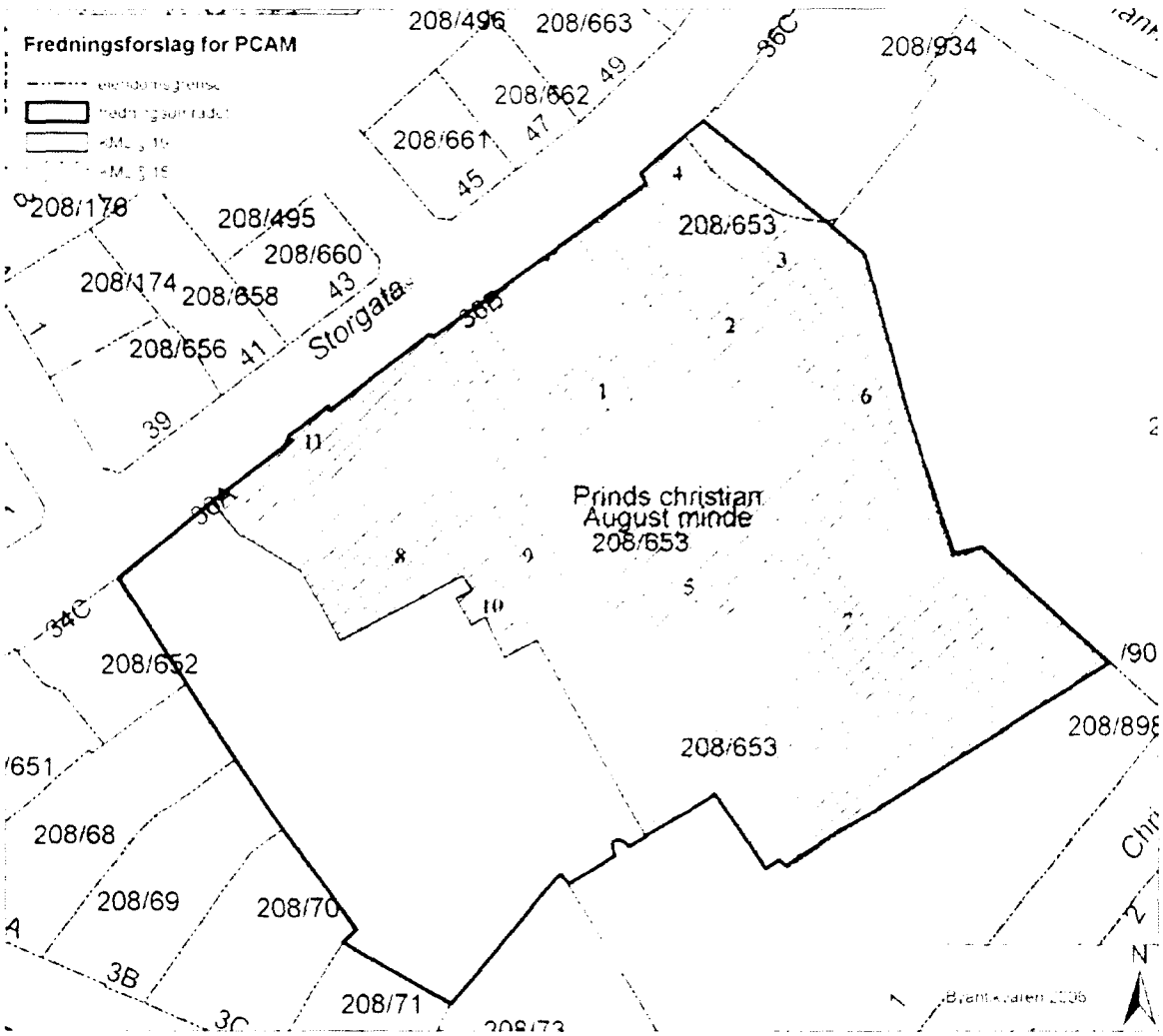

Formalet med fredningen

Formalet med fredningen er a bevare PCAM som et unikt eksempel pa et anlegg som har vært arbeidsanstalt med dollhus asyl, slik institusjonen utviklet seg pa 1800-tallet og inn pa 1900-tallet. Anlegget har svært hoy kultur- og sosialhistorisk verdi. Formalet med fredningen av Mangelsgarden er a bevare et 16-1700-talls lystgardsanlegg med svært hoy arkitektonisk og kunstnerisk verdi, men ogsa a bevare den kulturhistorien og de bygningsmessige endringer som knytter seg til anleggets senere bruk som arbeidsanstalt og dollhus. Fredningen skal sikre enkeltbygningene, bygningenes innbyrdes sammenheng, samt kulturhistoriske verdier knyttet til anlegget som helhet, inklusive utearealene

Fredningen av bygningenes eksterior skal sikre bygningenes arkitektur. Bade hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen, sa som fasadelosning, eldre vinduer og dører, materialbruk og overflater, skal opprettholdes

Formalet er videre a bevare rominndeling, bygningsdeler og overflater i interioret. Formalet er ogsa a bevare konstruksjoner og skjulte elementer, materialer og overflater. Videre skal fast og spesifisert lost inventar bevares som en integrert del av interioret. Nyere lettvegger og kledningsmaterialer kan i særskilte tilfeller tillates fjernet.

Interiørene i Mangelsgården ble sterkt endret på 1800-tallet, både i rominndeling og overflater. Bygningsarkeologiske undersøkelser og andre kildeundersøkelser kan trolig gi grunnlag for delvis tilbakeføring av enkelte rom. Dette må avveies nøye i forhold til det todelte formålet med fredningen: lystgårdsanlegget med sine praktinteriører fra 1700-tallet, og perioden som arbeidsanstalt og dollhus på 1800-tallet. Hvilken periode som eventuelt velges i de enkelte rommene, må avveies i hvert enkelt tilfelle. Rommets hovedpreg og funn av autentiske materialer fra en gitt periode, samt dokumentasjonsgrunnlaget for en eventuell sikker tilbakeføring, må tillegges avgjørende vekt. Generelt skal fjerning av kulturhistorisk interessante elementer unngås. Bygningen vil uansett ikke kunne tilbakeføres til én periode.

Fredningen av uteområdet etter § 15 skal sikre opplevelsen av de historisk viktige arealene og beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det. Hensikten er å opprettholde anleggets karakter med rester av hageanlegg og luftegårder slik det framsto etter full utbygging i siste del av 1800-tallet, eventuelt legge til rette for tilbakeføring til denne epoken. Formålet er videre å sikre eldre elementer som steinsetting, rester etter murer og eventuelle skjulte strukturer/ elementer. Eldre trær og rester av hageanlegget vil bli sikret ved egne bestemmelser. Fredningen er ikke til hinder for riving av kapellet, som ligger i enden av alleen og er av nyere dato.

Fredningen av området etter § 19 skal sikre virkningen av kulturminnene i miljøet og beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til anlegget. I dette området var arbeidsanstaltens utendørs arbeidsarealer og steinhuggeri. Den historiske eiendommens avgrensning og lukkethet mot omgivelsene skal opprettholdes og synliggjøres. Fredningen er imidlertid ikke til hinder for at det oppføres ny bebyggelse på brakkområdet i sørvest, forutsatt at den ikke er i konflikt med fredningens intensjon. I området inngår salgsbodene mot Storgata, som er tegnet av Byarkitekten ved Harald Aars i 1932. Disse er anbefalt regulert til spesialområde med formål bevaring etter plan- og bygningsloven § 25.6, jf. pågående reguleringssak.

Forslag til fredningsbestemmelser
Fredningsbestemmelsene er utformet i samsvar med fredningens formål og gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid.

1. Riving
Det er ikke tillatt å rive eller flytte bygningene eller deler av disse.

2. Ombygging
Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør eller interiør.

3. Utskifting av materialer mm.
Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid ut over vanlig vedlikehold på bygningenes eksteriør, interiør eller konstruksjon, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er eventuelle tilbakeføringer, jf. punkt 5.

4. Vedlikehold
Vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og metoder i samsvar med bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger, og på en måte som ikke reduserer bygningenes arkitektoniske og kulturhistoriske verdier.

5. Tilbakeføring
Tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere utseende og/eller konstruksjoner kan tillates i særlige tilfeller under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på dokumentert grunnlag og etter godkjenning fra forvaltningsmyndigheten.

6. Inventar
Fast og løst inventar som inngår i fredningen, skal ikke fjernes fra bygningen eller det rommet det har sin tilknytning til. Det er ikke tillatt å endre eller gjøre inngrep i fredet inventar.

7. Utearealer fredet etter § 15
I området som fredes etter § 15, er fjerning av elementer som trær, steinsetting og rester av murer m.v. ikke tillatt. Dette omfatter også eventuelle skjulte elementer i grunnen. Det må ikke settes i verk tiltak eller bruksendringer som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Dette gjelder alle former for bebyggelse, anlegg og utvidelse av vei eller parkeringsplass, oppsetting av gjerder, skilt, endring av beplantning eller belegg, planering, utfylling og andre landskapsinngrep. Unntak kan gjøres for tiltak nevnt i punkt 9.

8. Det fredete området etter § 19
I området som fredes etter § 19, må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendringer som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Dette gjelder alle former for bebyggelse, anlegg og utvidelse av vei eller parkeringsplass, oppsetting av gjerder, skilt, endring av beplantning eller belegg, planering, utfylling og andre landskapsinngrep. Det kan oppføres ny bebyggelse forutsatt at denne ved plassering, dimensjoner og utforming tilpasses miljøet og ikke svekker opplevelsen av de historiske strukturene og anleggets lukkethet.

9. Tilbakeføring av utearealer
Tilbakeføring av utearealet eller elementer i området kan tillates i særlige tilfeller under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på dokumentert grunnlag og etter godkjenning fra forvaltningsmyndigheten. Annen oppgradering og endring av beplantning kan gjennomføres forutsatt at dette ikke reduserer de kulturhistoriske verdiene, og det foreligger tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

Følger av fredningen
I henhold til kulturminneloven §§ 15a og 19 tredje ledd kan departementet i særlige tilfeller gi dispensasjon fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet eller området. I henhold til forskrift om faglig ansvarsfordeling etter kulturminneloven av 09.02.79 med senere endringer er forvaltningen av fredete områder, bygninger og anlegg tillagt den enkelte fylkeskommune. I Oslo er denne myndigheten delegert fra bystyret via byrådet til Byantikvaren ved vedtak av 06.05.97.

Når det gjelder behandlingen av fredete hus, anlegg og områder, vises det til kulturminneloven §§ 15a - 18 og 21 samt ovennevnte fredningsbestemmelser.

Fredningen innebærer at det må søkes om tillatelse/dispensasjon til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold, jf. kulturminneloven §§ 15a og 19 tredje ledd. Søknad om tillatelse skal sendes Byantikvaren, som avgjør om tiltaket kan iverksettes, og

eventuelt på hvilke vilkår. Ved tvil om hva som anses som vanlig vedlikehold, eller hvordan fredningsbestemmelsene skal forstås, skal Byantikvaren likeledes kontaktes.

Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete bygninger er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre bygningselementene og detaljer som kledning, vinduer, dører, listverk, gerikter og overflatebehandling. Vedlikehold av fredete bygninger og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

Det er eier som har ansvar for vedlikeholdet av fredete bygninger og anlegg. Det er imidlertid anledning til å søke Byantikvaren om tilskudd til vedlikehold og istandsettingsarbeider. Dersom krav i medhold av kulturminneloven § 15a virker fordyrende på arbeidet, skal det gis helt eller delvis vederlag for utgiftsøkningen. Statlige tilskudd gis imidlertid p.t. ikke til kommunale eiere.

For mer informasjon om vedlikehold og forvaltning av fredete bygninger og anlegg vises til Riksantikvarens informasjonsblader. Se særlig nr. 11.1.1. "Juridiske forhold – Å eie et fredet hus", www.riksantikvaren.no.

Bakgrunn for fredningssaken

Lystgårdsanlegget Mangelsgården ble fredet i 1927. I 1951 opphevet Riksantikvaren ved den antikvariske bygningsnemnd fredningen for bryggerhuset på grunn av reguleringen for utvidelse av Storgata, som da var aktuell. Uthuset ble samtidig avfredet på grunn av forfall. Kun en del av uthuset ble revet, mens anlegget for øvrig er bevart med sin høye arkitektoniske og kulturhistoriske verdi. Utvidelsen av Storgata er ikke lenger aktuell. Mangelsgårdens status som kulturminne av nasjonal verdi har vært klar siden fredningen i 1927, og behovet for gjenfredning av bryggerhuset og uthuset har vært påpekt lenge.

I 1950-60-åra ble det fremmet ulike planer som medførte riving av all bebyggelse på eiendommen, utenom Mangelsgårdens hovedbygning. Så sent som i 1984 ble det lagt fram forslag som medførte riving av bebyggelsen knyttet til arbeidsanstalten. Gradvis ble man klar over den betydelige sosialhistorien som knytter seg til anleggets samlete bygningsmasse. I 1986 uttalte Byantikvaren at asyl- og arbeidsanstaltbebyggelsen burde bevares. I 1989 ble det fremmet reguleringsforslag til nybygg i 4-5 etasjer langs hele bakkanten av eiendommen. Ulike alternativer for bevaring/riving forelå. Ingen av disse planene ble realisert.

I brev datert 13.03.1995 til bydelen ba Byantikvaren om at hele anlegget ble behandlet som fredet. Oslo RV skrev 14.03.98 til byråden og anbefalte at anlegget ble regulert til spesialområde med formål bevaring etter pbl § 25.6, eventuelt kombinert med museum. Byantikvaren gikk deretter i dialog med Riksantikvaren om egnet bevaringsform, og kom til at anlegget som helhet bør fredes. Dette bør imidlertid kombineres med regulering til bevaring, bl.a. for å regulere bruken, sikre bevaring av salgsboden og gi rammer for eventuelle nybygg.

Det er i dag ulike trusler mot bevaring av de kulturhistoriske verdiene knyttet til anlegget, selv om det er bred enighet om bevaring av bebyggelsen. For det første er det uklart hvilken bruk anlegget vil få i framtida og hvilke inngrep dette kan medføre i interiørene. Dernest har flere bygninger sterkt behov for omfattende istandsetting og utbedring, noe som kan medføre uheldige inngrep og endringer hvis ikke antikvariske prinsipper følges. I forbindelse med Stormgård AS' planer for utvikling av naboeiendommene langs Brugata er det fremmet

reguleringsforslag som impliserer noe bygging mot/inn på Storgata 36. Byantikvaren vurderte planforslaget som uakseptabelt, og Riksantikvaren fremmet innsigelse 26.04.05. Saken er foreløpig ikke avklart.

I 2006 vedtok Oslo kommune at det skal etableres sprøyterom på eiendommen. Det arbeides med planer om å etablere dette i nybygg/brakker bak salgsboden. Siden dette berører området som er foreslått fredet etter § 19, vil det la seg gjøre å etablere sprøyterommet med en plassering og utforming som er akseptabel i forhold til fredningen. De bruksmessige konsekvensene for området som helhet er imidlertid uavklarte og potensielt problematiske.

Lokalisering og eiendomsforhold. Reguleringsmessig status
Storgata 36 ligger sentralt i Oslo sentrum i bydel Grünerløkka. Bebyggelsen er delvis strukturert langs Storgata og har i alt fire innganger herfra, hvorav én er kjørbar atkomst. Eiendommen er for øvrig lukket mot omgivelsene og nabobebyggelsens branngavler, med unntak av en åpning i tidligere gjerde mot øst, hvor det i 1990-åra ble satt inn en stålport for utrykningskjøretøyer (nødberedskap). Mot øst grenser PCAM mot Oslo Gassverks gamle eiendom i Storgata 36C. Denne ble formelt fradelt fra bnr. 653 så sent som i 1990-åra og 2003. I bakkant av eiendommen i Chr. Krohgs gate 1-11 ligger et parkeringshus fra 1978, og i sørvest ligger tradisjonell 1800-talls murgårdsbebyggelse, med innslag av rester etter bondehandelsgårdene fra 1700-tallet: et fredet bindingsverkshus i Brugata 3A.

Eiendommen eies av Oslo kommune. Hjemmelshaver er Eiendoms- og byfornyelsesetaten, mens Omsorgsbygg Oslo KF (OBY) forvalter bygningene. Da fredningen ble varslet i 1998, var avgrensningen av området mest mulig lik PCAMs avgrensning på 1800-tallet. I 2003 ble imidlertid en flik av eiendommen inntil bryggerhuset fradelt som del av nr. 36C, bnr. 934. Her er det anlagt kjørevei til naboeiendommen. Dette innebærer at den historiske veien til asylet er avbrutt og gitt ny eier, hjemmelshaver er Aker Universitetssykehus. Byantikvaren foreslår at den varslete avgrensningen av fredningen opprettholdes, i samsvar med den historiske utstrekningen til PCAM. Dette vil ikke ha tilbakevirkende kraft for innkjørselen, men signaliserer et ønske om, og formaliserer en mulighet for, tilbakeføring av asylets opprinnelige atkomstvei.

Østre del av anlegget, Storgata 36B, er regulert til tomt for offentlig bygning i reguleringsplan S-2255 vedtatt 28.07.1977, med endrete reguleringsbestemmelser S-2937 vedtatt 01.10.1987. Vestre del av anlegget, Storgata 36A, omfattes av samme plan men med formål byggeområde for bolig, forretning og kontor. En del av eiendommen langs Storgata og en trasé inn på området over Fabrikkbygningens sidefløy er regulert til veiareal, S-131GO vedtatt 03.02.1939. Veiplanen impliserer riving av bryggerhuset og Vaskeribygningen samt inngrep i Mangelsgårdens sidefløyer. Ingen av disse reguleringsplanene ivaretar bevaringsinteressene, og de er uansett ikke lenger aktuelle å realisere.

Kort karakteristikk av kulturminnet
Mangelsgården ble oppført ca. 1698 som en lystgård for general Tritschler. Anlegget hadde da fire fløyer av tømmer rundt et rektangulært gårdsrom. Sidebygning, bryggerhus og uthus ble oppført på 1700-tallet og danner et eget gårdsrom i nordøst. Hovedbygningen ble vesentlig ombygd omkring 1770: Fløyen mot gata ble revet og erstattet av en mur med port, midtfløyen fikk et toetasjes sentralparti, og tømmerveggene ble forblendet med tegl og pusset. Vinduene er senere skiftet til krysspostvinduer, trolig på slutten av 1800-tallet. Opprinnelig strakte det seg et

stort hageanlegg om lag 100 m mot sørøst i hele bygningens bredde. Her var parterrer med pryd- og nyttevekster. På grunn av eiendomsfradeling og nybygging på eiendommen er det kun et fragment igjen av hagearealet. Eksisterende trær stammer trolig fra slutten av 1800-tallet.

Fattigkommisjonen opprettet Stiftelsen Prinds Christian Augusts Minde i 1809 og kjøpte eiendommen Storgata 36 i 1812. Kort etter ble det opprettet arbeidsanstalt i Mangelsgården med verksteder og sovesaler for samfunnets fattige. Blant disse var også enkelte "avvikere", som etter hvert ble skilt ut og flyttet til egne rom. Institusjonen utviklet seg til tvangsarbeidsanstalt med fengselspreget instruks. I 1829 ble det opprettet dollhus i sidebygningen. Christiania fikk dermed sitt første dollhus. (Dette var datidas betegnelse på "sinnssykehus", fra ca. 1850 kalt asyl.) I tiåret på 1800-tallet vokste arbeidsanstalten og Christiania Dollhus med flere bygninger. Det ble dessuten oppført fattigsykehus på eiendommen i 1840, tegnet av stadskonduktør Grosch, men dette ble etter få år tatt i bruk av asylet.

Arbeidsanstalten ble utvidet med fabrikkbygningen i 1833, også denne tegnet av Grosch. I 1867 sto sidefløyen ferdig. Bygningen hadde eget dampkjøkken, vevsal og verksteder, hvor det ble produsert ulike artikler, og også en kirkesal til felles bruk av asylet og arbeidsanstalten. Asylets manns- og kvinneavdeling ble oppført som smale fløyer i bakkant av Mangelsgården i årene 1851-62. Anleggets bygningsmessige organisasjon med selvstendige avdelinger og luftegårder imellom uttrykker klassifikasjonsidealet, det vil si sorteringen av klientellet etter kjønn, atferd etc.

På slutten av 1800-tallet var Christiania Kommunale Sindssygeasyl landets nest største etter Gaustad. Asylet flyttet mannsavdelingen i 1905 og kvinneavdelingen i 1908 til Dikemark. Kristiania Tvangsarbeidsanstalt ble nedlagt i 1915, og 174 mannlige tvangsarbeidere ble overført til den nye Opstad arbeidsanstalt på Jæren. Anlegget i Storgata fortsatte imidlertid med beslektet virksomhet. I Mangelsgården innrettet fattigvesenet et pleie- og arbeidshjem, og senere ulike sosiale funksjoner i kommunal regi.

I hele perioden som anstalt har PCAM hatt tilnærmet samme eiendomsavgrensning, jf. målebrev fra 1835 og 1910. I sørøst har det skjedd en mindre fradeling midt på 1800-tallet, og i forbindelse med oppføring av parkeringshus o.a. i nyere tid er eiendommen noe redusert. De tilliggende bygningene tilhørende Brugata har hatt lukkete brannvegger mot PCAM, som både funksjonelt og visuelt har vært en lukket enhet. Mot Gassverket i nordøst var det en høy teglmur, som det fortsatt er rester etter. Mot Storgata la bygningene relativt tett med mur foran selve Mangelsgården og porter inn til ulike deler av anlegget. Institusjonen lukket seg mot omverdenen, både for å skjerme pasienter og tvangsarbeidere, og for å skåne omgivelsene. Her var også andre funksjoner, som visitasjon av prostituerte i Bryggerhuset.

I 1951 ble det funnet tapisserier fra 1600-tallet i et rom i Mangelsgården. Dette ble demontert og konservert av Kunstindustrimuseet, og i 1960-åra overført til lagring på Oslo Ladegård. I 2001 utførte NIKU konservering og registrering av tapisseriene. Byantikvaren og Oslo Bymuseum inngikk en avtale 23.08.00 om at tapisseriene skal deponeres hos bymuseet. Intensjonen på sikt er tilbakeføring til Mangelsgården, men dette betinger restaurering av det aktuelle rommet.

For nærmere beskrivelse av kulturminnet vises det til vedlagt dokumentasjon. Systematisk fotodokumentasjon av fasader, interiør og fredet inventar er foreløpig ikke gjennomført. Dette vil bli gjort i forbindelse med vedtak om fredning.

Byantikvarens vurdering av kulturminnet – begrunnelse for fredningsforslaget
Det har lenge vært aktuelt å frede bryggerhuset og uthuset på nytt. I denne forbindelsen er det ønskelig å utvide fredningen til å gjelde den øvrige bebyggelsen og utearealene på eiendommen. Mangelsgården og den yngre bebyggelsen har vært bruksmessig integrert siden oppførelsen på 1800-tallet. Den samlete bygningsmassen utgjør et hele som representerer unik kultur- og sosialhistorie. Eiendommen danner en historisk ramme rundt PCAM, der institusjonens utstrekning og lukkethet mot omgivelsene er vesentlig for å forstå dens funksjon og status i bybildet. Utearealene har spilt en vesentlig rolle, både som arbeidsarena og "rekreasjonsareal". Her var blant annet reperbane, steinhuggeri, lager, luftegårder og prydhage.

I begynnelsen av vårt århundre ble både asylet og tvangsarbeidsanstalten nedlagt. Anlegget vitner i dag om en tilbakelagt periode i Norges sosialhistorie. Ifølge kriminolog Wenche Blomberg uttrykker bygningshistorien et hittil ukjent kapittel i norsk psykiatrihistorie, nemlig at utskillingen av de 'gale' til egne institusjoner i høy grad skjedde fra tvangsarbeidsanstalter, ikke fra hospitalene. Så langt vi vet er Storgata 36 det eneste bevarte bygningsmessige eksemplet i Norden på en slik institusjon.

Historien knyttet til Prinds Christian Augusts Minde har nasjonal/internasjonal betydning. Bygningsmiljøet, uterommene og deler av interiørene forteller fortsatt om den opprinnelige bruken. Anlegget gir en unik mulighet for opplevelse, kunnskapsformidling og forskning. Videre har deler av anlegget betydelig arkitekturhistorisk verdi.

Det er forsket en del på asylets virksomhet i Storgata 36, kf. kriminolog Wenche Blombergs arbeid. Det er likevel et stort potensial for ny kunnskap, både hva gjelder skriftlige kilder og bygningsarkeologiske undersøkelser. Ikke minst ønsker vi mer kunnskap om arbeidsanstalten, som langt på vei er uutforsket. Eksisterende bygningsmasse utgjør et betydelig forskningspotensial. De opprinnelige interiørene, særlig i Fabrikkbygningen, og gjenstandene som har vært tilknyttet driften, er i så måte av svært høy verdi. Dette omfatter også mindre løst inventar som ikke kan fredes med hjemmel i kulturminneloven, men som forutsettes bevart på stedet gjennom kommunale vedtak.

Den senere bruken av anlegget har stort sett vært holdt innenfor rammene av bygningenes historiske struktur. Fram til 2006 har anlegget vært forvaltet av Oslo kommune ved bydel Grünerløkka og vært i bruk som blant annet eldresenter, mottakssenter for flyktninger, bo- og aktivitetssenter og andre sosiale funksjoner. Etter Byantikvarens vurdering var dette en svært positiv bruk av anlegget. Det har likevel skjedd visse bygningsmessige endringer som har bidratt til å redusere anleggets arkitektoniske og historiske verdi.

Byantikvaren anser at fredning etter kulturminneloven vil gi et forsvarlig og nødvendig vern av de verdiene som anlegget representerer. Fredning vil dessuten være et kvalitetsstempel som gjør anlegget bedre kjent og setter det inn i en nasjonal/internasjonal sammenheng. Denne typen institusjon er ikke representert blant de fredete kulturminnene i Norge.

Det følger av kulturminneloven § 15 at departementet kan frede byggverk og anlegg av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Det følger videre av § 19 at departementet kan frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det. Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet til Riksantikvaren, jf. § 12 nr. 1 i forskrift om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven.

Redegjørelse for saksgang fram til fredningsforslaget
Melding om oppstart av fredning ble, i samsvar med lov om kulturminner § 22 nr. 1, meddelt eieren og kommunen i brev av 03.12.1998. Samtidig ble dette kunngjort i Aftenposten og Dagsavisen.

Det kom kun to uttalelser til varselet:
1. Wenche Blomberg, Institutt for kriminologi, 08.12.98:
Hun presiserer forhold knyttet til begrepsbruk, med kort redegjørelse for bruken av begrepene dollhus, sinnssykeasyl og sinnssykehus.

2. Plan- og bygningsetaten (PBE) 09.02.99:
PBE er positiv til fredning, men mener at omfanget av fredningsområdet bør vurderes nærmere, spesielt § 19-området i vest og sørvest. PBE er også opptatt av at det i fredningsforslaget belyses hvilke begrensninger fredningen vil få for framtidig bruk.

Byantikvaren bemerker at omfanget av § 19-fredningen er nøye vurdert i løpet av prosessen, jf. pågående planprosess, se nedenfor. I lys av de tunge kulturminneinteressene som knytter seg til eiendommen som helhet, er det ikke ønskelig å innskrenke fredningsområdet. Fredningen og de kulturhistoriske verdiene vil bli premissgivende for framtidig bruk og byggeaktivitet. Ved varsel om oppstart var kun enkelte elementer i uteområdene foreslått fredet etter § 15. Vi foreslår nå at de mest intakte uteområdene som helhet fredes etter § 15, da vi anser dette som en mer egnet og ryddig hjemmelsbruk. Denne innskjerpingen vil ha minimale praktiske konsekvenser, og utløser ikke behov for ny varsling. Området i sørvest er betydelig endret ved at tidligere verksted-/lagerbebyggelse er revet. Dette området foreslås fredet etter § 19.

Fredningssaken har lenge ligget i bero på grunn av manglende kapasitet hos Byantikvaren. Anlegget har imidlertid blitt behandlet som fredet, og Byantikvaren har hatt et nært samarbeid med eier/bruker om ombygging og istandsetting av deler av anlegget. Forvaltningen av selve bygningsmassen har ikke bydd på store interessekonflikter.

Fra 1999 til 2005 var det dialog mellom Byantikvaren, tidligere Eiendoms- og byfornyelsesetaten, Olav Thon-gruppen og arkitektkontoret Hille+Melbye AS om utviklingsplaner for PCAM og tilliggende eiendommer i Brugata og Chr. Krohgs gate. Det var sterk uenighet på flere punkter. Reguleringssak ble formelt varslet av Hille+Melbye AS i august 2001 på vegne av det Thon-eide selskapet Stormgård AS. Byantikvaren uttalte 05.09.01 at et forslag som ikke ivaretok kulturminneinteressene, ville bli møtt med formelle virkemidler: mulig innsigelse, alternativt planforslag eller vedtak om midlertidig fredning etter kulturminneloven § 22.4. Planforslaget ble lagt ut til offentlig ettersyn 09.02.05. Det var ikke gjort vesentlige endringer i forhold til de forslagene som Byantikvaren var blitt forelagt i møter. Byantikvaren avga uttalelse 12.04.05, og Riksantikvaren støttet vurderingen og fremmet innsigelse 26.04.05. Hovedinnvendingene hva angår PCAM, er hensynet til kvartalets lukkethet og vesentlig transformasjon av nabobebyggelsen langs Brugata og inn på eiendommen. Videre forutsatte Byantikvaren og Riksantikvaren at hele eiendommen PCAM ble regulert til spesialområde bevaring etter pbl § 25.6, inklusive uteområdene og salgsboden fra 1932. Planprosessen er ikke avsluttet.

I forbindelse med overdragelsen fra bydelen til Omsorgsbygg fram mot 01.04.06 er bevaring av inventar og løsøre, særlig i Fabrikkbygningen, en særlig utfordring. Inventaret i verksteder, kjøkken og lager er sterkt knyttet til den historiske driften av arbeidsanstalten og senere

kommunal virksomhet. I møte med Riksantikvaren 31.01.06 ble det klart at svært lite av inventaret/løsøret kan inngå i fredningen. Det meste av mindre inventar og løsøre må sikres bevaring på stedet gjennom kommunale avtaler. Byantikvaren har fremmet forslag om dette overfor byrådsavdeling for byutvikling og Omsorgsbygg, og det arbeides for å finne en form for bevaring på stedet som kan forenes med ny bruk.

Den videre behandlingen av fredningsforslaget
Byantikvaren har i dag bedt Norsk lysingsblad, Aften og Dagsavisen kunngjøre at fredningsforslaget er lagt ut til offentlig ettersyn i Oslo kommune, jf. kml § 22 nr. 2 første ledd.

Fredningsforslaget skal legges fram for bystyret før vedtak om fredning treffes, jf. kml § 22 nr. 3. Så snart perioden med offentlig ettersyn er utløpt, vil Byantikvaren oversende saken med eventuelle innkomne merknader til behandling i bystyret.

Høringsuttalelsene og bystyrets behandling vil inngå i en ny vurdering av fredningsforslaget hos Byantikvaren før saken sendes over til Riksantikvaren. Riksantikvaren er den instans som fatter vedtak om fredning med hjemmel i kulturminneloven §§ 15 og 19.

Høringsuttalelsene til fredningsforslaget må være Byantikvaren i hende innen 20. september 2006.

Med hilsen

Marte Boro
byantikvar

for Morten Stige
avdelingssjef

Vedlegg: - Dokumentasjon, inklusive tegninger og fotografier

Adresser:- Oslo kommune, Omsorgsbygg Oslo KF
- Oslo kommune, eiendoms- og byfornyelsesetaten
- Aker Universitetssykehus H, Trondheimsveien 235, 0514 Oslo
- Oslo kommune, byrådsavdeling for byutvikling
- Oslo kommune, byrådsavdeling for velferd og sosiale tjenester
- Oslo kommune, byrådsavdeling for næring og kultur
- Oslo kommune, plan- og bygningsetaten
- Bydel Grünerløkka, Pb 2128 Grünerløkka, 0505.Oslo
- Rusmiddeletaten, Pb 7104 St. Olavs plass, 0130 Oslo
- Kirkens bymisjon, Tollbugata 3, 0152 Oslo
- Oslo VO Rosenhof, Dynekilgata 10, 0569 Oslo
- Gjermund Dalen, St. Olavsgt. 30, 2000 Lillestrøm
- Jan Kåre Solland, Storgata 36A, 0182 Oslo

- Alf Aas, Løkkekroken 1, 1800 Askim
- Hans Hauge, Sagdalsvn. 30B, 2010 Strømmen
- Johan Kallevik, Brolandsvn. 20, 0980 Oslo

Kopi med vedlegg:

- Riksantikvaren, Postboks 8196 Dep., 0034 Oslo
- Miljøverndepartementet, Postboks 8013 Dep., 0030 Oslo
- Rådhusets informasjonstjeneste, Rådhuset, 0037 Oslo
- Deichmanske bibliotek, Henrik Ibsens gate 1, 0179 Oslo
- Fortidsminneforeningen Oslo og Akershus avd., Dronningens gate 11, 0152 Oslo
- Oslo Byes Vel, Grev Wedels plass 1, 0152 Oslo
- Wenche Blomberg, Sverdrups gate 21, 0559 Oslo
- Stormgård AS, Brugata 1, 0186 Oslo

Byantikvaren i Oslo, juli 2006

Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde, gnr. 208 bnr. 653, Oslo kommune
Dokumentasjonsvedlegg for fredning etter kulturminneloven §§ 15 og 19

Mangelsgården, midtpartiet. Foto: Byantikvaren 2006

Innhold: Side:

Anleggets kulturhistorie 2
Løkkeeiendommen 2
Institusjonen Prinds Christian Augusts Minde 4
Situasjonsplan med funksjoner ca. 1880-1900 5
Mangelsgården med uthus 6
Fattigsykehuset 13
Asylets manns- og kvinneavdeling 14
Fabrikkbygningen med tilbygg 16
Vaskeribygningen 20
Utendørsanlegg 22
Kilder 24
Liste over et utvalg tegninger i Byantikvarens arkiv 24

Vedlegg:

1. Grunnplaner av alle bygninger, fasader og snitt der dette finnes
2. Fotodokumentasjon, fasader, interiører, inventar (foreligger foreløpig ikke)

ANLEGGETS KULTURHISTORIE

Løkkeeiendommen

Da Mangelsgården ble oppført på slutten av 1600-tallet, lå eiendommen utenfor byens grenser fra 1624. Storgatas trasé vest for Brugata er en av de eldste i byen og var hovedinnfartsåren inn mot Store Voldport. Gateløpet videre nordøstover og forbi Mangelsgården var på 1700-tallet tilførselsvei til løkkeeiendommene i Bymarken. Området ble innlemmet i byen ved byutvidelsen i 1794.

Mangelsgården ble oppført omkring 1698 som et herskapelig landsted for den tyskfødte general Hans Ernst von Tritschler (1647-1718). Det er mulig at hovedfløyen har en eldre tømmerkjerne fra ca. 1670. Tritschler kjøpte opp flere løkkeeiendommen bak Fjerdingen og hadde et samlet areal på 130 000 alen^2. I 1702 var gården tatt i bruk og fullt møblert, da Tritschler testamenterte den til sin kone. Den hadde nå fire sammenhengende fløyer rundt et rektangulært gårdsrom. Gatefløyen var smal, og hovedfløyen hadde et framskutt midtparti mot gårdsrommet. Ytterveggene var av tømmer, som antas å ha vært panelt ut- og innvendig, noe som bekreftes av branntakst 1768. Det var innkjøringsport mot gata gjennom den smale fløyen, og hagefasaden var rett uten dagens inntrukne midtparti. Samtidig med byggingen ble det anlagt et stort hageanlegg, og uthusene var plassert sørvest for garden.

Etter Tritschlers død solgte enken straks til general Georg Bertouch. Garden hadde deretter flere eiere, blant annet overtok den mektige biskop Bartolomeus Deichman garden i 1725, og benyttet den til fast helårsbolig. Etter biskopens død i 1732 kjøpes gården med de tilliggende løkkene av enkefru Tritschlers nevø general Fredrik Ferdinand Hausmann (1693-1757). Eiendommen hadde nå vokst betraktelig med flere tilliggende løkker, men flere av disse ble senere solgt. Hausmann utviklet hageanlegget med fiskedammer, små øyer, paviljonger og fontener. Her var eksotiske vekster, som appelsintrær, og en rokokkohage med parterrer for pryd- og nyttevekster. Vann skaffet han via en trerenne fra byens vannledning i Fredensborgveien. Boligen var så standsmessig at Kong Fredrik den 5. losjerte her ved sitt besøk i Christiania i 1749.

Etter Hausmanns død i 1757 overtok general Johan Mangelson (1694-1769), derav navnet. I en fortegnelse av 1757 beskrives rommenes ulike tapeter, fra grønn damask, til gobeliner og voksduktrekk med ornamentikk og malerier (se BYAs rapport 1987 ss. 8-9). Etter Mangelsons død hadde gården flere eiere, blant annet Iver Anker i 1770-72. Det er han som antas å ha påbegynt den store ombyggingen. Hans bror Peder antas å ha sluttført arbeidene, før Bernt Anker overtok gården i 1775-96 (unntatt årene 1785-88). De siste fire årene av 1700-tallet eides gården av generaladjutant Carl Fr. von Bielefeldt, som foretok en del moderniseringer av interiøret. Den siste private eier var prostinne Bendeke, som eide gården fra 1800-12.

Kart ca. 1730, fra Schnitler 1916, s. 72.

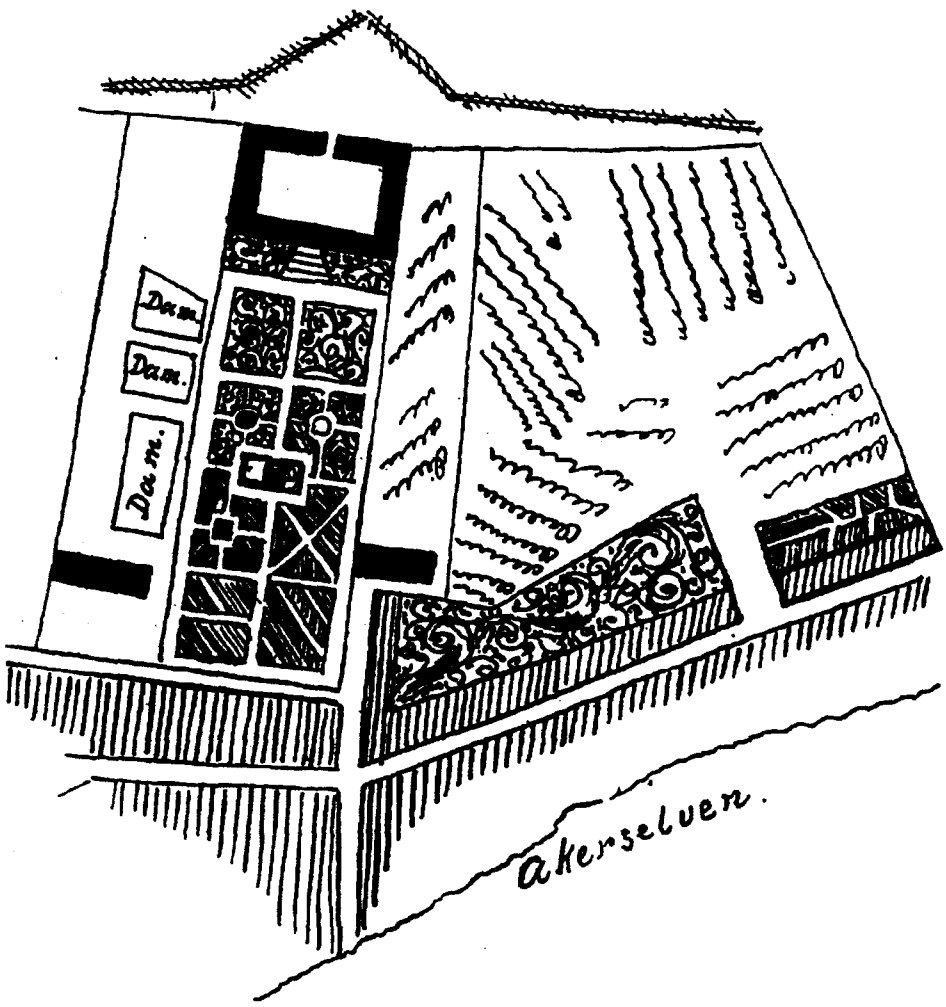

Mangelsgården og Vaskeribygningen t.h. mot Storgata. Foto: Byantikvaren 2006

Institusjonen Prinds Christian August Minde

Stiftelsen Prinds Christian Augusts Minde ble opprettet i 1809 og kjøpte Mangelsgarden i 1812. Mangelsløkken på motsatt side av Storgata ble ikke med i salget. Fattigkommisjonen etablerte straks arbeidsanstalt i de fasjonable interiørene, som ble sterkt redusert. Fattigkonene rev av silketapetene og sydde seg luer av dem. Her ble det etablert verksteder, undervisningsrom for barn, sovesaler og leilighet for oppsynsmannen. I fattigkommisjonens prinsipper om Mangelsgardens drift fra 1818/-19 framgar at bygningen skulle ha arbeidsrom for ulike kategorier, skolelokale, kjøkken, taushetsværelse og ensomhetsværelse. Sistnevnte var et isolat, som ble brukt som den sterkeste straff hvis ikke muntlig og lett korporlig avstraffelse virket. I 1829 ble det opprettet dollhus i sidebygningen, Christiania Dollhus. Etter påbygging av en andre etasje i 1834-35 fikk dollhuset 17 rom, foruten spesialfunksjoner som straffecelle for arbeidsanstalten. Asylet og arbeidsanstalten hadde felles gardsrom bak Bryggerhuset. Sinnssykeloven av 1848 medførte krav om forbedringer og utvidelser. Et mindre toetasjes tilbygg i nordøst ble oppført i 1850, og asylet fikk dermed kongelig autorisasjon. Asylet ble utvidet i flere byggetrinn, og ferdig utbygget i 1862 ga det plass for 120 pasienter.

I 1828 ble det innredet tre sykeværelser i Mangelsgarden for fattige pasienter. I 1838-40 ble et eget fattigsykehus for 120 pasienter reist bak Mangelsgarden. Dette ble imidlertid nedlagt allerede i 1845, og ble påfølgende år pusset opp for bruk av arbeidsanstaltens kvinneavdeling og stiftelsen Alderdoms Hvile.

Arbeidsanstalten utviklet seg til en anstalt med fengselspreget instruks. Her var drikkfeldige, løsgjengere, prostituerte, innbruddstyver og ulydige barn. I 1840-åra ble kjønnsdelte avdelinger gjennomført. Utover på 1800-tallet ble anlegget forbedret og utvidet med flere bygninger. Tvangsarbeidet flyttet etter hvert ut til egne nye bygninger (Fabrikk- og Vaskeribygningen), mens Mangelsgården ble tatt i bruk til kontorer og boliger for høyere funksjonærer. Ved arbeidsanstalten drev man blant annet spinneri, veveri, steinhuggeri, vaskeri og kjøkken. I 1841 ble det innredet butikk mot Storgata i Mangelsgardens sørvestre fløy, hvor anstaltens produkter ble solgt. Varer ble levert til offentlige institusjoner i byen, og mange arbeidere ble leid ut til arbeid for private. Eiendommen hadde på slutten av 1800-tallet flere uthus, pakkhus i mur, reperbane og ulike lagre, men alle disse er revet.

Bygningsmassen uttrykker på en tydelig måte klassifikasjonsideologien, der ulike kategorier pasienter er plassert i egne avdelinger. Hver avdeling hadde tilhørende luftegård, som var skjermet av tette plankegjerder. Asylet og arbeidsanstalten var atskilt i egne bygninger, og utearealet var skilt i to av et høyt gjerde, se situasjonsplan neste side. Institusjonene hadde imidlertid et visst personalfellesskap, felles kirkesal og sentralkjøkken.

Bryggerhuset hadde etter hvert mange ulike funksjoner. "Prinsekjøkkenet" startet her i 1832, med formål å gi mat til byens fattige, før det etter kort tid flyttet over i Fabrikkbygningen. I 1859 vedtok fattigkommisjonen at to rom i bryggerhuset skulle tas i bruk til visitasjon av prostituerte (offentlige Piger), som siden 1847 hadde foregått i Fattigsykehuset.

Løkkeeiendommen var opprinnelig betydelig større enn i dag. Dagens eiendomsgrenser er imidlertid tilnærmet lik siste del av 1800-tallet, og tilsvarer i hovedsak det arealet som asylet/arbeidsanstalten aktiverte. Planen på neste side er påskrevet et innhold på 15 mål. I 1845 ble en del av eiendommen mot Hausmanns gate overdratt til gassverket mot en årlig avgift til Fattigkassen. I 1841 og -54 ble litt av eiendommen bak hagen/mot Chr. Krohgs gate fradelt.

Situasjonsplan av stiftelsen PCAM fullt utbygget ca. 1880-1900

Avskrift av innholdsfortegnelse på plankartet.

1 Vei til Asylet
2 Udhuset (Skur)
3 Visitationsværelser
4 Bryggerhus
5 Gaardsplads
6 Overvogterbolig og i 2de Etage Værksteder for Asylets Mandsafdeling
7-8 Sindsygeasylets Afdeling for Mænd
9 Gaardsrum for rolige mandlige Patienter
10 Gang
11 Gaardsrum for urolige mandlige Patienter
12 Gaardsrum for urolige kvindelige Patienter
13-15 (1ste Etage) Sindsygeasylets Afdeling for Kvinder
16 Gaardsrum for urolige kvindelige Patienter
17 Gaardsrum for rolige kvindelige Patienter
18 Sindsygeasylets Have
19 Brænde og Kulskur for Asylet
20 Forstanderens bolig
21 Vagtmester Bolig
22 Kassererens Bolig
23 Udleveringsrum for Arbeide til Udenhusfattige, i 2de Etage Lægebolig og Kontor
24 Værkmesterinde og Matrone Bolig
25 Forstanderens Kontor
26 Vagtværelser for 1 Vagtmester og Opsynsmand
27 Butik, Kontor og Lagere
28 Gaardsplads
29 Gaardsplads for Arb. Anst. Kvinder
30 Arbeids- og Soveværelser for D
31 Arbeids- og Soveværelser samt Baderi for Mænd
32 Gaardsplads for Arb. Anst. Mænd
33 Arb. Lokaler samt i Kvisten Sygesal og Soveværelse for Arb. Anst. Mænd
34 Kogeri i Fabrikbygning for Mænd og Kirke
35 Fyrhus
36 Magasinhuse
37 Kulrum
38 Forstanderens Have
39 Halmbod
40 Stenhuggertomt og Tomt for Pukstensarb
41 Reberbane
42 Vedoplag

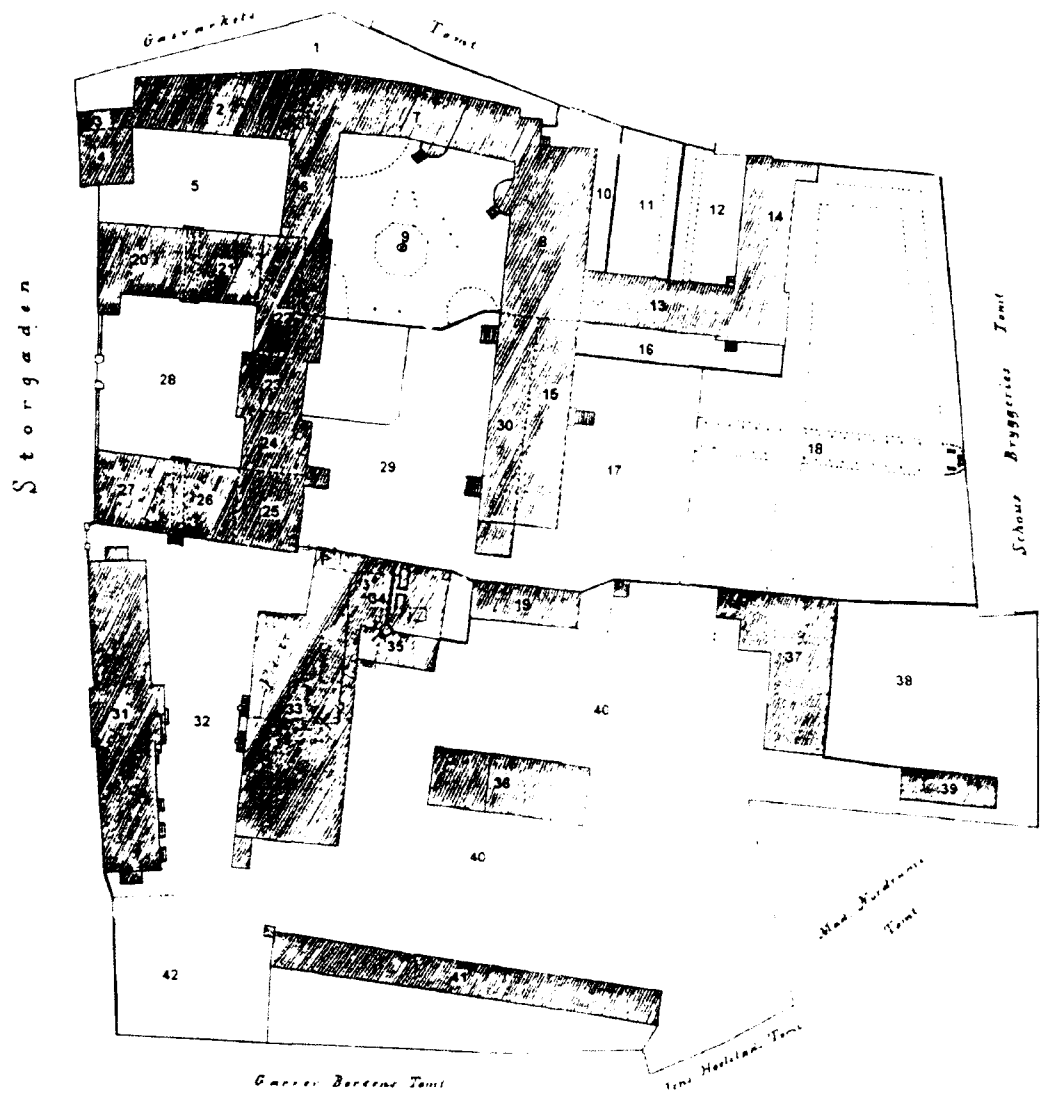

MANGELSGÅRDEN MED UTHUS

Hovedbygningen

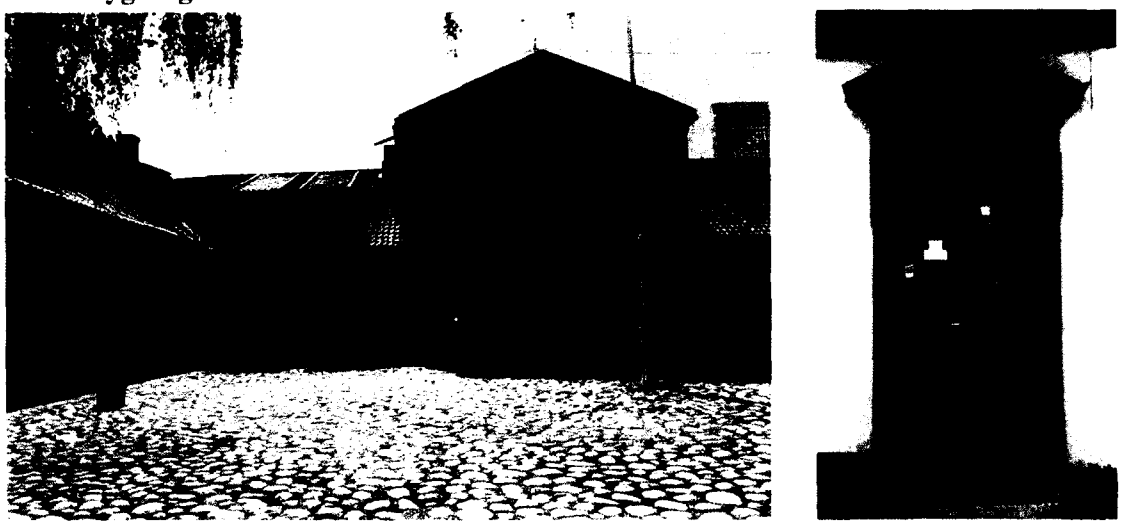

Mangelsgårdens midtparti, t.v. fløy mot nordøst, detalj av portal ved tidligere portrom. Foto: Byantikvaren 2006

Bygningens hovedform og eksteriør er i hovedsak lik ombyggingen i 1770-åra. Sidefløyene har ulike lengder og er skrått avsluttet mot Storgata. Hvorvidt dette gjenspeiler opprinnelig form da Mangelsgården ble bygget på jomfruelig mark, er uvisst. Eldre kart og avdekkete konstruksjoner kan tyde på at ytre del av fløyene er endret/tilbygget. Bygningen er for øvrig preget av få rette vinkler. I branntakst fra 1777 framgår det at bygningen har skiftet karakter fra en enetasjes panelt laftebygning med fire fløyer til et trefløyet anlegg med toetasjes midtparti i hovedfløyen. Mot gata bygges en høy mur tekket med stein og med sentral port.

Bygningen er dels av laft og utmurt bindingsverk forblendet med ½ steins tegl og pusset, og dels av pusset mur, jf. branntakst 1819 og senere. Trolig ble all panel og eventuelle utvendige dekorative elementer fjernet i 1770-åra. De eksisterende raffinerte portalomramningene ved sidefløyenes portrom og søylestillingene ved midtpartiet har rokokkopreg med rike treskjærerarbeider og antas å være fra 1770-åra. Bygningen har saltak med pulttaksarker, hvor eldre smårutete vinduer er bevart, muligens enkelte fra 1700-tallet. I branntakst 1846 beskrives hovedfløyen med seks utmurte og én "bord takluke". Deler av loftet har vært innredet som bruksrom, men har generelt preg av lagerrom. Mot ytterveggene er det relativt store blindloft. Taket er tekket med panner av rød enkelkrum tegl. De tykke veggene mellom de tre fløyene indikerer at de er tømret opp hver for seg. Passasjene gjennom sidefløyene antas å være opprinnelige, men i alle fall i nordøstfløyen har denne hatt karakter av kjøreport.

Det er kjeller under en del av hovedfløyen og sørvestfløyen. Nedgang skjer via utvendig trapp/kjellerlem. To av fire rom har murte og pussete tønnehvelv. I tillegg er det et kjellerrom mot gata i sørvestfløyen, og et lite kjellerrom under nordøstfløyen.

Da Bielefeldt overtok gården på slutten av 1700-tallet, var rokokkoen allerede umoderne, og han innredet deler av interiøret i Louis Seize-stil. Litt av dette er fortsatt bevart. Den store hjørnesalen mot sør på 8x9 m har panelverk med store veggspeil. Trolig har det sittet silketapeter her. Salen antas på nytt å være endret på slutten av 1800-tallet. Nordøst for den daværende hagestuen i

midtpartiet er det et rom med to buete brannmurer symmetrisk plassert i hjørnene, også i Louis Seize-stil.

Midtpartiets fasade mot hagen ble ifølge kartmateriale trukket inn mellom 1835-50. Hagesalen var allerede i 1821 oppdelt i tre dollhusrom, men årsaken til inntrekningen av fasaden er ikke kjent. Plantegningen fra ca. 1827 viser at den inntrukne veggen allerede eksisterer, og at en lettere yttervegg ligger framskutt utenfor, muligens en slags veranda. De fleste smårutete vinduene er skiftet til krysspostvinduer på 1800-tallet. På hagefasaden er det bevart ett vindu som antas å være fra ombyggingen i 1770-åra: et firefags krysspostvindu med underdeling i fire like ruter. Bislaget øst på hagefasaden ble oppført i 1856.

Interiørene er sterkt endret på 18-1900-tallet. Endringene går i hovedsak ut på oppdeling av store rom, platekledning av vegger og himlinger, nye gulvbelegg, flytting/fornying av dører, nedtaking av tapeter og andre historiske innredningselementer. I Byantikvarens rapport fra 1987 opplistes de eldre elementene som da ble funnet. I midtpartiet er rokokkotrappen med umalte rekkverk bevart, et par dører og stukkhimling med gesims i salen i 2. etasje. For øvrig er svært lite av 1700-tallsinteriøret bevart, kun noen dører og vinduslister. Eventuelle skjulte elementer er ikke kartlagt. Rester av tapisseri i ull/silke med landskapsmotiver ble funnet i forbindelse med restaureringen i 1950-åra, og antyder hvor staselige interiørene har vært. Dette antas vevd i Flandern på slutten av 1600-tallet.

Deler av interiøret i første etasje har eldre panel/himlinger, men det meste er tildekket. Rommene ut mot Storgata i sørvestfløyen har himling av sveitserpanel lagt i diagonalt mønster. Den store salen innerst i samme fløy har 1700-talls veggspeil og bærende søyle-/dragerkonstruksjon eksponert. Her er for øvrig to pengeskap, som kan ha vært knyttet til det historiske PCAM. I nordøstfløyen er portrommet relativt intakt (unntatt gulvet), likeså et par oppholdsrom som vender mot det sentrale gårdsrommet. Vinduene har her skrastilte smyg med speil i empirestil. Her står en nyere støpejernsovn fra Ulefoss. Stua i enden av fløyen har bevart takrosett, som antas å ha vært malt i flere farger.

Loftet har delvis preg av panelte/innredete rom, men generelt er det sekundært i sin arkitektoniske utforming, med lave himlingshøyder og kronglete romforløp. I et panelt rom i nordøstfløyen står en koksovn av jern fra Bærums Verk.

Midtpartiet t.v., fløy mot sørvest.

Bakfasaden. Foto: Byantikvaren 2006

Oppmalingstegning Mangelsgården med uthus. Arno Berg 1918. Byantikvarens arkiv.

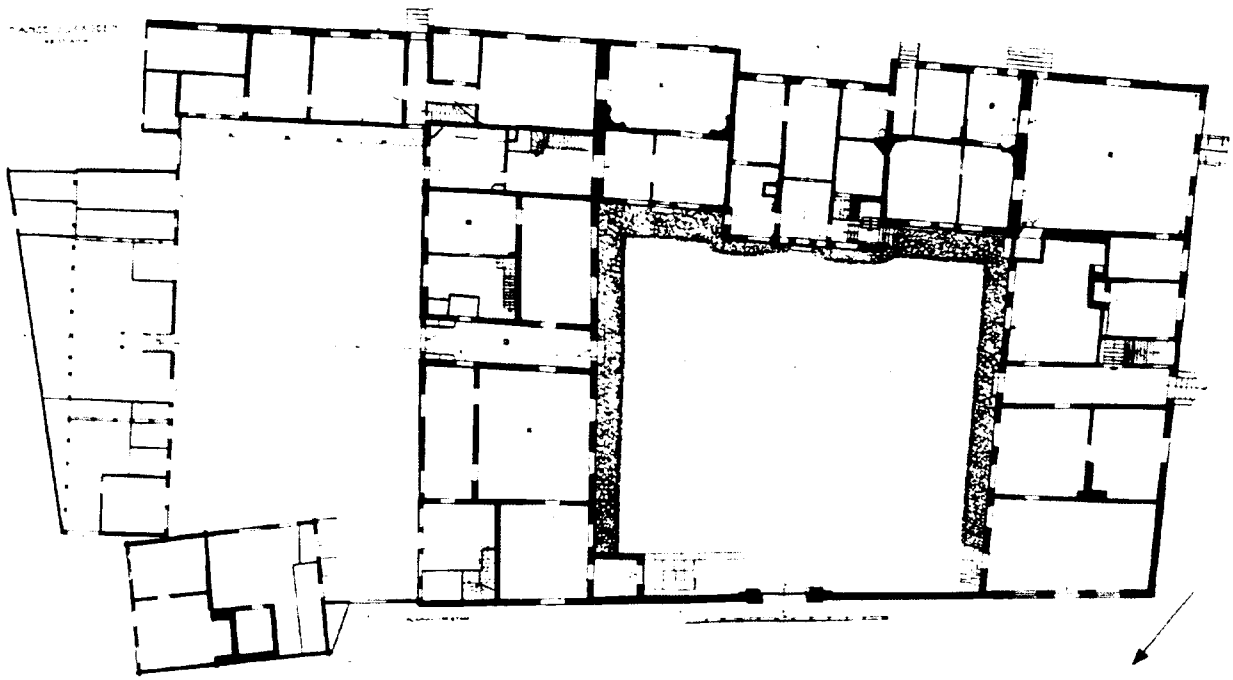

Konstruksjonen

Vi har ikke sikker kunnskap om alle de skjulte konstruksjonene i de tre fløyene, her er det punktvis avdekket flere konstruksjonstyper. Arno Berg skriver at disse hadde tømmerkjerner fra 1698, men dette er ikke helt riktig. Sidefløyen mot sørvest har etter det vi vet vegger av gjennomgående teglmur, dette framgår av branntakst 1837/-46 og ble punktvis bekreftet ved avdekking mot gardsrommet i forbindelse med fasaderestaurering i 2004. I branntakst antas at vestre ende (mot Storgata) er av bindingsverk og mur.

Sidefløyen mot nordøst beskrives i 1837 som dels av laft, mur og utmurt bindingsverk, men i 1846 som laftet med mur mot vest. Den er teglforblendet mot gardsrommet og panelt mot bakgarden, unntatt et pusset parti mot bryggerhuset. Den har gjennomgang mellom gardsrommene, og på taket tre pulttaksarker, hvorav en utmurt og to av tre. Ved restaurering av en mindre del av fasaden mot bryggerhuset i 2001, ble det avdekket et parti med utmurt bindingsverk med smal hollandsk 1600-talls teglstein i et par meter ytterst på fløyen. Lenger sør er forblendingstegl og tømmer. Disse funnene indikerer at anlegget har en sammensatt bygningshistorie, og at ytre del av fløyene er endret/tilbygget. De ulike ombyggingene og endringene er i hovedsak fra 1700-tallet, initiert ved de mange eierskiftene.

Endringer og restaureringer i nyere tid

Terrenget er noe hevet foran midtpartiet og pilastrene er skåret av nederst og satt på betongsokkel, trolig utført i 1920-åra. I 1955 og 1960 ble det innredet bad og WC i Mangelsgården, og i 1965 oljefyranlegg. I 1963 ble det lagt nytt sperretak på midtpartiet, kun inn mot gardsrommet.

Det toetasjes midtpartiet ble delvis restaurert i 1964-66 under ledelse av Byantikvaren ved Arno Berg og Kerstin Gjesdahl. (Korrespondanse og tegninger i Byantikvarens arkiv.) Tilstanden i

første etasje var da så dårlig at det var fare for kollaps. Restaureringen var basert på Arno Bergs undersøkelser fra 1951-53. Han fant at pilastrene i første etasje var plassert med stor avstand fordi det hadde vært en kjøreport gjennom bygningen. Arbeidet med tilbakeføring av kjøreporten var godt i gang da man fant en tegning antatt fra 1827. Denne viste at kjøreporten ikke eksisterte og dermed ikke var opprinnelig. Veggene i portrommet hadde utmurt bindingsverk, som man antok var fra 1830-40-åra. Kjøreporten må ha eksistert i en relativt kort periode. Dette medførte endring av prosjektet: Fasaden ble ført tilbake til det man nå antok var opprinnelig situasjon. Pilastrene ble satt i korrespondanse med 2. etasje, de små vinduene ved inngangsdøra ble fjernet, og ny dør i rokokkostil ble satt inn. To rekonstruerte gerikter ved vinduene i første etasje inn mot de tidligere utflyttede pilastrene ble ikke satt opp før i 2005.

Taket ble også tekket om med ny rød tegl og noen arkvinduer skiftet ut i 1965. Samtidig ble krysspostvinduene i midtpartiet fjernet og erstattet av firefags smårutete vinduer, kopier av det ene originalvinduet. 1700-tallstrappa i midtpartiet ble reparert og nedre del bygget ny. Det ble avdekket utmurt bindingsverk i begge etasjer i forbindelse med arbeidet. Ny yttervegg i første etasje mot gårdsrommet ble oppmurt i Leca. Tapetrester i 1. etasje ble av Norsk folkemuseum datert til 1840-60. Arbeidet ble ikke sluttført, og interiøret i 1. etasje mangler fortsatt delvis gulv og veggkledning. Planene om rekonstruksjon av altan i det innrykkete partiet mot hagen ble ikke utført, ei heller restaurering av den store salen i 2. etasje. Kun midtpartiets fasade mot gårdsrommet har fått den utførelsen Berg ønsket, og som antas å tilsvare situasjonen i 1770-ara.

I rapport fra 1987 anbefalte Byantikvaren blant annet at taket ble reparert og takbelegget fornyet. Tilbakeføring av vindustyper, fjerning av sekundære lettvegger etc. ble også vurdert, alt med sikte på å gjenskape interiørene fra 1700-tallet. En slik tilbakeføring anses ikke lenger aktuell, dels fordi formålet også er å frede institusjonshistorien fra 1800-tallet, og dels fordi enkelte av disse elementene i seg selv har betydelig historisk og kulturhistorisk verdi som del av ombyggingshistorien. Vi mangler dessuten grunnlag for en dokumentert tilbakeføring.

I 1991 ble gulvet i gangen/portrommet gjennom nordøstfløyen tatt opp. Trekonstruksjonen var råteskadet og ble reparert. Nytt gulv ble isolert og hevet noe og fikk et toppsjikt av røde teglfliser.

I 2001 ble det gitt dispensasjon for nye kabelføringer for data- og telekommunikasjon. Føringer ble for en stor del lagt i blindloftet med nedstikk til første etasje. Det ble også tillatt etablering av innvendig gitter foran to vinduer i Bryggerhuset.

I 2001 utførte NIKU fargeundersøkelser i gangen og deler av interiørene i nordøstfløyen. Det er skrevet rapport som grunnlag for tilbakeføring, men malingsarbeidene er foreløpig ikke utført.

I 2001 deponerte Byantikvaren noe historisk materiale som var lagret på Bakkehaugen gård, og som var merket med Mangelsgården: noe listverk, panel, 4 innvendige vindusskodder og et dørblad. Opprinnelig plassering i bygningen er ikke kjent, men "tapisserirommet" er antatt. Dette materialet ligger nå på loftet i Vaskeribygningen og inngår i fredningen.

I 2004-05 ble Mangelsgårdens fasader mot gårdsrommet restaurert med bruk av kalkpuss og kalkmaling (BYA-sak 04/849). Lokale eldre råteskader i tømmerkjernen ble utbedret. Vinduer og gesimsbånd ble restaurert og malt med linoljemaling. Arkene på taket ble også restaurert, og

mindre råteskader på én ark ble utbedret. I midtpartiet ble en sekundær takreparasjon fjernet og sperre/stolpe gjenskapt i tråd med antatt opprinnelig utførelse.

Hovedbygningen med kjeller ble sprinklet i 2003 (BYA-sak 03/648). På grunn av kun ett vanninntak ble dimensjonene til dels svært grove, men tiltaket ble prioritert som et akutt brannsikringstiltak. Anlegget er basert på at føringer i hovedsak legges på loft/blindloft med nedstikk til første etasje. Føringer er ellers lagt i sekundære rom kombinert med 'extended sidewall'-dyser, slik at inngrepene i hovedrommene minimaliseres. Det ble etablert inspeksjonsluker til blindloftene.

Teknisk tilstand

I 1960-åra ble utvendige murflater malt med organisk maling, og tidligere reparasjoner er utført med relativt sterk/sementholdig puss.

Sivilarkitekt Geir Helland AS gjennomførte en tilstandsregistrering av Mangelsgården med uthus i 1999. Han utførte samtidig en detaljert oppmåling i M 1:50. Romnummereringen i fredningssaken viser til Hellands angivelser. Generelt var bygningen preget av mangelfullt vedlikehold og feil materialbruk ved istandsetting. Tilstanden er imidlertid ikke kritisk, takene er tette og bygningen er i bruk. En del skader ble utbedret ved restaurering av fasadene mot gårdsrommet i 2004-05. Bakfasadene er planlagt istandsatt nå.

I 2002 utførte Mycoteam soppundersøkelser i Mangelsgården og Bryggerhuset. Det ble gitt tillatelse til åpning av konstruksjonen 21 steder. 8 av disse viste eldre råteskader, og generelt var det høy fuktighet i treverket. Det ble ikke funnet ekte hussopp. Årsaken til skadene er at terrenget er hevet slik at trekonstruksjonene blir liggende lavt/under terreng. De fleste skadene ble ikke vurdert som kritiske så lenge fukttilgangen er under kontroll – utbedring vil føre til svært omfattende inngrep og ble ikke gjennomført. Dreneringen ble imidlertid forbedret mot gårdsrommet, og taknedløpsrør utbedret. Skadene i bryggerhusets bunnsviller var noe mer omfattende, se nedenfor.

Sidebygningen – det første dollhuset

I 1790 ble det oppført en sidebygning i én etasje mot nordøst. Denne ble i 1834 påbygget til to etasjer med utkraget svalgang båret av tresøyler. Bygningen har yttervegger av utmurt bindingsverk og mur. På taket er det to utmurte pulttaksarker, og i hver endegavl ett vindu. I 1. etasje var veggene opprinnelig murt eller panelt innvendig, og takene var av gips samt ett betrukket.

Endringer i nyere tid

Interiørene er sterkt endret, her er få/ingen opprinnelige elementer eller romstrukturer. I andre etasje er det satt opp lettvegger/dører, trolig omkring 1970-åra.

Vinduene er skiftet, trolig i 1970-ara. Søylene mot gårdsrommet ble istandsatt og fundamentene til disse utbedret i 2003. Innspunset treverk er imidlertid ikke malt.

Teknisk tilstand

Bygningen er generelt i god vedlikeholdsmessig stand, med forbehold om skjulte skader. Utvendig maling er trolig for tett. Bygningen ble sprinklet i 2003.

Sidebygningen, det eldste dollhuset. Uthuset t.v. og Mangelsgårdens nordøstre fløy t.h. Foto: Byantikvaren 2006

Uthuset

I vinkel med sidebygningen, mot bryggerhuset, ble det pa 1700-tallet (årstall ukjent) oppført en stolpebod, som også ble panelt i 1819, og en vognremisse i reisverk. I branntakst 1807 beskrives uthusbebyggelse av mur og bindingsverk, i 1846 kun panelt bindingsverk. Her var bl.a. tre værelser/boder, en gang gjennom bygningen (i hjørnet mot sidebygningen), stall, fjøs og lokum. Den nordligste bygningen var dels av mur, bindingsverk og tømmer. Her var tre værelser, boder, kjøkken og bakerovn.

Den delen av uthuset som står i dag, er et énetasjes panelt hus med saltak. På loftet ser man inn på murveggen mot sidebygningen/dollhuset, der den eldste delen er i utmurt bindingsverk, mens veggen i tilbygget fra 1849-50 er i hel mur. Uthuset har en dobbel treport, mens den tidligere gjennomgangen er fjernet. Taket er kledd med eldre teglpanner. Mot øst er det en gang etter 1850 bygget til en skjev trevegg/tilbygg, med den konsekvens at takstolene er påbygget og taket skjevt røstet.

Endringer i nyere tid

Det meste av uthusbebyggelsen ble revet i 1951. Den resten som står igjen, er bevart med høy autentisitet.

Teknisk tilstand

Bygningen er generelt i god vedlikeholdsmessig stand, med forbehold om skjulte skader.

Bryggerhuset

Bryggerhuset ble oppført av tømmer omkring 1750 og panelt i 1819. Bygningen har valmtak tekket med nyere rød tegl. Her var det ett værelse, bakerovn, tre innmurte malmbryggerpanner og rulle. I perioden 1859-88 ble bryggerhuset brukt til visitasjon av prostituerte. Interiøret er senere endret og ovnene fjernet. Hovedrommet har na påstøp på gulvet og nyere faspanel pa veggene. De to rommene mot øst har tregulv, og i det ene er det en koksovn fra Bærums Verk.

Endringer i nyere tid

Omkring 1991 ble taket lagt om og belistningen ved gesimsen mot Storgata ble fjernet.

I 2003 ble deler av råteskadd svill skiftet ut. Mot gata ble det etablert en area med rist som sikrer utlufting mot den hevete asfalten. En stor bjørk som hadde røttene inn i grunnmuren, ble hugget. Under rota la et vanntrau av granitt. Råteskadde paneldeler ble skiftet ut og fasadene malt med linoljemaling. Den skrå lettveggen ut mot fortauet, som hadde betydelig alder, men ukjent funksjon, ble fjernet. Bak panelet mot gata ble det funnet eldre apninger/dør i tømmeret, som var gjenmurt.

Teknisk tilstand

Bygningen er generelt i god vedlikeholdsmessig stand, med forbehold om skjulte skader. Bygningen ble sprinklet i 2003.

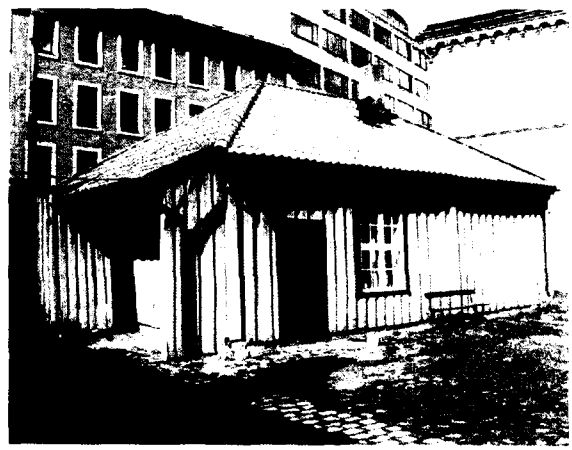

Bryggerhuset fra hhv. Storgata og gårdsrommet. Foto: Byantikvaren 2006

FATTIGSYKEHUSET

Fattigsykehusets fasade mot nordvest/gårdsrommet. Foto: Byantikvaren 2006

Fattigsykehuset ble oppført i 1838-40 etter tegninger av stadskonduktør Chr. H. Grosch. Bygningen er i to fulle etasjer med kjeller og loft, monumentalt utformet med sentral gjennomgående midtark. Ytterveggene er av slemmet tegl og etasjeskillerne av tre. Taket er tekket med rød tegl og salformet, men med halvvalm mot sørvest. Opprinnelig hadde bygningen smarutete vinduer, som er gått tapt. Opprinnelige ytterdører er også tapt. De opprinnelige granittrappene er bevart, dels i ombygget form. Interiøret er bygget vesentlig om i flere omganger, og det finnes svært få eldre elementer. Under nyere kledninger finnes imidlertid eldre tregulv etc.

Endringer i nyere tid

Innvendig heis og ny innvendig trapp bygget i 1979. I 1970-80-ara ble det satt inn nye vinduer med falske sprosser.

Sykehuset ble bygget om for omsorgsboliger i 2001-03, se beskrivelse under asyldelen. I forbindelse med ombyggingen ble det avdekket en del eldre konstruksjoner og overflater. De innvendige bæreveggene er av tegl, mens nyere lettvegger er av bindingsverk. Det ble også avdekket én eldre fyllingsdør som var blendet inn mot korridoren, denne er nå eksponert.

Teknisk tilstand

Bygningen er generelt i god vedlikeholdsmessig stand, med forbehold om skjulte skader. Dreneringen mot gårdsrommet ble forbedret i 2003, og knotteplast/isolasjon lagt utenpå grunnmuren. Bygningen er sprinklet.

ASYLETS MANNS- OG KVINNEAVDELING

Mangelsgården t.v., dollhuset og asylets mannsavdeling. Foto: Byantikvaren 2006

Denne bebyggelsen består av fire fløyer som ligger i vinkler rundt ulike gardsrom. Fløyene er alle i to etasjer med kjeller og loft/saltak, men de har noe ulikt arkitektonisk uttrykk og er oppført i flere perioder. Alle bygningene har yttervegger av teglmur som er slemmet/malt, trebjelkelag og saltak tekket med rød tegl.

I 1849-50 ble det oppført et mindre tilbygg bak Mangelsgardens sidebygning, med yttervegger av mur. Fasadene har trolig vært ubehandlet på hele asyldelen – gavlen mot uthuset har fortsatt rød, ubehandlet tegl. Her er også et lite rundt vindu, som delvis er skjult bak den senere tilbyggingen av uthuset. Den nye kvinneavdelingen ble dernest oppført i 1851 beliggende i vinkel bak Fattigsykehuset. Bygningen hadde kun én full etasje samt et skjevt røstet loft med overlyssjakt ned til cellene. I 1860-62 ble denne bygget på med én etasje, og en ny fløy ble oppført i vinkel bakerst på eiendommen. Samtidig ble det oppført en ny vinkelfløy som binder Fattigsykehuset sammen med Mangelsgardens sidebygning/dollhuset. Denne vinkelfløyen har en svært karakteristisk fasade med to middelalderinspirerte buete trapperom inn mot gardsrommet.

I forbindelse med ombygging i 2001-03 ble det avdekket en del eldre konstruksjoner og overflater. I kvinneavdelingens første etasje består hjerteveggen av tegl som har puss (og nyere strie) mot korridoren. Mot cellene var det flat kledning/reisverk (og nyere trefiberplate). Skilleveggene mellom cellene var tynnere teglvegger. Utenpå teglen lå et lag 2'' stående plank med flere malinglag, utenpå dette malt faspanel og trefiberplate/strie. Dette tyder på at cellene opprinnelig hadde helt flate plankevegger som var malt. Inn mot korridoren var det avdelte små 'rom' mellom to celler, muligens for ovn. I kjelleren på mannsavdelingen ble det funnet rester etter asfaltgulv i enkelte celler. Dette kan tyde på at disse har vært brukt i forbindelse med vannbehandling (som terapi og tukt).

I mannsavdelingens 2. etasje var en tilnærmet lik struktur, men cellene manglet det tykke reisverket, her var kun 3,5 cm tykt, malt staffpanel utenpå muren. Skilleveggene mellom cellene hadde puss bak panelet. Utenpå panelet lå nyere platematerialer.

Endringer i nyere tid

Utover på 1900-tallet ble interiørene sterkt endret ved at opprinnelige flater ble tildekket og dører skiftet ut. Materialer som malt glassfiberstrie, vinyl pa gulv, nedforete himlinger, nye dører etc. preget interiøret. Planløsningen ble imidlertid svært lite endret. I 1970-80-åra ble det satt inn nye vinduer med falske sprosser, med unntak av vinduene i de buete trapperommene, som ble bevart.

Asylets manns- og kvinneavdeling og Fattigsykehuset ble bygget om for omsorgsboliger i 2001-03 (BYA-sak 02/1261). Arkitektene var Riseng & Kiehl, og arbeidet foregikk i nært samarbeid med Byantikvaren. Ombyggingen skulle tilfredsstille Husbankens krav til omsorgsboliger. Prinsippet for prosjektet var å bevare hovedkonstruksjoner og opprinnelig romstruktur så langt det var mulig. Skjulte eldre materialer ble bevart og til dels avdekket, minimum én panelt vegg i hver leilighet. Hensikten var å ivareta lesbarheten til den opprinnelige planløsningen – i asyldelene preget av ensidige korridorer med små celler langs. Det ble tillatt noe hulltaking i celleveggene for å få brukbare størrelser på leilighetene. Det ble bevart spor etter blendete dører mot korridorene. Én celle lengst øst i kvinneavdelingens første etasje ble bevart uten modernisering som en mulig 'museumscelle'. Det var imidlertid ikke midler til restaurering av denne, og rommet står uferdig. Lettvegger i de buete trapperommene ble fjernet, slik at disse fikk tilbake sin åpne karakter mot korridorene.

Anlegget ble oppgradert med tekniske anlegg, som innvending sprinkling og ventilasjonsanlegg. Ventilasjonsaggregat ble lagt på loft, og føringer lagt over nedførete himlinger i korridorene. Kjøkken og bad ble installert i alle leilighetene.

Teknisk tilstand

Bygningen er generelt i god vedlikeholdsmessig stand, med forbehold om skjulte skader. Bygningen er sprinklet.

Kvinneavdelingens bakre fløy, muren/asylgangen t.v. Foto: Byantikvaren 2006

FABRIKKBYGNINGEN MED TILBYGG

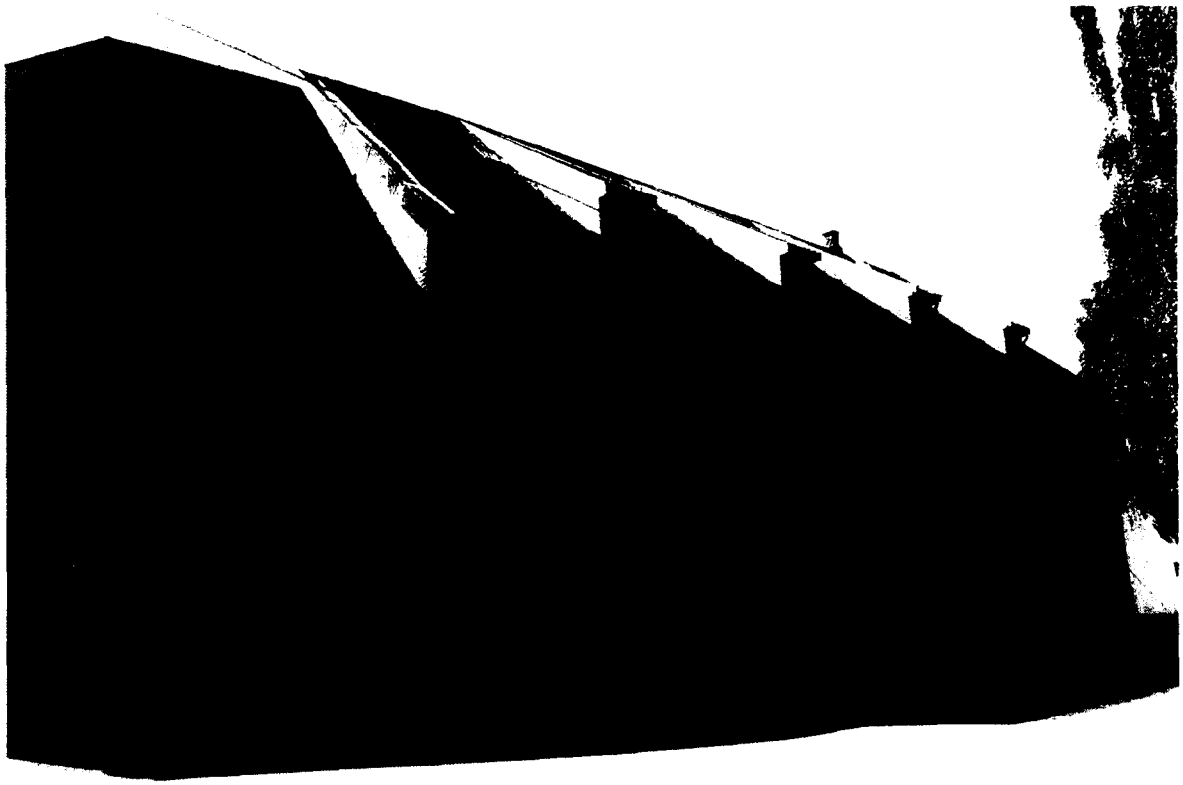

Fabrikkbygningens fasade mot nordvest, kirkefløyens gavl t.v. Foto: Byantikvaren 2006

Hovedbygningen er tegnet av stadskonduktør Chr. H. Grosch og oppført i 1831-33. Den er en murbygning i to fulle etasjer med høy kjeller og to loftsetasjer. Etasjeskiller og takkonstruksjon er av tre, men enkelte innvendige vegger er av utmurt bindingsverk. Bygningen har saltak med halvvalm mot sørvest og åtte pulttaksarker av utmurt bindingsverk. Sentralt mot gårdsrommet er et utvendig trappeanlegg med dobbeltløpet granittrapp og klassisk tempelfront: saltaksark båret av to runde mursøyler, som i nyere tid er kledd med glassfiberstrie. Bygningen har sannsynligvis opprinnelig hatt ubehandlete teglfasader, men er i dag slemmet/malt. Den har krysspostvinduer fra slutten av 1800-tallet, enkelte av disse er underdelt i små ruter og kan være opprinnelige. Taket er tekket med nyere sort betongstein.

Bygningen har gjennomgående midtstilt gang/trapperom, ildfast jerntrapp ble satt inn i 1899. I begge hovedetasjene var det i 1846 ulike tekstilverksteder, med vevsal i første etasje. I 1890-ara var det snekker-, skomaker- og blikkenslagerverksted i andre etasje. I kjelleren var det opprinnelig to store arbeidsværelser, senere spiserom. På kvisten var det sykesal og sovesal for arbeidsanstaltens menn.

I 1866-67 ble det oppført en treetasjes murfløy med kjeller vinkelrett bak Fabrikkbygningen. I kjelleren var dampkjøkken og vaskeri, i de to hovedetasjene ullspinneri og verksteder for menn, og øverst kirke- og forsamlingsrom. De store verkstedene har midtstilt bæring av støpejernssøyler. I 1899 ble det oppført et maskin- og kjelehus med høy skorstein på baksida av denne fløyen. Dette er fortsatt i bruk som teknisk rom, men har nyere innredning.

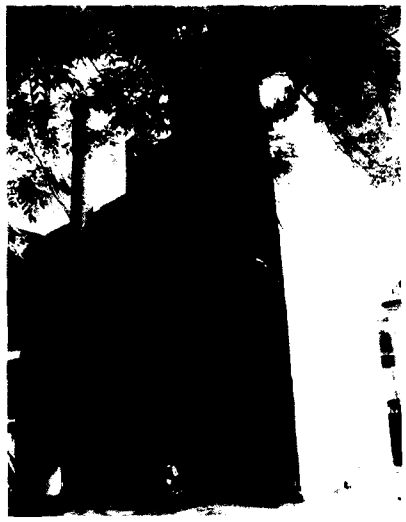

Kirkefløyen og fyrhuset med pipe. Foto: Byantikvaren 2006

Interiørene er gjennomgaende bevart med høy autentisitet. De viktigste rommene som er knyttet til en kontinuerlig historisk funksjon, søkes bevart med inventar. Dampkjøkkenet i kjelleren har gulv av diagonalstilte keramiske fliseri sort/beige. Veggene har hvite fliser og taket kappehvelv på stålbjelker. Kantinedelen er preget av etterkrigstid, med terrazzogulv, hvite veggfliser og nedsenket himling med faspanel.

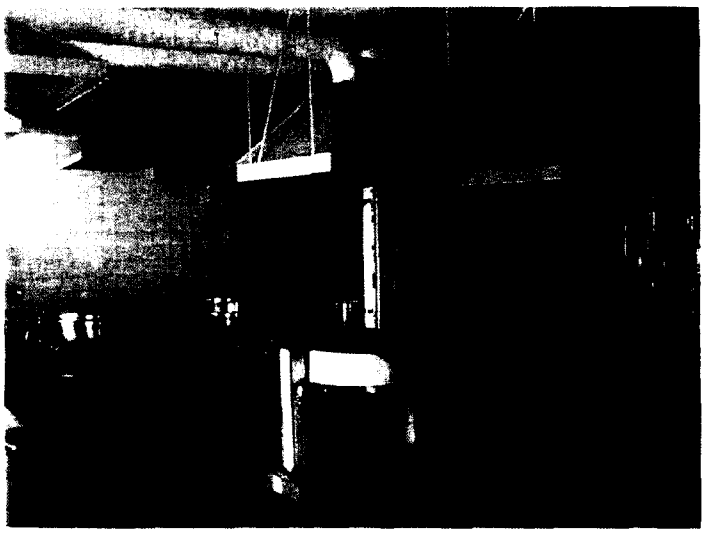

Dampkjøkkenet.

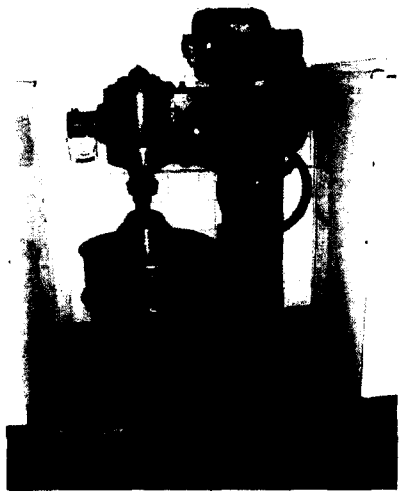

Kjøkkenmaskin. Foto: Byantikvaren 2006

Veveriet i første etasje har tregulv, bærende tresøyler/-fagverk og panelt himling. Dette rommet framstår som et komplett historisk veveri/museumsrom, med vevstoler, teknisk tilbehør og produktprøver. Snekkerverkstedene i andre etasje har tilsvarende treinteriør, alt preget av grove dimensjoner og utførelse. I verkstedene er det synlige bjelker under etasjekillet. Her er delvis eldre maskineri, men også høvelbenker og maskiner fra driften i siste del av 1900-tallet. I verkstedet sørvest for hovedtrappa har gulvet et slags "påstøpt" materiale i lange rapporter, muligens en type linoleum eller lignende.

I deler av loftet er det eksponerte innervegger av utmurt bindingsverk. I et par rom på loftet står et komplett skomakerverksted, blant annet med pusse-/slipemaskin, arbeidsbord, hyller og diverse små gjenstander som skolester, tråder og beslag.

Veggfast skap og eldre boremaskin i snekkerverkstedet.

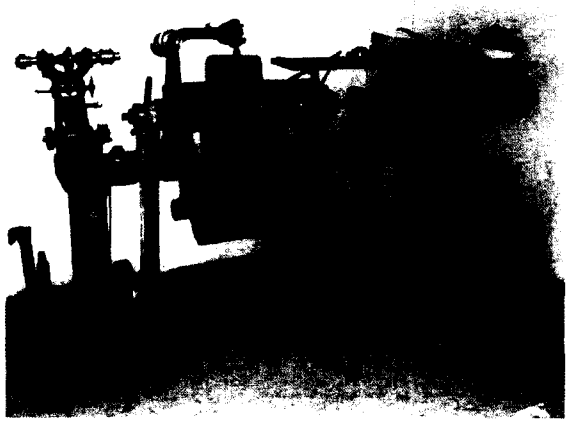

Pusse-/slipemaskin i skomakerverkstedet.

Snekkerverksted med maskiner fra 1900-tallet og sløydbenker. Alle foto: Byantikvaren 2006

Kirkesalen har bevart sin sakrale karakter med apen, dekorert takkonstruksjon, men alt inventar er for øvrig fjernet.

Endringer i nyere tid

På 1900-tallet er det utført enkelte endringer, blant annet modernisering av kjøkken/spiserom og installering av WC. På bakfasaden er det etablert ei utvendig rømningstrapp av stålgitter.

I 2000 ga Byantikvaren aksept for a sette opp noen flere lettvegger i et tidligere verksted i sidefløyens første etasje.

Teknisk tilstand

Bygningens tilstand er ikke systematisk undersøkt, men det er stor sannsynlighet for betydelige skjulte skader. Bjelkelaget mot kjelleren har potensielt kritiske rateskader der bjelkehodene er synlige. Dette kan skyldes lokal vannpåkjenning i forbindelse med vannsprut ved utvendig trapp, men det kan også indikere et mer generelt problem i møtet mur/bjelkelag.

I andre etasje og på loftet er det *radikale* skjevheter i gulvet, noe som trolig er gamle setninger. Bjelkelaget er også underdimensjonert og har til dels sterk nedbøyning. På loftet er flere rom preget av fuktskader og malings-/pussavskalling. Via loftsluka ved trappa i sidefløyen ses sterk forkulling av alle flater, trolig en eldre brannskade begrenset til hemsen/taket.

Bygningen er generelt preget av manglende vedlikehold over lang tid. Vinduene trenger istandsetting/restaurering, og murmalingen er trolig for tett og bør fjernes. Inngangspartiet bærer preg av setninger og feilaktig vedlikehold. Trappetrinnene ligger skjevt, og søylene har store sprekkdannelser i utvendig maling/puss. Innvendig bæring i disse er ikke undersøkt.

Rørføringer og tekniske anlegg er relativt gamle, og det er fare for skader. (På befaring i april 2006 sprang en vannledning lekk i andre etasje, med påfølgende vannlekkasje ned i Veveriet og kantina.) Det er generelt behov for oppgradering og ikke minst brannsikring/sprinkling.

VASKERIBYGNINGEN ("BYGNINGEN MOD STORGADEN")

Fasade og innkjøring til eiendommen fra Storgata. Foto: Byantikvaren 2006

Dette er en treetasjes murbygning beliggende langs Storgata, oppført i 1855-56 etter tegninger av tømmermester Maurer. Etasjeskillerne og saltakskonstruksjonen er av tre. Fasadene er slemmet/malt, men har trolig opprinnelig hatt eksponert tegl. Taket er tekket med nyere, sort betongstein. Mot gata har bygningen opprinnelige smarutete buevinduer med tresprosser. Mot gardsrommet er det satt inn krysspostvinduer i de eldre karmene, trolig på slutten av 1800-tallet.

I første etasje hadde bygningen opprinnelig mottakelsesrom og bad, to straffeceller, smie, farveri, teppevaskeri, ullvaskeri og lagerrom. I andre etasje var det et større tørkerom, sovelokale og vaktmesterkontor. I tredje etasje var det to store sovesaler, kontor og bibliotek. I 1890 fikk bygningen ildfast trapp.

I dag er vaskeriet i første etasje bevart med tilnærmet opprinnelig arkitektur. Rommet har murte krysshvelv i taket og påstøpt gulv, alle flatene er malt. Eldre industrielle vaskemaskiner er bevart, disse er trolig fra 1930-tallet og var opprinnelig drevet på damp. I andre etasje er tørkerommet med nyere tørkestativer. Rommet fyller hele bygningsbredden og har midtstilte søyler av stål/jern. Rommene/salene for øvrig har midtstilte rader av tresøyler. Nyere lettvegger er til dels plassert mellom disse synlige konstruksjonene. Generelt er interiørene for øvrig preget av nye lettvegger, overflater og innredning.

På loftet er det lager med faste hyller i de fleste rommene. Lagerhyllene av tre har enkel dekor med dreide fronter og buet mønsterbord, malt grå/rød. Hyllene kan ha betydelig alder og er en viktig del av interiøret. Opprinnelige fyllingsdører er bevart mellom loftsrommene, og

vegger/himling er kledd med staffpanel. Loftsdøra fra trapperommet er ei dobbel labankdør med 17- tidlig 1800-talls bladhengsler, trolig gjenbrukt fra et uthus eller lignende. I 2005 tok Byarkivet hånd om arkivmaterialet som ble funnet her, blant annet journaler fra PCAMs drift på 1800-tallet.

Endringer i nyere tid

I 1975 ble det etablert utvendig vindeltrapp mot gardsrommet i forbindelse med ombygging av tredje etasje.

I 2005 ble interiøret i tredje etasje (overnattingssted) oppgradert, dette berørte i hovedsak kun nyere materialer. Omkring 20 vindusrammer ble enkelt restaurert, da de sto i fare for å falle ned. Interiørene for øvrig er til dels sterkt endret og ombygget.

Teknisk tilstand

Bygningens tilstand er ikke systematisk undersøkt, men er tilsynelatende relativt god. Det er imidlertid behov for omfattende vedlikehold, som restaurering av vinduer og fjerning av for tett utvendig maling. Det er dessuten behov for brannsikring/sprinkling.

Enkelte bjørketrær står helt inn mot grunnmuren og bør vurderes fjernet.

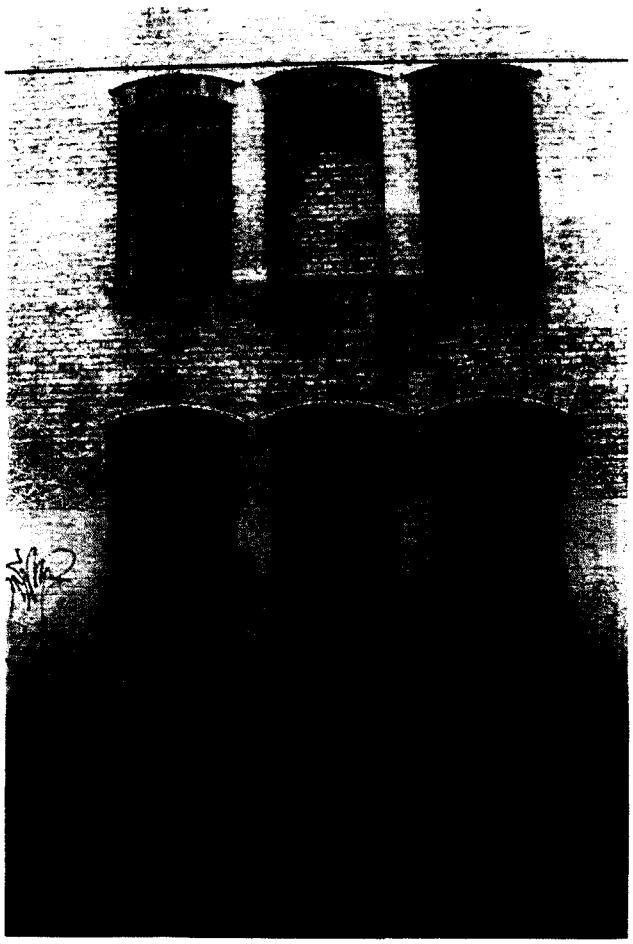

Inngangsparti mot gate. Foto Byantikvaren 2006

UTENDØRSANLEGG

Anlegget har en rekke avgrensete uterom som har hatt ulike historiske funksjoner: dels lukkete luftegårder for asylet, dels utendørs arbeidsrom for arbeidsanstalten, dels kommunikasjonsarealer og dels hageareal. Kart fra slutten av 1800-tallet viser hvordan de ulike gårdsrommene var atskilt av gjerder, trolig tette plankegjerder, som dels sto på steinfundament. Rester etter slike murer finnes bak Mangelsgården og mellom asylets manns- og kvinneavdeling. Dekkebehandlingen er ikke kjent overalt, men eldre fotografier viser at gårdsrommet til Mangelsgården har vært steinsatt. Det er også gjort funn av en rekke steinsatte elementer andre steder, som vannrenner/ steinsetting langs Fattigsykehuset/Asylet og steinsetting i gårdsrommet ved Bryggerhuset.

Mot nordøst var det på 1800-tallet en høy teglmur som avgrenset eiendommen, dels frittstående og dels dannet av nabobygningenes bakvegger. Deler av denne muren er bevart, men bygningene er revet. Inntrykket av lukkethet er dermed sterkt redusert her.

Den berømte barokkhagen fra 1700-tallet er borte, men en rest av dette arealet har bevart sin grønne karakter. Bak asylet ligger rester av en allé, i akse gjennom fattigsykehuset og mot Mangelsgårdens midtparti.

Endringer i nyere tid

I 1976 ble det vedtatt reguleringsplan for oppføring av parkeringshus i Chr. Krohgs gate 1-11 og en mindre del av Storgata 36. Samtidig diskuterte man traseen for en gangvei gjennom eiendommen, dels fordi bestyrerinnen var bekymret for klientell som gikk rett ut i Storgata. Byantikvaren frarådet diagonal trasé gjennom hagen. Parkeringshuset ble oppført og en liten del av hagearealet fradelt.

I restene av barokkhagen er det lagt ned fjernvarmerør.

I 1998 ble det store kastanjetreet i gårdsrommet mellom Mangelsgården og sykehuset hugget, årringstelling tilsa en alder på 135-145 år. Dette gårdsrommet ble enkelt opparbeidet med ny asfalt og definerte grøntarealer. Eldre vannrenner av storgatestein og steinsatte arealer av kuppelstein ble avdekket inn mot sykehuset. Steinene ble bevart og supplert. Fundamentet til en luftegårdsmur ble også avdekket og søkt synliggjort. Deler av brakkområdet i sørøst ble tatt i bruk som urtehage, som nå er nedlagt.

Deler av utearealene ble opparbeidet i forbindelse med ombygging av asyldelen i 2003. Byantikvaren anbefalte at dette tok utgangspunkt i pleie av eksisterende situasjon og eventuell dokumentert tilbakeføring, fortrinnsvis til perioden ca. 1860-1915, da PCAM var fullt utbygget med luftegarder etc.

I 2003 ble det indre gårdsrommet til Mangelsgården restaurert med steinsetting: kuppelstein i hovedfeltet, vannrenner av brostein og skiferheller inn mot fasadene. Dette baserer seg på fotografier og funn på stedet. Noe eldre stein er funnet og bevart.

Tilstand

Uteområdene er delvis preget av manglende vedlikehold og opparbeidelse, og større områder ligger brakk. De historiske elementene, som avdekket steinsetting og rester av murer, gror i noen grad ned.

Restene av muren mot eiendomsgrensa i nordøst/Storgata 36C er i dårlig stand og skjev av jordtrykk. Den øverste delen er revet på grunn av forfall, men de gjenstående delene trenger å sikres, eventuelt suppleres. Forståelsen av den historiske situasjonen er forvansket ved at et nytt nettinggjerde er satt opp inn mot Bryggerhuset, slik at den opprinnelige asylatkomsten er sperret. Likeså er det satt opp et nyere nettinggjerde i bakre del av eiendomsgrensa, med en låst port fra 1990-åra, opprinnelig for utrykningskjøretøy i nødsituasjoner. Sikkerheten er ikke tilfredsstillende, da uvedkommende stadig bryter seg inn via nettinggjerdet.

Rest etter mur mellom luftegårder bak Mangelsgården.

Brakkarealet i sørvest, branngavler mot Brugata.

Eldre steinsetting mot Fattigsykehuset.

Steinsatt vannrenne ved Mannsavdelingen/asylgangen.

Muren mot asylgangen.

Alle foto: Byantikvaren 2006

Muren mot asylgangen i nordøst, sterkt forvitret.

KILDER OG LITTERATUR

- Berg, Arno: *Mangelsgården*, St. Hallvard 1945
- Blomberg, Wenche: "Byens asyl", St. Hallvard 1995
- Blomberg, Wenche: *Galskapens hus*, Universitetsforlaget 2002
- Blomberg, Wenche: *Christiania Dollhus – mellom dårekista og asylet*, Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Universitetet i Oslo 2005
- Byantikvarens arkiv: rapporter, bygningshistorie (avskrifter fra Riksarkivet, branntakster 1807/1819/1832/1837/1846, skjøter med mer.), saksdokumenter, fotografier, tegninger og kart
- Byantikvaren i Oslo: *Prosjektrapport Mangelsgården*, 07.10.1987
- Geir Helland AS: *Mangelsgården, Storgata 36, Tilstandsrapport*, desember 1999
- Kavli, Guthorm: *Teppefunnet i Mangelsgården*, Byggekunst nr. 3/1952
- NIKU: *Rapport över utfört arbetet med tappiserierna fran Mangelsgården*, 2001
- NIKU: *Bf I Storgata 36 "Mangelsgarden", Oslo kommune, Fargeundersøkelser*, 2001
- *Oslo byleksikon*, Kunnskapsforlaget 2000, 4. utgave
- Omsted, Arne, forstander: *"Prinds Christian Augusts Minde" En historisk fremstilling*, Dokument nr. 15, 1911
- Omsted, Arne: Fortellingen om en mishandlet stiftelse, artikkelserie St. Hallvard 1945
- Omsted, Arne: *Fra Mangelsgården til Sing Sing*, Aschehoug 1949
- Riseng & Kiehl AS Arkitekter: *Mangelsgården, Prinds Christian Augusts Minde . Bygningsdokumentasjon*, 2002 (sak 02/671-7)
- Riseng & Kiehl AS Arkitekter: *Mangelsgården – oppussing av fasader*, rapport 07.10.04 (sak 04/849-21)
- Schnitler, Carl W.: *Norske haver i det XVIII og XIX arhundrede*, Norsk folkemuseum, 1916

- Johanne Hannay har samlet flere kildehenvisninger i eget skriv, som ligger i Byantikvarens arkiv (arkivmappe 8).

LISTE OVER ET UTVALG TEGNINGER I BYANTIKVARENS ARKIV

- Mangelsgården, loftsplan, Stadsarkitekten v/Nordan 1871
- Mangelsgården m/uthus, planer, snitt, fasader M 1:50, detaljer M 1:25/1:1, Arno Berg 1918
- Mangelsgården, smijernsport M 1:20, Oslo Byarkitektkontor 1929
- Mangelsgården, bygningsarkeologiske undersøkelser av midtpartiet og "Tapetrommet", detaljer, Arno Berg 1951/-60
- Mangelsgården, nummerplaner, Kerstin Gjesdahl 1964
- Mangelsgården, rekonstruksjonstegninger midtpartiet, plan, fasade, detaljer (trapp, dører, vinduer, profiler med mer), Kerstin Gjesdahl 1965
- Asylets utvidelse, plan- og fasadetegninger, Holtermann 1859
- Asylet og Fattigsykehuset, plantegninger Riseng & Kiehl 2002 (før og etter ombygging)
- Asylet mannsavdelingen, innredning soveværelse pa loft, plan/snitt, Stadsarkitekten v/Nordan 1884
- Sinnsykeasylet, plantegninger, bilag 1901
- Fabrikkbygningen og Vaskeribygningen, plantegning, Stadsarkitekten v/Nordan 1870
- Mangelsgårdens kirke (Fabrikkbygningen), oppmåling/endring takkonstruksjon, detaljer, Stadsarkitekten 1904

- Vaskeribygningen, planer/snitt (nye lettvegger), Oslo Byarkitektkontor 1945

Ikke utført:

- Påbygging Fabrikkbygningen, plan, snitt, fasader, Stadsarkitekten v/Nordan 1871
- Ny fabrikkbygning (erstatter Mangelsgården), plan, snitt, fasader, Stadsarkitekten v/Nordan 1871
- Straffavdeling for arbeidsanstalten (nybygg), planer, snitt, fasader, Stadsarkitekten v/Nordan 1873
- Utvidelse av kvinneavdelingen, fasade, snitt, Stadsarkitekten v/Nordan 1884

Oslo kommune
Omsorgsbygg Oslo KF

Byantikvaren
Postboks 2094 Grünerløkka
Maridalsveien 3
0505 OSLO

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
Saksnr. 98/9857
Dok.nr. 75 Saksbeh. SH
25 SEPT 2006
Arkivkode (Primær) A
Arkivkode (Sekundær) 205/653
Besv. av dok.nr. T.E. 06.10.06 SH
Sikkjeres til: MST

Dato: 19.09.2006

Deres ref:	Vår ref (saksnr):	Saksbeh:	Arkivkode:
	200600020-7	mha, 992 58 879	175

STORGATA 36 - PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE - FORSLAG OM FREDNING

Det vises til mottatt forslag om fredning av Storgata 36 – Prinds Christian Augusts Minde.

Som eier av bygningsmassen har Omsorgsbygg Oslo KF gått gjennom fredningsforslaget, og har følgende kommentarer:

1. Generell utvikling av bygninger og eiendom

For Omsorgsbygg Oslo KF er det av største viktighet at alle bygg på eiendommen kan tåle en moderne bruk også etter vedtatt fredning. I dette ligger at våtrom, kjøkken og andre lokaler/tekniske anlegg som møter spesielle krav til standard, kan moderniseres i forbindelse med utleie til ulik bruk. Å vedlikeholde fredete, historiske bygg er meget kostnadskrevende, og krever leietakere med ressurser til å dekke en kostnadsdekkende husleie. Dette kan også medføre behov for nyetablering av toaletter og våtrom, allerede i dag er det mangel på slike rom i de fleste byggene på eiendommen. Som eksempel kan nevnes at det i dag ikke finnes toaletter i den sørlige delen av Verkstedbygget, og at denne delen derfor ikke kan brukes som egne leieobjekter.

Bygg som blir stående helt eller delvis tomme fordi de ikke tilfredsstiller moderne bruk vil bli utsatt for stor slitasje i tillegg til det etterslep på vedlikehold som allerede eksisterer. Dette vil være bekymringsfullt for de historiske byggene i PCAM, og understreker behovet for en bruk som gir tilstrekkelige leieinntekter. Andre midler til vedlikehold finnes normalt ikke.

2. Museal fredning av lokaler med interiør

Vi har stor forståelse for fredning av veveriet med sitt unike miljø, og vil bidra til at dette kan bevares som i dag. Likeledes vil det være mulig å finne lokaler på eiendommen der maskiner og utstyr tilhørende skomakerverkstedet kan oppbevares. Utstyr i snekkerverkstedet som er foreslått fredet kan innarbeides i en fortsatt drift av verkstedet i samarbeid med for eksempel bydelen, voksenopplæringen og eventuelt andre offentlige og private aktører. Dersom et slikt konsept ikke lar seg gjennomføre, vil det være ønskelig fra vår side å flytte inventar og utstyr til andre museale lokaler fordi de eksisterende lokalene har kvaliteter til alternativ og inntektsgivende bruk.

Våre sterkeste innsigelser er vedrørende fredning av kjøkken i kjelleren av Kirkebygget. Med dagens forskrifter vil dette aldri kunne benyttes til noen form for matproduksjon, rommet vil dermed bli stående som et dødt areal, og vil etter vår mening heller ikke ha noen veldig stor verdi som museum. Vi anbefaler derfor at dette inventarer flyttes til et annet museum i sammenheng med annen bruk.

Historisk inventar i form av dører etc. vil vi søke ta i bruk på riktige steder i bygningsmassen, så sant det er økonomisk og bygningsmessig forsvarlig. Innvendig kledning som tapeter, paneler, gulv og tak etc. ser vi gjerne blir tilbakeført til historisk riktig form i forbindelse med vedlikehold og oppussing, men innser samtidig at dette er både dyrt og tidkrevende arbeid.

3. Nybygg på eiendommen

Historisk sett har det på § 19 - området eksistert både et lavt trebygg (Reperbane) mot sørvest og et 3-4 etasjes pakkhus i mur (?) mot sør. Vi ber om at det åpnes opp for å kunne etablere nybygg av tilsvarende størrelse og plassering også etter fredning. Et nybygg i 3-4 etasjer vil også kunne huse et spesialbygd museum for oppbevaring og utstilling av inventar og løsøre som nevnt ovenfor, i tillegg til kontor- eller produksjonslokaler.

4. Eksteriør, fasader og atkomst

Fasader vil bli vedlikeholdt i eksisterende form eller i samarbeid med antikvariske myndigheter tilbakeført til tidligere form. Vi tenker her spesielt på gjenåpning av vinduer i Vaskeribygget og dører i Mangelsgården, som begge er nødvendig for å få til en akseptabel bruk.

Bruk av bygningene krever informasjon til publikum i form av skilting. Vi ber om at en viss nøktern skilting kan aksepteres både på bygg og i atkomstområde, selvsagt etter korrekt søknadsprosess.

Eneste atkomst til eiendommen for kjøretøyer (bortsett fra utrykningskjøretøyer) er i dag gjennom hovedporten fra Storgata. Denne inn- og utkjøringen er meget utsatt i forhold til både gående og buss og trikk i Storgata, og medfører jevnlig trafikkfarlige situasjoner. Vi ønsker derfor at det åpnes for en noe økt bruk av porten fra Christian Kroghs gate for store kjøretøyer, og at det legges et dekke for å beskytte grunnen.

Med vennlig hilsen
Omsorgsbygg Oslo KF

Anne Løseth
eiendomsdirektør

Magnar Havro
eiendomsansvarlig

Oslo kommune
Rusmiddeletaten
Administrasjonen

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
Saksnr 97/1287
Dok.nr 27 Daksbeh SH
11 SEPT 2006
Arkivkode (Primær) A
Arkivkode (Sekundær) 208/665
Besv. av dok.nr. IT.E. 05.10.06 Sitto
Sikuleres til: MST

Byantikvaren
Postboks 2094 Grünerløkka
0505 OSLO

Dato 04.09.2006

Deres ref	Vår ref (saksnr)	Saksbeh	Arkivkode
98/989	2006/00656-2	Jan Blix, 23 42 71 54	17

HØRING: FORSLAG OM FREDNING MED HJEMMEL I KULTURMINNELOVEN - STORGATA 36, PRINS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE

Rusmiddeletaten vil som leietager av 3 etg Vaskeribygningen deler av Mangelsgarden og eventuell fremtidig større leietager på Pcam-området gi følgende uttalelse til fredningssaken:

Kommentarer til fredningsforslag bygninger etter kml § 15:

På generell basis synes Rusmiddeletaten at fredning av alle de foreslåtte bygningenes eksterior kan være på sin plass.
Derimot kan vi vanskelig se at alle de foreslåtte bygningenes interiør bør fredes da dette kan hindre en utvikling av bygningene til mer tilpasset fremtidig bruk. Heller ikke løst eller fast inventar som foreslås beholdt i eksisterende rom bør bli fredet tiknyttet rommene, bortsett fra i veveriet som er helt inntakt med maskiner og utstyr (i praksis et museum).
Rusmiddeletaten mener bygningene må kunne leve videre med de tilpasninger som er nødvendig i trad med fremtidens behov. Bygningenes interiør bør heller utvikles skansomt samtidig som en har mulighet til å dele opp større rom til mindre enheter og at krav til ventilering, isolering, branntekniske løsninger, vatrom mv kan gjennomføres. Det bør også i fremtiden være mulighet for i de høyere bygningene å tilrettelegge for heis (er allerede i vaskeribygningen) for a tilpasse helt eller delvis for funksjonshemmede.

Kommentarer til fredningsforslag uteområde etter kml § 15 og § 19:

På generell basis synes Rusmiddeletaten man skal bevare og frede synlige elementer som rester av murer mot Storgt 36c, eldre brolegging, steinsetting og drensrenner som også i dag har en funksjon.
Tidligere hageanlegg som det i dag er lite synlig igjen av mener Rusmiddeletaten bør begrenses til et mindre område som ses sammen med utvikling av uteområdet generelt rundt parkmessig behandling og tilrettelegging i trad med en hovedinnfart mm som nevnt under.
Rusmiddeletaten mener at Pcam-området må opprettholde dagens løsning for innkjøring via bakinngangsport i nettinggjerde fra Chr Kroghs gate og la dette bli fremtidig hovedinnkjøring sett ut ifra et behov om sikker inn- og utfart til området.
Opprinnelig kjøreport inn til Pcamområdet fra Storgaten er i dag meget uoversiktlig a kjøre ut fra da den går over fortau med dårlig sikt mot venstre (pga Vaskeribygnings beliggenhet) i tillegg til at mye kollektivtransport med hyppige passeringer er lagt til gaten med stor fare for trafikkuhell.

Rusmiddeletaten kan ikke se for seg at Peam-området i fremtiden kan bli helt bilfritt men at det må tilrettelegges for vare- og persontransport, utrykningskjøretøyer og annen nyttetrafikk. På den bakgrunn egner dagens bakinngang seg best og en bedre gjerdeløsning port som er i mer stil med områdets øvrige porter murer bør heller tilstrebes.
Den gamle hovedporten bør stenges permanent tilbakesettes i original stand og kun brukes i nødsfall (for eksempel ved brannutrykning). Gangport vis a vis bør fortsatt kunne brukes som i dag men også tilbakesettes i original stand.

Rusmiddeletaten er også opptatt av at det i fredningssaken legges opp til at oppføring av ny bygning i samme bygningsmessige stil som dagens bygninger (størrelse høyde som fabrikkbygningen) kan tillates i samme område som revede bygninger (reperbane/pakkhus/ kulrum) har ligget.
Dette med bakgrunn i et eventuelt fremtidig større leietagerforhold for Rusmiddeletaten på Peam-området hvor aktiviteter og kontorvirksomhet kan samles legges til rette.

Rusmiddeletaten ønsker med denne uttalelsen til fredningssaken at Peam-området i fremtiden skal kunne være levende og brukes !

Med hilsen

Lilleba Fauske
Direktør

Merete Hanch-Hansen
avd.direktør AKT

Kopi: Byrådsavdelingen for velferd og sosiale tjenester

Oslo kommune
Eiendoms- og byfornyelsesetaten

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
Saksnr. 98/489
Dok.nr. 24 | Saksbeh. SH
25 SEPT 2006
Arkivkode (Primær) #
Arkivkode (Sekundær) 208/653
Besv. av dok.nr. | TTE 06.10.06 SHe
Sikuleres til: MST

Byantikvaren i Oslo
Postboks 2094 Grunerløkka

0505 OSLO

Dato: 22 SEPT 2006

Deres ref	Vår ref. (saksnr.):	Saksbeh	Arkivkode
	06/1592-2	Bjørn Brekke, 23 48 33 41	208/0653
	løpenr.:		
	13403/06		
	[illegible]		

HØRINGSUTTALELSE STORGATA 36, PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE, GNR. 208, BNR 653 OG DEL AV 934, FORSLAG OM FREDNING

Eiendoms- og byfornyelsesetaten (EBY) er bl.a. tildelt rollen som kommunens grunneierrepresentant, med ansvar for å ivareta eierskapet, utviklingen og forvaltning av bykassas eiendommer. Eiendoms- og byfornyelsesetaten kommenterer fredningsforslaget ut fra sin grunneierrolle. Oslo kommune eier fredningsområdet og fredningsforslaget vil derfor i stor grad berøre kommunes eier- og forvaltningsinteresser, og særlig Omsorgsbygg Oslo KF. Eiendoms- og byfornyelsesetaten forutsetter at Omsorgsbygg også er høringsinstans og uttaler seg i forhold til sine interesser.

Som byutviklingsaktør ser Eiendoms- og byfornyelsesetaten verdien av at områder med høy arkitektonisk og kulturhistorisk verdi bevares og at særpreg og identitet sikres. Men som grunneierrepresentant og eiendomsutvikler er Eiendoms- og byfornyelsesetaten også opptatt av at potensielt bebyggbare eiendommer fortsatt skal være utnyttbare og at eiendomsverdiene ikke forringes av for strenge bevaringshensyn. Vi synes ikke dette fredningsforslaget balanserer disse hensynene på en hensiktsmessig måte.

EBY har tidligere vært positive til en videreutvikling av området i trad med reguleringsforslaget til Brugata 1-11 fra Stormgård AS v Hille Melbye arkitekter. EBY forholder seg til at Riksantikvaren og Byantikvaren mener at hele anlegget som helhet bør fredes, men savner en begrunnelse for hvorfor Byantikvaren har valgt fredning framfor regulering til spesialområde bevaring. Det er uklart hva som menes med:

> "Dette bør imidlertid kombineres med regulering til bevaring bl. a. for å regulere bruken, sikre bevaring av salgsboden og gi rammer for eventuelle nybygg".

Forslag til fredningsområde er identisk med tidligere planområdet for Brugata 1-11 m.fl. fra 2005, hvilke areal skal evt. tas ut for regulering til bevaring, og hvilke rammer gjelder for ny bebyggelse?

Eiendoms- og Byfornyelsesetaten
Besøksadresse: Herslebs gate 5
Postadresse: Postboks 4753 Sofienberg, 0506 OSLO
Telefon: 02 180
Telefaks: 23 48 32 99
E-post: postmottak@eby.oslo.kommune.no
www.eby.oslo.kommune.no
Org.nr. 874 780 752
Giro: 6004 06 34153

Saksframstillingen åpner for at det oppføres ny bebyggelse på brakkområdet i sørvest, men er ikke tatt inn i fredningsbestemmelsene. EBY tror at i dette tilfelle ville en reguleringsplan vært et mer fleksibelt og hensiktsmessig verktøy.

Dokumentasjonen som følger saksframstillingen viser også at flere av bygningene har vært igjennom omfattende ombygninger for å tilfredsstille krav til omsorgsboliger m.m., slik at noe av grunnlaget for en så sterk fredning som dette forslaget representerer er svekket.

Dokumentasjonen viser at både bygninger og hageanlegget et betydelig etterslep på vedlikehold. Forslaget sier lite om hvilken bevaringsstrategi eller hvilken framtidig bruk området kan tenkes å få. EBY savner en beskrivelse av de økonomiske konsekvenser og hvem som skal bære kostnadene ved fredningen. Erfaring viser ofte at fredning som ikke følges opp av strategier og handlingsplaner for bebyggelsen, kan føre til forfall og sanering av bygningsmassen på tvers av målet om det motsatte.

Med hilsen
Eiendomsavdelingen

Thomas Marthinsen
seksjonsleder

Bjørn Brekke
overarkitekt

Kopi til:
Forvaltningsavd. Her
Omsorgsbygg Oslo KF

Oslo kommune
Plan- og bygningsetaten
Avdeling for områdeutvikling

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
Saksnr. 98/589
Dok.nr. 18 Saksbeh. SH
29 AUG 2006
Arkivkode (Primær) A
Arkivkode (Sekundær) 208/615
Besv. av dok.nr. T.E. 12.07.06 SH
Sikuleres til: MST
Dato: 28 AUG 2006

Byantikvaren
Pb 2094 Grünerløkka
0505 OSLO

Deres ref: Vår ref (saksnr): 200608204-2 Saksbeh: Anne-Lise Bye Arkivkode: 512.1
Oppgis alltid ved henvendelse

STORGATA 36, PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE BEMERKNING TIL FREDNINGSFORSLAG

Det vises til Deres fredningsforslag datert 11.07.2006 med frist for bemerkninger 20.09.2006.

Plan- og bygningsetaten har til behandling forslag til reguleringsplan som omfatter det aktuelle området i tillegg til området mot Brugata. Planforslaget lå ute til offentlig ettersyn i februar/mars 2005. Riksantikvaren hadde innsigelse til forslaget. På dette grunnlag har forslagstiller igangsatt dialog med antikvariske myndigheter for å søke å komme frem til et omforent forslag. Plan- og bygningsetaten er positiv til en slik prosess.

Plan- og bygningsetaten er opptatt av at fredningen ikke skal legge begrensninger på fremtidig bruk. Det anses viktig at et slikt kulturhistorisk anlegg blir tilgjengelig for hele byen og ikke bare noen begrensede brukere. Føringer i overordnede planer forutsetter at slike tidligere lukkete næringsområder skal åpnes i størst mulig grad for å bidra til å skape en enhetlig og åpen by. Reguleringsforslaget inkludert bebyggelsen mot Brugata er i tråd med disse føringer samt at det er tilstrebet flerbruksløsninger, bruk som vil kunne fungere godt i sammenheng, hvor innpassing av kulturformål og boligandel er ivaretatt. Videre oppfylles overordnede mål ved at det etableres en ny offentlig park og at området åpnes for allmennheten fra to sider og skaper en ny gjennomgangsmulighet. Parken vil styrke grønnstrukturen i området. Plan- og bygningsetaten vil anse det som positivt dersom disse forutsetningene kan ivaretas videre.
For å gi mulighet til denne åpenhet inn til området er det videre ønskelig å rive deler av den gamle salgsboden mot Storgata. En åpenhet vil være en bykvalitet med rekreativ verdi og sikrer allmennhetens tilgjengelighet til grøntområdet og selve anlegget. Plan- og bygningsetaten mener disse forhold både sikrer det bevaringsverdige anleggets fortsatte karakter, samtidig som kvartalet åpnes til berikelse og opplevelse for hele bygens befolkning.

PLAN- OG BYGNINGSETATEN
Avdeling for områdeutvikling
Områdeplaner 3, Åpen by

Berit Skarholt
avdelingsdirektør

Gro Taugbøl
avdelingsenhetsleder

Kopi: Byrådsavdeling for byutvikling, Rådhuset

5

Oslo kommune
Bydel Grünerløkka

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
Sak: 98/989
Dato: 23 | Saksbeh: SH
2 0 SEPT 2006
A
208/653
TE 06.10.06 Stto
MST

Byantikvaren
Postboks 2094 Grünerløkka
0505 OSLO

Dato: 19.09.2006

Deres ref:	Var ref (saksnr):	Saksbeh:	Arkivkode:
	200601501-2	Eigil Jakobsen, 23 42 26 36	840

PRINDS CHR. AUGUSTS MINDE, EIENDOM 208/653, FORSLAG OM FREDNING MED HJEMMEL I KULTURMINNELOVEN §§ 15 OG 19. HØRING, JFR. § 22.

Saken var oppe til behandling i bydelsutvalg Grünerløkka 14.09.2006 (sak nr. 08/06).

Bydelsutvalget hadde følgende behandling av saken:

Bydelsutvalgets flertall, 4 A, 3 SV, 3 H, 1 RV, 1 V, uttaler:

Bydelsutvalget støtter fredningsforslaget. Fredningsforslaget er omfattende og ivaretar de kulturminneinteressene som området Prinds Chr. Augusts Minde representerer. Bestemmelsenes punkt 7, 8 og 9 åpner likevel for at det kan gjøres endringer på området dersom disse ikke strider mot formålet med fredningen og forvaltningsmyndigheten gir sin tillatelse.

Bydel Grünerløkka har hatt omfattende sosiale aktiviteter, som sysselsettingstiltak og Aktivitetshuset Prindsen, på PCAM i en årrekke og bidratt til å ivareta og konservere området. Fredningsvedtaket bør derfor ikke inneholde så sterke begrensninger at det kommer i konflikt med å videreføre tiltak på det sosialpolitiske feltet. Byantikvaren skriver også det arbeides for å finne en form for bevaring som kan forenes med ny bruk.

Bydelsutvalgets mindretall, 1 RV og 1 SV, uttaler:

Total fredning av Prinds Chr. Augusts Minde er gledelig. Vi støtter fredningsforslaget, men har merknader til følgende:

Side 1 Bygninger
Det første asyltilbygget (1850) er utelatt i lista mellom det første dollhuset og sammenbyggingsdelen fra 1862. Denne bygningen må nevnes eksplisitt i fredningsgrunnlaget. (Blir rettet av Byantikvaren.)

Side 2 Utearealer
Det er behov for en parkmessig opparbeidelse av utearealene. Slik at det i størst mulig utstrekning kan tilbakeføres til det opprinnelige. Her var det tidligere vedhogging, reperbane,

Bydel Grünerløkka
Bydelsadministrasjonen
http://www.bga.oslo.kommune

Postadresse
Postboks 2128 Grünerløkka
0505 Oslo
Telefon 02 180
Telefaks 23 42 26 01
Epost: postmottak@bga.oslo.kommune.no

Prindsekjøkkenet
Dette må på en eller annen måte gjenåpnes. Her kan det tenkes å etablere kafé, uteservering, toaletter, osv.

Omkringliggende bygninger/murer
Det er også viktig å sikre at eventuelle murer/bygninger og lignende ikke går over en viss byggehøyde som skjemmer eiendommen, men som likevel tar vare på og beskytter den ønskede lukkethet.

Generelt
Det er viktig at de ubebygde områdene blir undersøkt med hensyn til de forskningsinteresser som kan ligge der.

Merknad fra A, H og V:
Vi har ikke stemt for forslagene fra RV grunnet at det ikke er mulig å vurdere forsvarlig så mange detaljerte momenter av blant annet teknisk karakter når forslaget fremmes på BU-møtet, tre dager etter siste TMK-møte.

Protokolltilførsel fra F:
F ønsker ikke å frede PCAM fordi det legger for sterke føringer på fremtidig bruk av området.
F ønsker heller ikke et sprøyterom for alle Oslos narkomane på PCAM.

Med hilsen

Heidi Larssen
bydelsdirektør

6

OLAV THON GRUPPEN

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
98/989
22 SH
15 SEPT 2006
228/253
06.10.06 SHR
MST

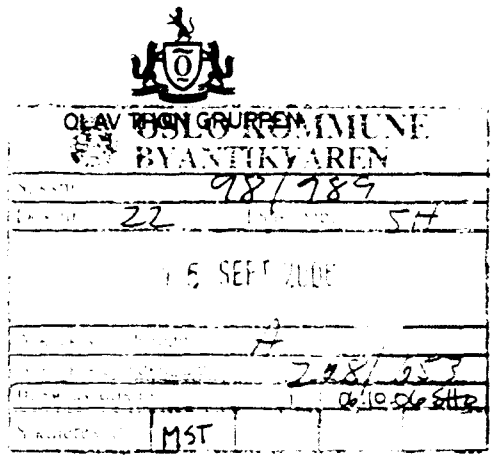

Byantikvaren

Postboks 2094 Grunerløkka
0505 Oslo

Stormgård AS
Stenersgt. 2
Postboks 489 Sentrum, 0105 Oslo
Telefon: +47 23 08 00 00
Telefax: +47 23 08 01 00
Internett: http://www.olavthon.no
Firma e-post: firmapost@olavthon.no
Bankkonto: 6038.05.58508
Org.nr: 933 083 810 MVA
E-post:
Dir. telefon:
Mobiltelefon:

Deres ref: 98/989-

Var ref:

Oslo, 14.9.2006

VEDR. STORGATA 36, PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE, GNR 208, BNR 653 OG DEL AV 934, OSLO KOMMUNE
FORSLAG OM FREDNING - HØRINGSUTTALELSE

Vi viser til Byantikvarens forslag om fredning av ovennevnte område datert 11.7.2006 og med høringsuttalelsesfrist 20.9.2006.

Olav Thon Gruppen v/ Stormgård AS eier alle tilstøtende eiendommer mot sør og vest til det varslede fredningsområdet. Olav Thon Gruppen har etter avtale med Oslo kommune, Eiendoms- og byfornyelsesetaten og Plan- og bygningsetaten, igangsatt reguleringsarbeid for sine tilstøtende eiendommer samt hele det foreslåtte fredete området.

Byantikvaren og Riksantikvaren har vært negative til den tidligere foreslåtte reguleringsplan. I nært samarbeide med Riksantikvaren foretar vi nå en videreutvikling av reguleringsplanen, og vi er optimistiske med hensyn til å kunne fremlegge en plan som ikke vil føre til innsigelse fra Riksantikvaren.

Til fredningsforslaget har vi følgende merknader:

Fredningsbestemmelsenes punkt 8 *Det fredete området etter § 19*

Vi ser det som meget uheldig at den lukkede parken inne i området som følge av fredningen skal forbli lukket og nærmest utilgjengelig for publikum, og i verste fall bli et tilholdssted for uønskede personer.
Gangatkomst til parken fra Storgata gjennom handelsboden fra 1932 vil være med på å løse dette, med en gangvei gjennom parken ut til Chr. Kroghs gate.

Vi stiller oss uforstående til at salgsboden fra 1932 inngår i fredningsplanen. Boden ble bygget som et midlertidig anlegg, og selv om den gjenspeiler et behov fra den gang synes den å ha liten relevans i den historiske sammenheng fredningsplanene ser ut til å ville formidle.

De synlige tette brannmurene som grenser opp mot parken vitner om den lukkethet parken i en periode hadde som uteareal for anstalten. Vi reagerer på at denne lukkethet foreslås opprettholdt og synliggjort. Foruten å gjøre parkrommet til et "uhyggelig" sted å være, fratar dette grepet de omkringliggende bygningene muligheten til å transformere seg i takt med byen. Nye boliger og hotellvirksomhet i randsonen og som åpner seg mot parken, vil gjøre parken tryggere for publikum. En slik bebyggelse kan gjerne gjenspeile brannmurene uten å virke knugende.

Utover det bemerkete er vi ellers positive til fredningsforslaget, som vi oppfatter langt på vei blir innarbeidet i vårt forslag til reguleringsplan. Dette er imidlertid ikke presentert for Byantikvaren ennå, og vi vil anmode om at planforslaget som med det første blir oversendt etaten, blir hensyntatt i forslaget til fredning.

Med vennlig hilsen
for **STORMGÅRD AS**

Øystein Trøseid
konserndirektør

Kopi: Riksantikvaren, postboks 8196 Dep., 0034 Oslo

Grünerløkka historielag

HØRINGSUTTALELSE PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE

Grünerløkka historielag har lenge arbeidet for at Prinds Christian Augusts Minde (PCAM) skal bevares, brukes og vedlikeholdes. Det framstår som et unikt eksempel på hvordan en institusjon utviklet seg med dollhus/asyl og arbeidsanstalt på 1800- tallet og inn på 1900-tallet; anlegget har svært høy kultur- og sosialhistorisk verdi, både lokalt og nasjonalt.

Grünerløkka historielag støtter Byantikvarens forslag om fredning (høring datert 11.07.06), men vil fremme enkelte utfyllende og understrekende kommentarer og forslag:

Omfang

Det er viktig at hele anlegget Mangelgården med uthus og bryggerhus nå fredes på nytt som helhet og får fredningsbestemmelser, og at den øvrige bebyggelsen og utearealene tilhørende institusjonen PCAM med arbeidsanstalt og asyl fra 1800-tallet fredes.

Inventar

Skomakerverkstedet: En helt intakt arbeidsplass for skomaker må registreres og bevares.
Det finnes også lagre med produkter (f.eks. dørmatter og hakker). Disse lagrene må registrers og bevares slik at de holdes intakt og gir utfyllende informasjon om produksjonen i fabrikkbygningen.
Det er også viktig at materiale brukt i produksjonen (f.eks. trasnellet og skomakerstift) registrers og bevares.

Framtidig bruk av anlegget

Det blir viktig å bevare og utvikle området som en av byens grønne lunger kombinert med funksjon som kulturhistorisk opplevelsessenter. Museale aktiviteter (f.eks. demonstrasjoner, omvisninger og foredrag i veveriet), må kombiners med bruk av ledige lokaler til aktiviteter som har læring (håndverk, mekking) og kunstneriske uttrykk (trykk, teater, o.a.) som formål. Det er en stor mangel på slike tilbud til barn og unge i Oslo! Noen av grøntarealene bør også kunne brukes i denne sammenheng. Skolbarn og ungdom, samt personer med tidsavgrensede, spesielle behov (f.eks. til læring, o.a.), og ikke å forglemme vitenskaplig personale (forskere) vil kunne bli viktige brukergrupper av det fredede PCAM.

Oslo kommunes vedtak om etablering av et sprøyterom på eiendommen bryter sterkt med intensjonen om at området skal gi besøkende kulturhistoriske opplevelser. Etablering av et sprøyterom vil også sende ut kraftige negative signaler om området og aktivitetene der, da spesielt til barn og unge! *Historielaget vil på det kraftigste gå imot og protestere at det etableres sprøyterom for narkomane i anlegget PCAM!*

Historielaget støtter i det vesentlige Byantikaverens forslag, og ser fram til at fredningen iverksettes, og at PCAM blir et verdig sosialhistorisk kulturminne til berikelse, innsikt og læring for hele Norges befolkning.

For Grünerløkka historielag

Tom Sørbo

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
Eirik Bakkum
Saksbeh
20 SEPT 2006
MST

8

FORTIDSMINNEFORENINGEN
Foreningen til norske Fortidsminnesmerkers Bevaring
OSLO OG AKERSHUS AVDELING

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
Saksnr. 98/989
Dok.nr. 19 Saksbeh. SH
07 SEPT 2006
Arkivkode (Primær) A
Arkivkode (Sekundær) 208/653
Besv. av dok.nr. T.E. 2.09.06 St
Sikuleres til: MST

Byantikvaren
Postboks 2094 Grünerløkka
0505 Oslo

Referanse	*Vår saksbehandler*	*Saksnr*	*Dato*
	Knut Langeland	224/06	6. september 2006

STORGATA 36, PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE – UTTALELSE TIL FREDNINGSFORSLAG

Fortidsminneforeningen avd. Oslo og Akershus har mottatt fredningsforslaget og dokumentasjonen og vil uttrykke tilfredshet med at saken nå er kommet så langt. Vi har studert fredningsforslaget og synes at både argumentasjon og dokumentasjon virker grundig og ryddig.

Vi er også glad for at Byantikvaren i sitt forslag virker like opptatt av å bevare anleggets sammensatte miljø som de enkelte bygningene. I den forbindelse er det viktig at alt løsøre i fabrikkbygningen kan tas vare på i sin sammenheng.

Utemiljøet er selvsagt også viktig og bør avgrenses og sikres mot blant annet gjennomkjøring så snart som mulig.

Eventuelle nybygg på naboeiendommene mot Brugata må få en høyde og utforming som ikke ødelegger opplevelsen av det avskjermete miljøet i anlegget.

Det er utmerket at salgsbodene i Storgata 36A er foreslått regulert til spesialområde med formål bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Derfor vil vi be om at når det lages gjennomgang i salgsbodene til brakker med sprøyterom i bakgården, må bygningsdelene tas vare på.. Da kan salgsbodene tilbakeføres til sin opprinnelige utforming når brakkene fjernes.

Med vennlig hilsen
Fortidsminneforeningen, Oslo og Akershus avdeling

Ingeborg Magerøy

Ingeborg Magerøy
fagsekretær

[illegible] Telefax 22 42 52 94
[illegible] fortidsminneforeningen.no
[illegible] NO 971 524 634

9

Fra: tove s. christiansen [tovesc@hotmail.com]
Dato: 07/09/2006 21:36
Til: <postmottak@bya.oslo.kommune.no>
Kopi:
Emne: Høringsuttalelse om fredning av Storgt. 36 - Prinds Christian Augusts Minde
Vedlegg: Uttalelse om fredning av Storgata 36.doc (37 kB)

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
Saksnr. 98/989
Dokum. 20 Saksnr. 50
0 8 SEPT 2006
Arkivkode (Primær) A
Arkivkode (Sekundær) 208/653
Besv. av dok.nr. T.E. 12.09.06 SHO
Sikuleres til: MST

Vedlagt Akerselva Kultur- og Teaterlags uttalelse i fredningssaken.
mvh
Tove S. Christiansen leder AKT
93 01 77 27

Trangt om plassen? http://www.hotmail.com MSN Hotmail gir deg 250MB gratis lagringsplass

Lukk vindu

Uttalelse om fredning av Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde gnr 208, bnr 653 - Fra Akerselva Kultur- og Teaterlag

Hvem er Akerselva Kultur- og teaterlag?
Akerselva Kultur- og Teaterlag er etablert som et frivillig amatørteaterlag. Lagets formål er a fremme interesse for kultur og scenekunst, drama og teater gjennom ulike oppforelser, kurs, kulturaktiviteter og arrangementer. Vi er ca 40 medlemmer, barn, ungdom og voksne.

Hvorfor uttalelse?
Laget har holdt til nettopp i Storgt. 36, nærmere bestemt i Fabrikkbygningen som tidligere ble disponert av Bydel Grünerlokka. Gjennom var tilgang til lokalene, har vi hatt gleden av a lære den fantastiske, men også dystre historien om tidligere virksomheter i kvartalet. Historien om arbeidsanstalt, verkstedene og sovesalene, historien om Diderikke og andre skjebner som utspant seg her, om dollhuset og den tidens behandling av arbeidslose, psykisk syke og fattige.

Nytt manus om de fattiges kvartal og skjebnene der
Vi har funnet historien så interessant at teaterlaget i disse tider er i ferd med a fullfore et helt nytt manus om stedets skjebner. Vi planlegger oppsetning av et historisk vandrespill i Storgt. 36 i november (24.-26.) – nettopp i dette bestemte kvartalet. Forestillingene vil være apne for hele Oslo's befolkning og gi tilskuerne et helt nytt stykke byhistorie.

La kvartalet bli totalfredet
og la det få bli en kulturhistorisk perle! Her kan man gi byens befolkning en innsikt i en mork historie om de utstotte, og så vidt vi har skjont, er det et av Nordens best bevarte sakalt lukkede anstalter. Kunne kvartalet fungere som en liten filial av Oslo bymuseum? Kunne vi her vise fattigdommens kvartal og dens historie? Det er viktig at all bygningsmasse og utearealer blir totalfredet. Utearealene kan rustes opp til a fungere som et pusterom for byens befolkning. Prindsekjokkenet kan gjenoppsta med kafedrift, og barokkhagen og alleen kan få nytt liv med anvisninger til opprinnelig historie.

Nei til sprøyterom her
Teaterlaget tar ikke stilling i debatten om sprøyterom i Oslo, men mener det vil være hinsides enhver kulturhistorisk verdighet a legge et eventuelt sprøyterom i tilknytning til dette kvartalet. For det forste bor det fortsatt mennesker her som burde slippe en slik trafikk, og for det andre – hvilken annen nordisk by med respekt for seg selv ville legge et sprøyterom i tilknytning til et slikt unikt kulturminne?

Vi ber Bystyret i Oslo gripe denne sjansen til a frede og verne, men samtidig gi nytt liv til et av Oslo's hittil ukjente kulturminne, Kvartalet Prinds Christian August Minde.

Med vennlig hilsen
Akerselva Kultur- og Teaterlag

Adr. c/o Tove S. Christiansen, Kjelsasv. 48, 0488 Oslo
Tlf 93 01 77 27 – e-post: tovesc@hotmail.com

Vi var et av de mange frivillige lag, organisasjoner og tiltak som hadde sin aktivitet der, og som nå har måttet flytte ut. Da Omsorgsbygg overtok og høynet husleien til bydelen, så bydelen ingen annen råd enn å si opp leieavtalen for seg, - og dermed også oss.

1C

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN

Saksnr.	98/989
Dok.nr. 28	Saksbeh. SH
12 OKT 2006	
Arkivkode (Primær)	A
Arkivkode (Sekundær)	708/653
Besv. av dok.nr.	T.L. 12.10.06 Stto
Sikuteres til: MST	

Journalpost: 200608204/11

Fra: Klaus Bryn
E-Post: klausb@c2i.net
Dato: Thu, 21 Sep 2006 07:20:00 +0200
Til: postmottak@pbe.oslo.kommune.no

Emne: Høringsuttalelse - Storgata 36

Sender uttalelsen på nytt, idet e-postadressen var ufullstendig.

mvh
Prindsens Venner
----- Original Message -----
From: Klaus Bryn
To: postmottak@pbe.oslo.kommune
Sent: Wednesday, September 20, 2006 11:47 PM
Subject: Høringsuttalelse Storgata 36 - PCAM

Prindsens Venner oversender herved som vedlegg vår høringsuttalelse.
Vennligst bekreft mottagelsen.

Med vennlig hilsen

Prindsens Venner
Interimstyret
v/Klaus Bryn

Prindsens Venner
Interimstyret
v/Klaus Bryn
Hauchs gate 9Q
0175 Oslo

Plan og Bygningsetaten 20.09.2006
(Postmottak@pbe.oslo.kommune.no)

STORGATA 36, PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE, GNR. 208 BNR. 653 OG DEL AV 934, OSLO KOMMUNE
Forslag om fredning med hjemmel i kulturminneloven §§ 15 og 19 – høring jf. § 22

Prindsens Venner fremmer herved en **høringsuttalelse** til fredningsforslaget for Prinds Christian Augusts Minde (PCAM).

Innledningsvis vil vi uttrykke vår tilfredshet med at fredningsarbeidet er kommet så langt at det nå er fremmet forslag om fredning av hele PCAM-området, varslet i 1998, som en videreføring av delvis fredning (Mangelsgården) i 1927. Vi er gjennomgående fornøyd med grunntrekk og holdninger i forslaget, og støtter de aller fleste detaljene i fredningsforslaget.

Som en generell oppfatning vil vi peke på at fredningsforslag og fredning ikke er tilstrekkelig til å sikre de gode intensjoner. Det vil være behov for budsjettmidler, i første omgang til en viss opprustning for å bøte på forfall, og deretter til forsvarlig løpende vedlikehold.

Prindsens Venner vil her bidra med avklaringer og presisering av forslagsteksten. På noen felter går ikke forslaget langt nok, eller det åpner for tolkninger som vi vil advare mot. Det er viktig at det tydelig framkommer hva som bør være formålet med fredningen – å beskytte bygninger og uteområder mot skader og forfall, bevare de historiske spor og preg, herunder en helhetlig lukkethet – som likevel ikke skal gjøre området utilgjengelig. Tvertimot, det må være en oppgave å gjøre befolkningen kjent med denne perle i byens midte. En god måte å oppnå dette er å la engasjerte grupper og kulturelle miljøer få benytte området til tiltak som kan friste med spennende og relevante opplevelser.

Noen hovedpunkter fra Prindsens Venner

1. Lukkethet og tilgjengelighet
Det er helt vesentlig at fredningen av PCAM-området framstår som helhetlig, og ikke bare tar vare på noen bygninger her og der. Dette skulle være enkelt, da de eksisterende bygninger gir klare fysiske avgrensninger av området. Det er maktpåliggende å få til en lukket helhet. Spor er fortsatt synlige etter en sammensatt samfunnsmessig og kulturell utvikling i synet på og håndteringen av "utstøtte". En til dels mørk historie om flere typer marginale grupper, som ikke alltid passet så godt inn i storsamfunnet, må sikres sammen med, og i bygningene.

Området har i mange decennier representert et "hjem" over lang tid for personer som trengte en viss beskyttelse av og fra samfunnet; samtidig som samfunnet mente å trenge en beskyttelse mot de samme menneskene. Innenfor PCAM har flere utviklingslinjer funnet sted: forståelsen av og håndteringen av "gale", "funksjonsudyktige", "arbeidsskye", "prostituerte". De "gale", eller "sinnssyke", ble lenge ikke oppfattet og håndtert som syke, men mer som å være uten arbeidsevne eller arbeidsvilje. PCAM utgjør basis for et solid stykke medisinsk,

RELEASED - Printed documents may be obsolete: validate prior to use.

sosialmedisinsk og sosial historie i Norge – et område som vil bli stadig mer interessant for studier på en rekke områder.

Riktig eller galt; på PCAM ble mange mennesker tilhørende ulike marginale grupper oppbevart og holdt i aktivitet på storsamfunnets premisser. Et viktig virkemiddel var nettopp **lukketheten**. Beboerne på innsiden skulle kunne leve sitt liv uten å plages av påkjenningene fra samfunnet utenfor, og omvendt. Denne Lukketheten er det viktig å sikre gjennom fredningen. Herunder må det også vurderes å reversere en del tiltak som er foretatt i den senere tid, og det må legges avgjørende vekt på at området ikke blir utsatt for nye, uhistoriske brudd på lukketheten.

Det å gjøre PCAM mer **tilgjengelig** for almenheten kan med noen rett sies å bryte med ønsket om å bevare lukketheten. Her må det tilstrebes en bevisst og avveid balanse mellom ulike hensyn. Dette kan sikres på flere måter. En ting er at området – som det i lange perioder har vært hittil - må være avlåst om natten, for å hindre vilkårlige besøk fra forbivandrende. Men området bør på den annen side kunne
være arena for kulturelle aktiviteter som teater, omvisninger, historiske spill etc.

Lukkethet er nært koblet opp mot adgang og ferdsel:

Rulleport mot Storgata
Denne har vært defekt i lengre tid. Utskifting har vært bebudet i tre kvart år, og denne skulle være mulig å få på plass, uavhengig av fredningssakens gang.

Stålport, nødatkomst
S.8: "Eiendommen er for øvrig lukket (...), med unntak av en åpning i tidligere gjerde mot øst, hvor det i 1990-åra ble satt inn en stålport for utrykningskjøretøyer (nødberedskap)".

Det er klart at hele eiendomsgrensen må istandsettes, muren må rekonstrueres/sikres mot forfall, og det spinkle og historisk upassende nettinggjerdet/stålporten erstattes med treverk slik det har vært tidligere. Nettinggjerdet blir stadig klippet hull i; stålporten frister i utpreget grad til bruk i strid med intensjonen om en **nødatkomst**. Det har aldri vært noen åpning i denne retningen, og hensiktsmessighet for anleggsmaskiner, i seg selv et fremmedelement på PCAM, må ikke få definere hvor ferdsel skal foregå eller ikke.

Salgsbodene i Storgata
Situasjonen for **salgsboder**/handelsboder (Storgata 36A) synes noe uklar. Det er ikke samsvar mellom kart og tekst. I kart på side 4 er bodene tydelig lagt innenfor fredningsområdet (innenfor tykk strek). I tekst (s. 7-8) omtales bodene derimot som å tilhøre en uavklart sak mellom utbygger Thon/Stormgård og byantikvar/riksantikvar. Denne uklarheten skulle ikke vært så sterkt nedtonet; den burde ha vært omtalt tydelig på side 1 (omfanget av fredningen). Etter vårt syn bør salgsbodene – i kraft av at de utgjør en viktig del av den nødvendige fysiske avgrensningen til PCAM-området – få et sterkere vern enn en anbefaling for regulering til spesialområde med formål bevaring iht PBL §25.6.

Bodene omtales nedenfor under *Omliggende bygninger*. Det er viktig å synliggjøre at salgsbodene med sin egenverdi i tillegg tjener som en skanse i innesluttingen av PCAM.

RELEASED - Printed documents may be obsolete: validate prior to use.

Reversering av vedtak om kjøreatkomst fra Storgata: makeskifte
S.8: Den fradelte kjørevei fra Storgata mellom Bryggerhuset og Storgata 36C omtales. Atkomst til asylet, bevart siden 1800-tallet og fortsatt med i den varslede fredning i 1998, ble i klar strid med fredningsintensjoner fradelt med en flik av eiendommen inntil Bryggerhuset. Fredningen sies ikke å skulle ha tilbakevirkende kraft for innkjørselen. Prindsens Venner vil sterkt anbefale at man ikke bare "signaliserer et ønske om, og formaliserer en mulighet for, tilbakeføring av asylets opprinnelige atkomstvei"; det må ved fredningen søkes en konkret reversering av dette uheldige inngrep - i form av et makeskifte med de som nå disponerer rettighetene. Innkjøring må kunne vurderes etablert fra Hausmannsgate.

Tidligere reguleringsplaner (Veiplaner) må formelt settes ut av kraft
S-2255 (vedtatt 28.07.1977), S-2937 (av 01.10.1987) og S-131GO (av 03.02.1939) omtales (S.8) slik: "ivaretar (ikke) bevaringsinteressene, og de er uansett ikke lenger aktuelle å realisere". Dette må følges opp konkret, slik at planenes mulige uheldige konsekvenser for PCAM-området elimineres for godt.

Omliggende bygninger - skjerming av PCAM
Tilgrensende eiendommer (i Chr. Kroghs gate og Brugata; og tilsvarende for salgsbodene i Storgata) bidrar i dag til den tilstrebete lukketheten. Denne må sikres som en varig tilstand, ved at bygningene ikke uten videre kan ombygges eller rives/erstattes på en slik måte at lukketheten opphører eller vesentlig reduseres. Klausulering for naboeiendommene eller andre hensiktsmessig tiltak må omtales i planen.

2. Sprøyterom må ikke vedtas innpresset på et fredet område - under fredningssaken
Side 8: "I 2006 vedtok Oslo kommune at det skal etableres sprøyterom på eiendommen".
Spørsmål fra prindsens Venner: Hvilken instans/etat innen kommunen fattet dette vedtaket og hvilke premisser er lagt til grunn? Hvordan har saksbehandlingen vært på dette punkt? Det synes helt klart at beslutningen må ha blitt tatt i en periode mens fredningsobjektet høyst sannsynlig skulle underkastes fredningsbehandling.
Situasjonen er nå formelt vesentlig endret, i og med forslaget om fredning. Prindsens Venner mener at dette i seg selv gir en åpenbar mulighet for å reversere tidligere omtalte beslutning.

Side 8: "Siden dette (sprøyterommet) berører området som er foreslått fredet (..), vil det la seg gjøre å etablere sprøyterommet med en plassering og utforming som er akseptabel i forhold til fredningen".
Prindsens Venner ønsker en klarer ordlyd om at "siden sprøyterommet ***griper inn i*** (PV tillegg) området som er foreslått fredet (..), vil det ***ikke*** (PV) kunne la seg gjøre å etablere sprøyterommet med en plassering og utforming ***uten at denne*** (PV) er akseptabel i forhold til fredningen".

Det er klart at det nå kan settes som forutsetning at et slikt nytt element ikke kan etableres uten at det er akseptabelt; det kan ikke tas for gitt at en slik akseptabel løsning kan finnes.

Side 8: "De bruksmessige konsekvensene for området som helhet er imidlertid uavklarte og potensielt problematiske".
Vi er enig i utsagnet. Men det tilsier vel nettopp en forsiktig og velfundert framgangsmåte og håndtering, slik at ikke vesentlige sider ved helheten, og en løsning som er god på lang sikt, forstyrres og forpurres allerede i startfasen?

RELEASED - Printed documents may be obsolete; validate prior to use.

3. Øyeblikkelig sikring av muligheter for forskning på et enestående område

- S. 5: "Eldre trær og rester av hageanlegget vil bli sikret ved egne bestemmelser". Dette er lovende, men vi hadde gjerne sett at dette ble omtalt mer eksplisitt. Hvilken instans skal eller kan lage disse bestemmelsene? Når og hvordan vil det skje? Kan vi føle oss trygge på at disse – og andre – deler av uteområdene får en konkret og effektiv beskyttelse også på kort sikt, inntil vernebestemmelsene er på plass?
- S.9: "Eksisterende trær stammer trolig fra slutten av 1800-tallet". Trærne burde kunne aldersbestemmes ved dendrokronologi (årringsanalyse). Dette vil kunne avdekke mer konkret hvor gamle de eksisterende rester av hagen og alleen er, og kanskje settes i sammenheng med historiske kilder.
- Det har vært en godt beplantet hage. Kan jord- og pollenanalyse avdekke ny kunnskap? Planterøtter e.l. i grunnen kan tenkes å være bevart så godt at de ved moderne analyse kan artsbestemmes og gi spor tilbake til en tilsynelatende tapt tilstand. I mellomtiden er det ytterst viktig at ikke spor ødelegges ved at jordsmonnet endevendes av anleggsmaskinparken som har sitt midlertidige tilhold på området.
- Området i Sør/Vest (§19) kan undersøkes fysisk med metoder som baseres på historisk og arkeologisk kunnskap, for å se etter spor av virksomhet eller anlegg vi vet, eller tror, har funnet sted på området (steinsetting, steinhoggeri, reperbane etc.).
- Det er nettopp funnet brannredningsʺveiʺ (brannmannsstang) i Sør-gavlen til vaskeriet. Denne innretningen fra 1898 må kartlegges og studeres; og eventuelt synliggjøres. Det kan ikke komme på tale å ødelegge dette unike funn gjennom endringer av bygningsmessige detaljer.
- Det kan ikke utelukkes at det ved bygningsarkeologiske metoder kan finnes spor etter den tilsvarende nødvei på Nord-gavlen, og sporene fra Sør-gavlen kan bli nyttige i denne sammenheng.

4. Inventar og løse gjenstander som ikke beskyttes av Kulturminneloven

- S. 10: "Eksisterende bygningsmasse utgjør et betydelig forskningspotensial. (...) gjenstandene som har vært tilknyttet driften (i Fabrikkbygningen), er i så måte av svært høy verdi. Dette omfatter også ***et betydelig omfang av*** (PV tillegg) mindre løst inventar som ikke kan fredes med hjemmel i kulturminneloven, men som forutsettes bevart på stedet gjennom kommunale vedtak".
- S. 11-12: "Inventaret i verksteder, kjøkken, og lager er sterkt knyttet til den historiske driften av arbeidsanstalten og senere kommunal virksomhet. I møte med Riksantikvaren 31.01.06 ble det klart at svært lite av inventaret/løsøret kan inngå i fredningen. Det meste av mindre inventar og løsøre må sikres bevaring på stedet gjennom kommunale avtaler. Byantikvaren har fremmet forslag om dette overfor byrådsavdeling for byutvikling og Omsorgsbygg, og det arbeides for å finne en form for bevaring på stedet som kan forenes med ny bruk".
- Her vil Prindsens Venner tilskyte at **det haster** med at bevaring sikres. Hvordan sikre disse gjenstander på kort sikt, inntil denne siden av vernet er på plass? For tiden skjer det omfattende endringer i bruk av bygningene, og gjenstandene står i fare for å gå tapt, eller å bli spredt for alle vinder. Det synes helt vesentlig at det snarest utføres en omfattende, i det minste foreløpig, "livreddende" registrering av de aktuelle løse gjenstander. Så får en oppfølgende grundig og faglig registrering komme på plass etter hvert.

For Prindsens Venner
Interimstyret

RELEASED - Printed documents may be obso[illegible]

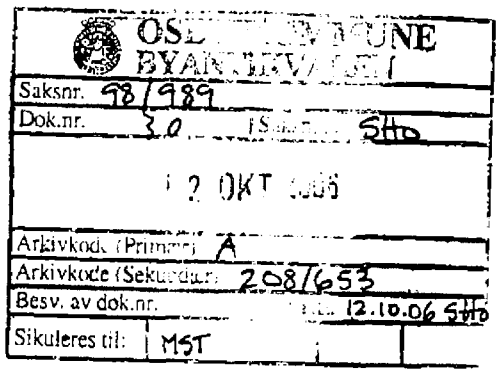

Journalpost: 200608204/7

Fra: Wenche Blomberg
E-Post: wenche.blomberg@chello.no
Dato: Mon, 18 Sep 2006 12:37:16 +0200
Til: postmottak@pbe.oslo.kommune.no

Emne: Høringsuttalelse - Storgata 36

Vedlagt oversendes min høringsuttalelse vedr. STORGATA 36 PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE, GNR. 208 BNR. 653 OG DEL AV 934, OSLO KOMMUNE
FORSLAG OM FREDNING MED HJEMMEL I KULTURMINNELOVEN §§ 15 OG 19

Wenche Blomberg
--
Wenche Blomberg
Sverdrups gt. 21
N-0559 Oslo
Tlf. 2237 3810 - 4642 4949
[wenche.blomberg@jus.uio.no]

"_ Better roughly right than precisely wrong!"

STORGATA 36 PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE, GNR. 208 BNR. 653 OG DEL AV 934, OSLO KOMMUNE FORSLAG OM FREDNING MED HJEMMEL I KULTURMINNELOVEN §§ 15 OG 19

HØRINGSUTTALELSE

Fredningsforslaget ble bebudet fra Byantikvaren allerede i desember 1998 og det er en lykke at det endelig foreligger. Eiendommen er et enestående minnesmerke over byens behandling av sine upriviligerte gjennom etpar århundrer og må berges fra ytterligere forringelse og ødeleggelser.

OMFANGET

av fredningen er tilfredsstillende idet det synes å ivareta behovet for å opprettholde hele anleggets historiske lukkethet, og dermed også hindre at det blir bitvist spist opp fra yttergrensene. Det bør komme utvetydig fram i fredningsgrunnlaget at uregelmessigheter og midlertidigheter som forvansker lesningen av tidligere bruk langs anleggets nordgrense må ryddes opp i. Det må f.eks. være en helt eksplisitt målsetting å få tilbakeført arealet som nå er innkjøring til Storgt. 36c og å få etablert en fast, lukket grense mot Norges Røde Kors-Christian Krohgs gate. Anstalten har aldri hatt atkomst fra andre kanter enn Storgata, og dette faktum må opprettholdes som et udiskutabelt premiss, også for relevante reguleringsplaner. Alle forsøk på å etablere en gjennomfartsåre må avvises en gang for alle. Det bør også komme fram hvilke muligheter som foreligger for å hindre evt seinere ønsker om dominerende bygg på naboeiendommene.

BYGNINGER

I lista over bygninger og medfølgende kart er **den eldste asyldelen** ikke tatt med. Dette er tilbygget til dollhuset (bygning 2) som ble reist i 1849-50 for å tilfredsstille autorisasjonskravet i en nye Sinnssykeloven av 1848, og ligger mellom bygningene 3 og 6 på kartet. Det er merker i eksterioret som viser bygningens utstrekning. Det var dette som var byens første medisinskledede asyl. Neste utvidelse fant sted i det den gang frittliggende fattigsykehuset, bygning 5, hvor det ble etablert kvinneavdeling fra høsten 1851.

Ifølge helt nye opplysninger er det på sørgavlen på **Vaskeribygningen** (skjult bak handelsbodene) funnet rester av innstallasjoner som synes å være den ene av rømningsveiene som ble etablert i det brannfarlige bygget ca 1899, beskrevet av Arne Omsted i "Fra Mangelsgården til Sing Sing" (1949), s. 15-16. Et slikt funn gjør det utenkelig å etablere en ny atkomst her til et planlagt sprøyterom inne i gården, jfr formålet nevnt i forslaget nederst på s. 4. Det er et ganske unikt innslag i anleggets utviklingshistorie som hittil ikke har vært oppdaget, og det eneste som er igjen, for ifl. Omsted fikk begge gavlene en slik rømningsvei, og den andre er revet (her er BYAs kart uøyaktig).

For **Fabrikkbygningens** vedkommende vises også til Omsteds beskrivelse av disponeringen av de ulike etasjene ved hans tiltredelse i 1898. Det finnes foreløpig bare lite og nokså tilfeldig dokumentasjon på bruken av arbeidsanstaltens lokaler og dens historie i det hele tatt. Her gjenstår store forskningsoppgaver. Uansett burde hele eller deler av bygningen reguleres til *museum*, og *Prindsekjøkkenet* - en av byens aller

RELEASED - Printed documents may be obsolete: validate prior to use.

eldste offentlige bedrifter (175 år neste år, i uavbrutt bruk fra 1832 til april i år) - må gjenåpnes som spisested.
Det bør også presiseres hvor ansvaret skal ligge for den museale **løsøresamlingen** som av formelle grunner ikke omfattes av fredningen. Samlingen er en del av arbeidsanstaltens historie og hører hjemme der, og det må sikres at ikke flere gjenstander forsvinner enn det allerede har gjort.

SPRØYTEROM
På s. 8 i fredningsforslaget står det: "I 2006 vedtok Oslo kommune at det skal etableres sprøyterom på eiendommen." Formuleringen er upresis og uheldig. Det finns ikke annet enn en *administrativ* beslutning i Byrådet, eller av én eller to byråder. Saken har ikke vært til politisk behandling, og "Oslo kommune" betyr iallfall ikke Bystyret, som såvidt meg bekjent ikke har vedtatt annet enn at det nåværende sprøyterommet *kan flyttes*.
Omsorgsbygg KF og Byantikvaren er instruert fra Rådhuset om å finne en måte å få etablert sprøyterommet på, inne på Prindsens tomt. Jeg har hørt idéen begrunnet av byråden med at eiendommen har så dårlig rykte fra før av. Det hørtes ikke ut som om det inngikk i byrådens intensjon a oppgradere den.
Et sprøyterom må iflg OBY bygges med sykehusstandard og det er anslått at det vil bestå av en brakkerigg på ca 400 kvm., tenkt plassert på baksiden av handelsbodene. I tillegg må det lages en skjermet atkomst, som først var tenkt ført gjennom hele første etasje i den ene bodfløyen, noe som førte til kritiske spørsmål i Bystyret. En ny variant var a slå seg via ytterste del av samme bodfløy, inn i Vaskeribygningen og via en utendørs "korridor" videre derfra til brakkeanlegget. Nå vil også denne varianten bli umulig etter funnet i Vaskeribygningen.
Uansett alle fantasirike forsøk på å etablere noe som få andre enn byråden vil ha, så er det meningsløst å framstille det som om denne brakkas og korridorens *"plassering, dimensjoner og utforming [kan] tilpasses miljøet og ikke svekker opplevelsen av de historiske strukturene og anleggets lukkethet"*, slik det står i pkt. 8 i forslaget til fredningsbestemmelser (s. 6). Det skal godt gjøres, det står ikke til troende, og det er helt uakseptabelt. Man legger ikke en slik moderne innretning inn på en fredet eiendom, der man søker å beholde et helt miljø intakt.
Det vises derfor i stedet til **forslaget fra Prindsens Venner om parkmessig opparbeidelse** av de ubebygde områdene som foreslås vernet etter § 19, presentert i heftet *"Prinds Christian Augusts Minde - historie og visjoner om de fattiges kvartal"* som nettopp er utkommet. En slik opparbeidelse, som også kan ta hensyn til eventuelle spor rester i grunnen, vil i langt sterkere grad være i samsvar med fredningens intensjoner.

GENERELT
Totalfredningen av Prindsenkvartalet kommer i grevens tid. Som papekt i forskjellige sammenhenger er anlegget verneverdig på nordisk nivå og har europeisk referanseverdi. Oslo by kan ikke håndtere det på en hvilken som helst måte uten a risikere å sette både seg selv og nasjonen i forlegenhet. Det har tradisjonelt vært tatt lite hensyn til de underprivilegertes kulturminner, og byen har ikke mange av dem. Her ligger det så store sosial-, kultur- og industrihistoriske verdier - samtidig som ødeleggelsene allerede har vært betydelige - at det er påkrevet med en utvetydig offentlig anerkjennelse og et påfølgende offentlig løft for a få eiendommen på beina.

RELEASED - Printed documents may be obsolete: validate prior to use.

Mht **framtidig bruk** er det grunn til å peke på bruken de seinere årene brakte inn et varierert klientell og leietakere, som førte til at det stigma som har klebet ved anlegget har avtatt. Bygningene egner seg for ulike småskalavirksomheter (håndverkere, sosial, kulturell, service) og det vil være i overensstemmelse med anleggets karakter om en slik blandet virksomhet kan fortsette slik at *ingen grupper blir spesielt dominerende*. Samtidig vil jeg igjen understreke det museale potensialet og minne om at det aller meste av anleggets historie er uutforsket og har stor vitenskapelig interesse.

Oslo september 2006

Wenche Blomberg
Forsker
Sverdrups gt. 21
0559 Oslo

RELEASED - Printed documents may be obsolete validate prior to use

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
Saksnr. 98/989
Dok.nr. 31 Saksbeh. STH
12 OKT 2006
Arkivkode (Primær) A
Arkivkode (Sekundær) 208/633
Besv. av dok.nr. Dato 12.10.06 STH
Sikuleres til: MST

Journalpost: 200608204/8

Fra:
E-Post: liv.finstad@jus.uio.no
Dato: Mon, 18 Sep 2006 18:51:05 +0200 (CEST)
Til: postmottak@pbe.oslo.kommune.no

Emne: Høringsuttalelse - Storgata 36

Til Plan- og bygningsetaten,

Vedlagt oversendes en høringsuttalelse i forbindelse med fredningsforslaget for Storgata 36.

Med vennlig hilsen

Liv Finstad

STORGATA 36 PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE, GNR. 208 BNR. 653 OG DEL AV 934, OSLO KOMMUNE FORSLAG OM FREDNING MED HJEMMEL I KULTURMINNELOVEN §§ 15 OG 19

Høringsuttalelse

Det framlagte fredningsforslaget for PCAM er gledelig. Kollektive kulturminner etter fattige og utstøtte er en sjeldenhet, og denne anstaltens utviklingshistorie gir perspektiver framover mot behandlingen av avvikere i vår egen tid. Det vil være av stor betydning at bygningsmiljøet som helhet forblir uberørt og at yttergrensene forblir intakte, slik at vår forståelse av et sentralt trekk ved tidligere tiders reaksjonsmønster - å lukke avvikerne inne og borgerne ute - kan opprettholdes. Dette kan vi i dag ikke erfare på samme måten andre steder.

Bare en liten del av anleggets historie er vitenskapelig undersøkt hittil, og kunnskapsbehovet er stort. Det er derfor svært viktig at det ikke gjøres endringer eller at gjenstander/bygningstrekk forsvinner. Av den grunn kan planen om å etablere sprøyterom her ikke sees å være forenlig med intensjonene i fredningen. Oppføring av en moderne brakkerigg av betydelig størrelse, og eventuelt en "tilførselskorridor", vil medføre en betydelig visuell forstyrrelse i det historiske bygningsmiljøet inne på eiendommen.

Oslo, 18. september 2006

Med vennlig hilsen

Liv Finstad
Professor i kriminologi, Universitetet i Oslo
Privatadresse: Bergrådveien 5 B, 0873 Oslo

RELEASED - Printed documents may be obsolete; validate prior to use.

Til Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune

Byantikvaren foreslår fredning av Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde, gnr. 208 bnr. 653.

Prinds Christian Augusts Minde (Prindsen) er en del av Oslos historiske fortid og må totalfredes og ivaretas dersom den fortsatt skal kunne overleve som kulturminne. Prindsens museale lokaler gir innblikk i kultur- og sosialhistoriske forhold og ekte arbeidsmiljøer fra byens utvikling gjennom årene. Prindsen er en nær og fortsatt levende kilde til oslohistorien, viktig for barn, ungdom, hele befolkningen.

Vi vil ta vare på Prindsenarealet som en av de få grønne lungene i Oslosentrum på en forsvarlig måte. Det må ikke etableres sprøyterom på området, som er midt i vårt nærmiljø – her hvor vi bor, arbeider, ferdes og deltar i aktiviteter.

Vi støtter totalfredning av Prinds Christian Augusts Minde, Storgata 36.
Vi avviser sterkt sprøyterom på området.

Oslo, september 2006

1. Susann Kåg
2. Alemesged Glyohannes
3. Abdel Kader Tahiri
4. Abdul Rehman
5. Warfok Hussein
6. Fadumo Abdi Hassan
7. WING FOK HING
8. ABDI Ali Omar
9. Iman Jamal Eddin
10. Hossein Mose
11. Mohammad K
12. Nadeem Hussain
13. ADIL Omar
14. Mehmet Gergin
15. Salman
16. Soe Tint

Til Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune

Byantikvaren foreslår fredning av Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde, gnr. 208 bnr. 653.

Prinds Christian Augusts Minde (Prindsen) er en del av Oslos historiske fortid og må totalfredes og ivaretas dersom den fortsatt skal kunne overleve som kulturminne. Prindsens museale lokaler gir innblikk i kultur- og sosialhistoriske forhold og ekte arbeidsmiljøer fra byens utvikling gjennom årene. Prindsen er en nær og fortsatt levende kilde til oslohistorien, viktig for barn, ungdom, hele befolkningen.

Vi vil ta vare på Prindsenarealet som en av de få grønne lungene i Oslosentrum på en forsvarlig måte. Det må ikke etableres sprøyterom på området, som er midt i vårt nærmiljø – her hvor vi bor, arbeider, ferdes og deltar i aktiviteter.

Vi støtter totalfredning av Prinds Christian Augusts Minde, Storgata 36.
Vi avviser sterkt sprøyterom på området.

Oslo, september 2006

1. [illegible]
2. Solvrig H. Oterdahl
3. [illegible]
4. Fred Borg
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. Tove S. Christiansen
9. [illegible]
10. [illegible]
11. [illegible]
12. Abadina Gouye
13. Wenche Tjimons
14. Eva Junggust
15. [illegible]

Til Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune

Byantikvaren foreslår fredning av Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde, gnr. 208 bnr. 653.

Prinds Christian Augusts Minde (Prindsen) er en del av Oslos historiske fortid og må totalfredes og ivaretas dersom den fortsatt skal kunne overleve som kulturminne. Prindsens museale lokaler gir innblikk i kultur- og sosialhistoriske forhold og ekte arbeidsmiljøer fra byens utvikling gjennom årene. Prindsen er en nær og fortsatt levende kilde til oslohistorien, viktig for barn, ungdom, hele befolkningen.

Vi vil ta vare på Prindsenarealet som en av de få grønne lungene i Oslosentrum på en forsvarlig måte. Det må ikke etableres sprøyterom på området, som er midt i vårt nærmiljø – her hvor vi bor, arbeider, ferdes og deltar i aktiviteter.

Vi støtter totalfredning av Prinds Christian Augusts Minde, Storgata 36.
Vi avviser sterkt sprøyterom på området.

Oslo, september 2006

1. Noomi [illegible]
2. Robert [illegible]
3. [illegible]
4. Gavin Adair
5. Mohammad [illegible]
6. Ronny F. [illegible]
7. Lisa [illegible]
8. Eva Kristoffersen
9. [illegible]
10. Trude [illegible]
11. [illegible]
12. [illegible]

Til Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune

Byantikvaren foreslår fredning av Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde, gnr. 208 bnr. 653.

Prinds Christian Augusts Minde (Prindsen) er en del av Oslos historiske fortid og må totalfredes og ivaretas dersom den fortsatt skal kunne overleve som kulturminne. Prindsens museale lokaler gir innblikk i kultur- og sosialhistoriske forhold og ekte arbeidsmiljøer fra byens utvikling gjennom årene. Prindsen er en nær og fortsatt levende kilde til oslohistorien, viktig for barn, ungdom, hele befolkningen.

Vi vil ta vare på Prindsenarealet som en av de få grønne lungene i Oslosentrum på en forsvarlig måte. Det må ikke etableres sprøyterom på området, som er midt i vårt nærmiljø – her hvor vi bor, arbeider, ferdes og deltar i aktiviteter.

Vi støtter totalfredning av Prinds Christian Augusts Minde, Storgata 36.
Vi avviser sterkt sprøyterom på området.

Oslo, september 2006

1. Johan Kallevik, Brolandsv. 20, 0980 Oslo
2. Finn Jensen. H. Sørensens v 29. 1065 Oslo
3. [illegible]
4. Vivi Aas Hökkekroken 1 1815 ASKIM
5. Dirk Weger Gunnar Waie.
6. Jonna Huser Hammerstadgt. 23A 0363 Oslo
7. Anne Ch. Gulliksen Ligura grenda 6 2860 Hov
8. EVA WINTER –
9. J. Ozen

Til Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune

Byantikvaren foreslår fredning av Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde, gnr. 208 bnr. 653.

Prinds Christian Augusts Minde (Prindsen) er en del av Oslos historiske fortid og må totalfredes og ivaretas dersom den fortsatt skal kunne overleve som kulturminne. Prindsens museale lokaler gir innblikk i kultur- og sosialhistoriske forhold og ekte arbeidsmiljøer fra byens utvikling gjennom årene. Prindsen er en nær og fortsatt levende kilde til oslohistorien, viktig for barn, ungdom, hele befolkningen.

Vi vil ta vare på Prindsenarealet som en av de få grønne lungene i Oslosentrum på en forsvarlig måte. Det må ikke etableres sprøyterom på området, som er midt i vårt nærmiljø – her hvor vi bor, arbeider, ferdes og deltar i aktiviteter.

Vi støtter totalfredning av Prinds Christian Augusts Minde, Storgata 36.
Vi avviser sterkt sprøyterom på området.

Oslo, september 2006

1. Unni Kolure
2. Cathrine Arnesen
3. Noema S. Leite
4. Eivi R. Pettersen
5. Anne Hege Finnestad
6. Grete Ruud
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. Kirsten Bolstad
11. Anne Lise Rød
12. Åsne Linn Sinnes
13. Hait Emersland Hjelle
14. Zohra Anwar
15. [illegible]
16. Beate Anige Storen
17. [illegible]
18. Lisbeth Stolle Johnsen
19. [illegible]
20. Ali Abdal
21. Etebar
22. Jeyaveersingam
23. Azhar Ibrahim
24. Tobbie Rubio
25. Tasmo Omar
26. Sahra Bashir
27. Abdullahi Mahamad
28. Abdulkadir- Hassan
29. [illegible]
30. [illegible]

Til Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune

Byantikvaren foreslår fredning av Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde, gnr. 208 bnr. 653.

Prinds Christian Augusts Minde (Prindsen) er en del av Oslos historiske fortid og må totalfredes og ivaretas dersom den fortsatt skal kunne overleve som kulturminne. Prindsens museale lokaler gir innblikk i kultur- og sosialhistoriske forhold og ekte arbeidsmiljøer fra byens utvikling gjennom årene. Prindsen er en nær og fortsatt levende kilde til oslohistorien, viktig for barn, ungdom, hele befolkningen.

Vi vil ta vare på Prindsenarealet som en av de få grønne lungene i Oslosentrum på en forsvarlig måte. Det må ikke etableres sprøyterom på området, som er midt i vårt nærmiljø – her hvor vi bor, arbeider, ferdes og deltar i aktiviteter.

Vi støtter totalfredning av Prinds Christian Augusts Minde, Storgata 36.
Vi avviser sterkt sprøyterom på området.

Oslo, september 2006

1. Tony Linh Pham

Göteborg gt 49

Til Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune

Byantikvaren foreslår fredning av Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde, gnr. 208 bnr. 653.

Prinds Christian Augusts Minde (Prindsen) er en del av Oslos historiske fortid og må totalfredes og ivaretas dersom den fortsatt skal kunne overleve som kulturminne. Prindsens museale lokaler gir innblikk i kultur- og sosialhistoriske forhold og ekte arbeidsmiljøer fra byens utvikling gjennom årene. Prindsen er en nær og fortsatt levende kilde til oslohistorien, viktig for barn, ungdom, hele befolkningen.

Vi vil ta vare på Prindsenarealet som en av de få grønne lungene i Oslosentrum på en forsvarlig måte. Det må ikke etableres sprøyterom på området, som er midt i vårt nærmiljø – her hvor vi bor, arbeider, ferdes og deltar i aktiviteter.

Vi støtter totalfredning av Prinds Christian Augusts Minde, Storgata 36.
Vi avviser sterkt sprøyterom på området.

Oslo, september 2006

1. Cliff Mortsch Malmein 23

2. [signature]

3. Bizu Asmare

Chr. Michelsens gt 36

4. Manafak Al-Robai

5. [signature]

6. Farag A-Farag

Til Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune

Byantikvaren foreslår fredning av Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde, gnr. 208 bnr. 653.

Prinds Christian Augusts Minde (Prindsen) er en del av Oslos historiske fortid og må totalfredes og ivaretas dersom den fortsatt skal kunne overleve som kulturminne. Prindsens museale lokaler gir innblikk i kultur- og sosialhistoriske forhold og ekte arbeidsmiljøer fra byens utvikling gjennom årene. Prindsen er en nær og fortsatt levende kilde til oslohistorien, viktig for barn, ungdom, hele befolkningen.

Vi vil ta vare på Prindsenarealet som en av de få grønne lungene i Oslosentrum på en forsvarlig måte. Det må ikke etableres sprøyterom på området, som er midt i vårt nærmiljø – her hvor vi bor, arbeider, ferdes og deltar i aktiviteter.

Vi støtter totalfredning av Prinds Christian Augusts Minde, Storgata 36.
Vi avviser sterkt sprøyterom på området.

Oslo, september 2006

1. Mohamed Samkab Helgesens gate 23
2. An Bao Le Trondheimsveien 64
3. Dennis M. Abrahams Helgesensgt 70
4. Sajeed, bilal, ibrar Lakkegata
5. 75A. Tolgahan Lakkegata 75 [illegible]
6. Ali tronheim svein 11
7. Gunn Øvergård, Sverdrupsgt. 15
8. [illegible] Skjærusgata 10
9. [illegible] TROMSØGATA 38 0565 0560
10. KALSOOM ASLAM Göteborggata 33 E-0566
11. [illegible] M Mylend Stavangergt 44b 0467
12. Mariam Tøyengata 22
13. Amna Sofienberggata 2b

14

OSLO KOMMUNE
PLAN- OG BYGNINGSETATEN
20 SEPT. 2006
SAKSNR: 2006 08204-12

Til Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune

Byantikvaren foreslår fredning av Storgata 36, Prinds Christian Augusts Minde, gnr. 208 bnr. 653.

Prinds Christian Augusts Minde (Prindsen) er en del av Oslos historiske fortid og må totalfredes og ivaretas dersom den fortsatt skal kunne overleve som kulturminne. Prindsens museale lokaler gir innblikk i kultur- og sosialhistoriske forhold og ekte arbeidsmiljøer fra byens utvikling gjennom årene. Prindsen er en nær og fortsatt levende kilde til oslohistorien, viktig for barn, ungdom, hele befolkningen.

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
Saksnr. 98/1784
Dok.nr. 27 Saksbeh. SH
12 OKT 2006
Arkivkode (Primær) A
Arkivkode (Sekundær) 208/653
Bes.v. av dok.nr. T.E. 12.10.06 Sth
Skuteres til: MST

Vi vil ta vare på Prindsenarealet som en av de få grønne lungene i Oslosentrum på en forsvarlig måte. Det må ikke etableres sprøyterom på området, som er midt i vårt nærmiljø – her hvor vi bor, arbeider, ferdes og deltar i aktiviteter.

Vi støtter totalfredning av Prinds Christian Augusts Minde, Storgata 36.
Vi avviser sterkt sprøyterom på området.

Oslo, september 2006

VI ER STERKT IMOT ET SPRØYTEROM I VÅRT NÆRMILJØ, DA VI HAR I MANGE ÅR ARBEIDET MED Å HOLDE NARKOMANE BORTE. DA DETTE ALTID HAR VERT ET MEGET BELASTET BYDEL SOM NÅ SER UT TIL Å BEDRE SEG. VI ØNSKER IKKE AT BARN OG UNGE IKKE KAN FØLE SEG TRYGGE, MED ET SPRØYTEROM OG ALT VAD DETTE DRAR MED SEG.

CENTRUM TIGERS IDRETTSFORENING
Postboks 2086 Grünerløkka, 0505 Oslo
Tlf. 22 99 11 00

Journalpost: 200608204/10

Fra: Beate Krogh Lseth
E-Post: beloes@hotmail.com
Dato: Wed, 20 Sep 2006 12:07:20 +0200
Til: postmottak@pbe.oslo.kommune.no, wenche.blomberg@chello.no

Emne: Høringsuttalelse - Storgata 36

HØRINGSUTTALELSE

Undertegnede støtter Byantikvarens forslag om totalfredning av Prinds Christian Augusts Minde, og krever at det unike miljøet blir beholdt intakt.
Av den grunn protesterer jeg også mot byrådets plan om å etablere sprøyterom
på eiendommen.

NAVN	ADRESSE	DATO
Beate K Løseth	Hoff Terrasse 14, 0275 Oslo	20092006

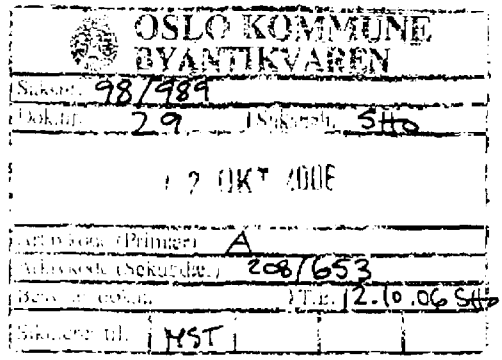

1k

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
Saksnr. 98/989
Dok.nr. 35 Saksbeh. SHo
12 OKT 2006
Arkivkode (Primær) A
Arkivkode (Sekundær) 208/653
Besv. av dok.nr. T.E. 12.10.06 SHo
Sikkeres til: MST

Journalpost: 200608204/5

Fra: Roar Viken
E-Post: roar.viken@usbl.no
Dato: Tue, 29 Aug 2006 09:26:30 +0200
Til: postmottak@pbe.oslo.kommune.no, Asle Strøm, Kjell Jakobsen

Emne: Støtter forslaget til fredning - Storgata 36

Høringsuttalelse

Det vises til byantikvarens forslag av 11. juli 2006 om fredning av Storgata 36

(PCAM), gnr. 208 bnr. 653

Vi vil gjerne benytte anledningen til å støtte fredningen av Prinds Christian Augusts Minde.
Spesielt setter vi pris på at man skal bevare den historiske lukketheten
på området.

Dette er forslag til endringer i fredningsforslaget :

Det bør ikke etableres noe sprøyterom, fordi de bruksmessige konsekvenser
vil bli altfor problematiske.

Med vennlig hilsen
Boligbyggelaget Usbl

Roar Viken
Utviklingssjef
Mobiltlf.: + 47 41 65 13 65. Direktenummer: +47 22 98 38 70
- -
- - - - - - - - -
Telefax: 22 98 38 33
Besøksadresse: Storgata 49, Oslo
Postboks 4764 Sofienberg
0506 Oslo

STORGATA 36 PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE, GNR. 208 BNR. 653 OG DEL AV 934, OSLO KOMMUNE FORSLAG OM FREDNING MED HJEMMEL I KULTURMINNELOVEN §§ 15 OG 19

MOTTATT
OSLO KOMMUNE
PLAN- OG BYGNINGSETATEN
21 SEPT. 2006
SAKSNR: 200605204-13

HØRINGSUTTALELSE

Undertegnede støtter Byantikvarens forslag om totalfredning av Prinds Christian Augusts Minde, og krever at det unike miljøet blir beholdt intakt. Av den grunn protesterer jeg også mot byrådets plan om å etablere sprøyterom på eiendommen.

NAVN	ADRESSE	DATO
Liv Finstad	Bergrådvn. 5B, 0873 Oslo	13/9-06
[illegible]	Lanskgt 1 0468 Oslo	[illegible]/9-06
Kesh Ericsson	Grindeveigt 23, 1354 Bærums Verk	14/9-06
[illegible]stin Hobson	Helgesensgt 50A, 0553 Oslo	18/9-06
Anka Odegaardshaug	Fagerborggt 51/13, 0360 Oslo	18/9-06
NINA FJELDBERG	Smedgata 33 0657 Oslo	18/9-06
Thomas Mathiesen	Jac. Aallsgt 46, 0364 Oslo	18/9-06
Turid Eikvam		
Katja Frank Aas	[illegible] 5 0188 Oslo	18.9.'06

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
98/989
3.7 Sto
OKT 2006
A
208/653
12.10.06 Sto
Sikuleres til: MST

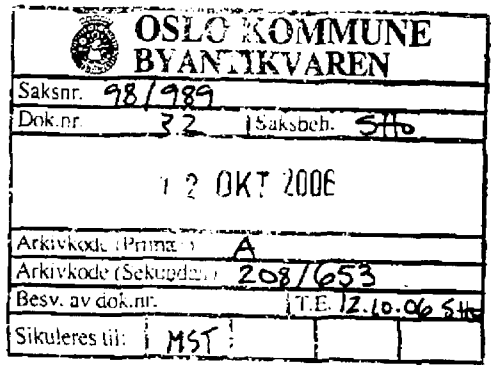

Journalpost: 200608204/4

Fra: Noomi Slåen
E-Post: noomi@anker.oslo.no
Dato: Fri, 25 Aug 2006 12:27:02 +0200
Til: postmottak@pbe.oslo.kommune.no

Emne: Uttalelse om fredning - Storgata 36

Høringsuttalelse

Det vises til byantikvarens forslag av 11. juli 2006 om fredning av Storgata
36.

Jeg vil gjerne benytte anledningen til å støtte fredningen av Prinds Christian Augusts Minde.

Spesielt setter jeg pris på at man skal bevare den historiske lukketheten på
området.

Dette er forslag til endringer i fredningsforslaget :

Det bør ikke være noen ny bebyggelse på brakkområdet i sørvest, dette vil
være i konflikt med fredningens intensjon.

Det bør ikke oppføres ny bebyggelse.

Det bør ikke etableres noe sprøyterom, fordi de bruksmessige konsekvenser
vil bli altfor problematiske.

Vennlig hilsen,

Noomi Katrine Solberg Slåen
Hostel Manager
Anker Hostel

Tlf: + 47 22 99 72 00
Fax: + 47 22 99 72 20
E-mail: noomi@anker.oslo.no
Web: www.ankerhostel.no

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN
Saksnr. 98/989
Dok.nr. 34 Saksbeh. Sth
12 OKT 2006
Arkivkode (Primær) A
Arkivkode (Sekundær) 208/653
Besv. av dok.nr. T.E. 12.10.06 Sth
Sikuteres til: MST

Journalpost: 200608204/3

Fra: Ronny Fredrik Sandvik
E-Post: Ronny@anker.oslo.no
Dato: Fri, 25 Aug 2006 09:22:55 +0200
Til: postmottak@pbe.oslo.kommune.no

Emne: Uttalelse om fredning - Storgata 36

Høringsuttalelse

Det vises til byantikvarens forslag av 11. juli 2006 om fredning av Storgata
36.

Jeg vil gjerne benytte anledningen til å støtte fredningen av Prinds Christian Augusts Minde.

Spesielt setter jeg pris på at man skal bevare den historiske lukketheten på
området.

Dette er forslag til endringer i fredningsforslaget :

Det bør ikke være noen ny bebyggelse på brakkområdet i sørvest, dette vil
være i konflikt med fredningens intensjon.

Det bør ikke oppføres ny bebyggelse.

Det bør ikke etableres noe sprøyterom, fordi de bruksmessige konsekvenser
vil bli altfor problematiske.

Vennlig hilsen,

Ronny F. Sandvik

Markedssjef Anker STI

Tlf: +47 90982005

www.anker.oslo.no <http://www.anker.oslo.no>

20

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN

Saksnr. 98/989
Dok.nr 26 Saksben. SHo

2 OKT 2006

Arkivkode Prim. A
Arkivkode Sek. 208/653
Besv. av dok.nr. T.E. 12.10.06 SHo
Sakuferes til MST

Journalpost: 20060[illegible] 6

Fra: Margret Hellebust
E-Post: Margret@anker.oslo.no
Dato: Fri, [illegible] Sep 2006 [illegible]
Til: postmottak@pbe.oslo.kommune.no

Emne: Høringsuttalelse, Storgata [illegible], Prinds Christian Augusts Minde

Høringsuttalelse

Det vises til byantikvarens forslag av [illegible] om fredning av
Storgata
36.
Jeg vil gjerne benytte anledningen til å støtte fredningen av Prinds
Christian Augusts Minde.
Spesielt setter jeg pris på at man [illegible]
likheten på
området.
Dette er forslag til endringer i fredningsforslaget :
Det bør ikke være noen ny bebyggelse på [illegible], dette
vil
være i konflikt med fredningens intensjon.
Det bør ikke oppføres ny bebyggelse.
Det bør ikke etableres noe [illegible]
konsekvenser
vil bli altfor problematiske.

Med vennlig hilsen Best regards
Best Western Anker Hotel

Margret Hellebust
General Manager
Tlf : 22 99 75 [illegible]
Fax: 22 99 75 [illegible]
www.anker-hotel.no

21

OSLO KOMMUNE
BYANTIKVAREN

Saksnr. 98/989	
Dok.nr. 33	Saksbeh. Stha
12 OKT 2006	
Arkivkode (Primær) A	
Arkivkode (Sekund.) 208/653	
Besv. av dok.nr.	T.E. 12.10.06 Stha
Sikuleres til MST	

Journalpost: [illegible]

Fra: Ellen Rosjo
E-Post: ellen.rosjo@[illegible]
Dato: Tue, 19 Sep [illegible]
Til: postmottak@pbe.oslo.kommune.no, [illegible]

Emne: Høringsuttalelse - Storgata [illegible]

HØRINGSFRIST [illegible]
STORGATA 36 PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE, [illegible]
AV 934,
OSLO KOMMUNE
FORSLAG OM FREDNING MED HJEMMEL I KULTURMINNELOVEN [illegible]

HØRINGSUTTALELSE

Undertegnede støtter Byantikvarens forslag [illegible] av Prinds Christian Augusts Minde, og [illegible] intakt.
Av den grunn protesterer vi [illegible] sprøyterom
på denne eiendommen.
"De fattiges kvartal" [illegible] kultursenter, og [illegible] venner.

19. september 2006

Ellen Rosjo og [illegible]

Markveien 14
[illegible]

Fra:	Postmottak Postmottak Byr [postmottak@byr.oslo.kommune.no]
Dato:	29/12/2006 13:48
Til:	"Marit Gibb"<marit.gibb@bys.oslo.kommune.no>, "Bystyrets sekretariat"<postmottak@bys.oslo.kommune.no>
Kopi:	"Byantikvaren"<postmottak@bya.oslo.kommune.no>
Emne:	200600545-12 Storgata 36 - Prinds Augusts Minde, forslag til fredning etter kulturminneloven §15 og §19
Vedlegg:	Vedlegg 1 - tilrådning.pdf (552 kB) Vedlegg 2 - saksdokumenter.pdf (15821 kB) 200600545-12.pdf (21 kB) Byantikvarens brev av 29.11.2006.pdf (1532 kB)

Vedlagt følger brev fra byrådsavdelingen. Brevet sendes i de fleste tilfeller elektronisk uten underskrift og skal betraktes som et originalt dokument. Papirdokument vil ikke bli ettersendt. Oversendelsesbrevet er i PDF-format og for å lese dokumentet forutsettes det at Acrobat Reader 5.0 eller høyere er innstallert. Programmet kan lastes ned gratis fra www.adobe.no. Enkelte vedlegg kan være i andre formater.

Med hilsen
Byrådsavdelingene
Byrådslederens avdeling
Seksjon for intern administrasjon, arkivet
Tlf.: 23461732
E-post: postmottak@byr.oslo.kommune.no

Lukk vindu